

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

JANINA DIENAITĖ

Baudžiamosios teisės ir kriminologijos nuolatinių magistrantūros studijų programa
Studijų programa 62401S111

PAVIENĖ NUSIKALSTAMA VEIKA: JOS
SAMPRATA, RŪŠYS, ATRIBOJIMO NUO
NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ DAUGETO TEORINĖS
IR PRAKTINĖS PROBLEMOS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Dr. T.Girdenis

VILNIUS, 2011

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. PAVIENĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS SAMPRATA.....	6
2. PAVIENĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS RŪŠYS.....	10
2.1. Tęstinė nusikalstama veika:.....	10
2.1.1. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata.....	10
2.1.2. Tęstinės nusikalstamos veikos požymiai.....	12
2.2. Veikos su alternatyviais veikos požymiais.....	41
2.3 Trunkamoji nusikalstama veika.....	45
2.4 Sudėtinė nusikalstama veika.....	51
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	58
LITERATŪRA	59
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	67
SANTRAUKA.....	68
SUMMARY.....	69
PRIEDAI.....	70

IVADAS

Temos aktualumas ir tyrimo problema. Terminas „pavienė nusikalstama veika“ tik iš pirmo žvilgsnio atrodo elementarus ir nesukeliantis didesnių problemų taikant baudžiamuosius įstatymus. Kaip rodo teismų praktikos analizė, daug dažnesni atvejai, kuomet asmenys yra teisiami ne už vieną, bet už kelias nusikalstamas veikas. Tačiau ne visada atskiri kaltininko veiksmai vertinami kaip kelios savarankiškos veikos. Kaip matysime, terminas „pavienė nusikalstama veika“ neretai savyje talpina daugybę atskirų sudedamųjų dalių, kurios teoriškai sudarytų savarankiškas pavienes nusikalstamas veikas. Baudžiamosios teisės doktrinoje susiformavusi bendroji taisyklė, kad Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) specialiosios dalies straipsniuose aprašyti pavienės nusikalstamos veikos požymiai, toli gražu ne visada padeda tinkamai įvertinti situaciją. Nemažai painiavos teismų praktikoje atsiranda susidūrus su atskiromis pavienės nusikalstamos veikos rūšimis. Teismų praktikos analizė, ypač Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacine tvarka nagrinėtos nutartys, rodo, kad nusikalstamų veikų daugeto atribojimas nuo pavienės nusikalstamos veikos sukelia nemažai problemų taikant baudžiamuosius įstatymus. Ypač daug problemų praktikoje kyla susidūrus su tęstine nusikalstama veika. Todėl tęstinei nusikalstamai veikai, jos požymių analizei yra skiriama didžioji šio darbo dalis. Teismų praktikoje vis dar nėra prieita prie vienodų, aiškių tęstinės nusikalstamos veikos atskyrimo kriterijų, skirtingų kategorijų bylose taikomi saviti tęstinės veikos požymiai, todėl teismų praktika tampa padrika, nevienalytė, neretai galime sutikti prieštaravimų net Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse. Tuo tarpu tinkamas situacijos įvertinimas itin svarbus kaltininko baudžiamajai atsakomybei, ypač bausmės dydžiui, todėl, neišvengiamai, ir visos baudžiamojo teisingumo sistemos autoritetui. Todėl bendrai teismų praktikai formuoti būtini vienodi ir aiškūs atskirų pavienės nusikalstamos veikos rūšių skyrimo, jų tarpusavio atribojimo, ir, svarbiausia, atskyrimo nuo nusikalstamų veikų daugeto, kriterijai.

Nors pavienės nusikalstamos veikos rūšys nėra itin plačiai išanalizuotos, negalime teigti, jog visiškai nėra mokslininkų, analizavusių šią temą. Į pavienės nusikalstamos veikos atribojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto sunkumus atkreipė dėmesį tiek užsienio šalių baudžiamosios teisės mokslininkai (T.A. Kalinina, N.B. Gulieva, N.N. Kulichenko, A.N. Orazdurdyev, M.N.Reijman), tiek ir Lietuvos mokslininkai, nagrinėdami probleminius nusikalstamų veikų daugeto instituto klausimus, atkreipė dėmesį į atskirų pavienės nusikalstamos veikos rūšių specifinius požymius. Reikšmingų pastebėjimų, pasiūlymų, apibendrinimų bei vertinimų pavienės nusikalstamos veikos atribojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto tema galima rasti V. Piesliako, V. Pavilionio ir E. Bieliūno, A. Klimkos darbuose. Naujausias darbas nusikalstamų veikų daugeto tema- T. Girdenio disertacija, kurioje, nagrinėjant nusikalstamų veikų daugeto institutą, nemažas dėmesys skiriamas ir pavienei nusikalstamai veikai: jos sampratai bei atskirų rūšių kriterijams, padedantiems atriboti pavienę veiką

nuo nusikalstamų veikų daugeto. Tačiau teorinis atskirų pavienės nusikalstamos veikos rūšių sampratų suformulavimas bei požymių išskyrimas dar nereiškia, jog visa tai sklandžiai pavyksta pritaikyti praktikoje. Šiame darbe ypač didelis dėmesys skiriamas teismų praktikos analizei. Remiantis teismų nutartimis išskiriamos pagrindinės tęstinės nusikalstamos veikos kvalifikavimo problemos. Nereikia pamiršti ir to, jog tam tikrais klausimais tiek mokslininkų, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų nuomonės nesutampa. Tai parodo, jog tema yra verta tolimesnių tyrinėjimų ir atskirų klausimų analizavimo.

Magistro baigiamojo darbo **tyrimo objektas** yra pavienė nusikalstama veika, jos samprata, rūšys bei teorinės ir praktinės problemos, kylančios atribojant pavienę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų daugeto .

Magistro baigiamojo darbo **tikslas** – atskleisti pavienės nusikalstamos veikos esmę ir išanalizuoti pagrindines problemas, kylančias atribojant atskiras pavienės nusikalstamos veikos rūšis nuo nusikalstamų veikų daugeto.

Uždaviniai:

1. Apibrėžti pavienės nusikalstamos veikos sampratą ir išskirti požymius, vienijančius atskiras pavienės nusikalstamos veikos rūšis.
2. Atskleisti tęstinės nusikalstamos veikos esmę, suformuoti aiškius tęstinės nusikalstamos veikos požymius.
3. Apžvelgus teismų praktiką atskirų kategorijų baudžiamosiose bylose, aptarti pagrindines problemas, kylančias atribojant tęstinę nusikalstamą veiką nuo realiosios nusikalstamų veikų sutapties.
4. Išanalizuoti kitų pavienės nusikalstamos veikos rūšių (trunkamosios, sudėtinės ir sudėčių su alternatyviais veikos požymiais) skiriamuosius požymius, leidžiančius šias pavienės nusikalstamos veikos rūšis atriboti nuo nusikalstamų veikų daugeto instituto.

Darbe naudoti šie **tyrimo metodai**: sisteminės analizės, lyginamasis, loginis-dogmatinis, dokumentų analizės, apibendrinimo. **Sisteminės analizės metodas** leido nagrinėti tyrimo objektą kaip sistemos dalį, todėl tiek pavienė nusikalstama veika, tiek jos rūšys ir atribojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto ypatumai buvo nagrinėti kaip sistema, atskleidžiant jų elementų tarpusavio ryšį. **Lyginamasis** metodas buvo pasitelktas lyginant baudžiamosios teisės mokslininkų pateiktus pavienės nusikalstamos veikos apibrėžimus bei klasifikacijas, įvairias mokslines koncepcijas bei mokslininkų nuomones. **Loginis – dogmatinis metodas** naudotas aiškinant sąvokas bei vertinant įvairių autorių argumentaciją. **Dokumentų analizės** metodo pagalba analizuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacine tvarka nagrinėtos nutartys, bei pirmąją ir apeliacine tvarka nagrinėtos nutartys. **Ekspertinis**

interview leido išsamiau išanalizuoti praktines problemas, kylančias atibojant pavienę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų daugeto. Ekspertai – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjai (prof. dr. O.Fedosiukas, prof. habil. dr. V.Piesliakas), turintys didžiausią kompetenciją ir išsamią, patikimą informaciją apie tiriamą problemą – pasidalino savo nuomonėmis pačiais problemiškaisiais pavienės nusikalstamos veikos atibojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto klausimais, pateikė pasiūlymų dėl jų sprendimo. Darbe išanalizuotai medžiagai apibendrinti ir išvadoms suformuluoti buvo panaudotas **apibendrinimo** metodas.

Tyrimo šaltiniai. Darbe naudotasi Lietuvos ir užsienio baudžiamosios teisės mokslininkų vadovėliais, monografijomis bei straipsniais, publikuotais periodinėje literatūroje. Remtasi Lietuvos Aukščiausiojo teismo pateiktomis teismų praktikos apžvalgomis ir apibendrinimais. Didžiulis dėmesys skiriamas teismų praktikos analizei, todėl nemažą šaltinių dalį sudaro Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacine tvarka nagrinėtos nutartys, kuriose sprendžiami šiai temai aktualūs klausimai. Be to, analizuota tiek pirmąja, tiek apeliacine instancija nagrinėtų bylų medžiaga.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro anotacija, įvadas, dvi pagrindinės dalys, keturi skyriai, du poskyriai, išvados, santrauka lietuvių bei anglų kalbomis, literatūros sąrašas. Darbo apimtis – 70 lapų.

1. PAVIENĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS SAMPRATA

Kaip teigė V.Stankevičius, „vienas darbas – vienas nusikaltimas“¹. Tačiau pavienės nusikalstamos veikos samprata šiuo teiginiu toli gražu neapsiriboja. Analizuojant BK numatytą tam tikrų nusikalstamų veikų sandarą bei išgilinus į pavienės nusikalstamos veikos esmę, pastebima, kad vienoje nusikalstamos veikos sudėtyje jos požymiai yra sujungti įvairiai: vienais atvejais vieno nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymiai išplaukia iš vieno žmogaus veiksmo, kitais atvejais įstatymų leidėjas sujungia kelis, kartais gana įvairius veiksmus, laikydamas tai viena veika.² Be to, apžvelgus teismų praktiką, matyti, kad nereti atvejai, kuomet kaltininkas keliskart įgyvendina BK specialiojoje dalyje numatytą nusikalstamos veikos sudėtį, tačiau teismai tokius veiksmus kvalifikuoja tik pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį ar jo dalį. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju klausimą ar padaryta viena nusikalstama veika ar jų daugetas reikia spręsti vadovaujantis tam tikrais bendrais kriterijais, kurių reikia ieškoti tiek baudžiamosios teisės teorijoje, tiek įstatymuose, aiškinantis įstatymų leidėjo motyvus, kuriais jis vadovavosi vienais atvejais tam tikrą veiką laikydamas paviene nusikalstama veika, kitais – kaip atskiras nusikalstamas veikas. Kadangi terminas „pavienė nusikalstama veika“ suprantamas nevienareikšmiškai, būtina išanalizuoti pavienės nusikalstamos veikos sampratą bei atskleisti jos esmę.

Mokslinėje literatūroje galime rasti daugybę pavienės nusikalstamos veikos apibrėžimų: pavienis nusikaltimas – tai toks žmogaus elgesio aktų derinys, kuris kaip tik šia forma yra dažniausiai sutinkamas.³ Bendriausia prasme pavienis nusikaltimas – žmogaus veika, kuri turi nusikaltimo tikslą, tos veikos pagrindas – veiksmas arba neveikimas.⁴ Pavienis nusikaltimas – socialinių ir juridinių kriterijų visuma.⁵ Pavienę nusikalstamą veiką apibūdina objektyvusis (veiksmų vieningumas ir priešastingai su jais susijusios pasekmės, arba vieningų pasekmių, t.y. apimtų viena baudžiamosios teisės norma, sukėlimas keliais vienodais veiksmais, ar kelios pasekmės, jei jos yra vienu metu) ir subjektyvusis (vieninga kaltės forma) kriterijus⁶. M. N. Stanovskis traktuoja, kad pavienis nusikaltimas – visuomenei grėsminga, sąmoninga veika ar veikų sistema, kuri turi bendrą psichologinį motyvą ir bendrą tikslą, bendrą subjekto elgesio formą, bei kelia grėsmę visuomenei.⁷ A. Klimka teigia: pavieniu

¹ Stankevičius V. *Baudžiamoji teisė*. Paskaitos. Kaunas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1925, p.78

² Abramavičius A., et al., *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis. 3-iasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Eugrimas, 2003. p. 316

³ Kulichenko, N. N. *Ugolovno – pravovaja ocenka edinichnogo slozhnogo prestuplenija. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Criminal-Legal Evaluation of a Single Complex Offense. Dissertation of Candidate of Law Science]. Omsk, 2006, p.82

⁴ Kalinina, T.A. *Formy i vidy edinogo prestuplenija i otgranichenie ikh ot mnozhestvennosti prestuplenij. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Types and Forms of a Single Offense and Its Distinction from Multiple Offenses. Dissertation of Candidate of Law Science]. Moskva, 2005, p.11

⁵ Kulichenko, N.N., *op cit.*, p.60

⁶ *Ibid*

⁷ Kalinina T.A., *supra* note 4, p.14

nusikaltimu laikomas derinys tokių teisei priešingų veiksmų, kurie gyvenime dažniausiai atliekami kartu, kurie paprastai turi eilę bendrų objektyvių ir subjektyvių požymių, kurie tarp savęs yra glaudžiai susiję, kurie savo antvisuomenine esme yra būdingi nusikalstamam tam tikros kategorijos subjektų elgesiui“.⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartyje Nr. 2K-649/2006 pažymėta, kad „pavieniu nusikaltimu laikoma pavojinga, Baudžiamajame kodekse uždrausta veika, turinti vienos nusikalstamos veikos sudėties požymius ir kvalifikuojama pagal vieną straipsnį (straipsnio dalį, punktą)“⁹.

Iš pateiktų apibrėžimų matyti, kad skirtingi autoriai akcentuoja skirtingus pavienės nusikalstamos veikos bruožus. Prieš formuluojant pavienės nusikalstamos veikos apibrėžimą, būtina išskirti pagrindinius pavienės nusikalstamos veikos požymius. Vilniaus universiteto baudžiamosios teisės vadovėlyje nurodyta, kad pavienė nusikalstama veika, neatsižvelgiant į padarytų veiksmų apimtį, gali būti apibūdinama tokiais svarbiausiais bruožais:

1) subjektyvių požymių visuma – vieningais nusikalstamais kėslais, vieninga valia šiems tikslams pasiekti;

2) objektyviųjų požymių visuma – vieningu kėsinišiu objektu, vieningais veiksmais, susijusiais vieningu priežastiniu ryšiu su atsiradusiomis pasekmėmis;

3) veiksmai atitinka vieną BK specialiosios dalies straipsnį ar jo dalį.¹⁰

Kaip esminį neginčytiną pavienės nusikalstamos veikos požymį galime išskirti tai, kad įtariamojo ar kaltinamojo padaryta veika ir jos padariniai aprašyti vieno BK straipsnio dispozicijoje¹¹ (BK specialiojoje dalyje nerasime dispozicijų, kurios aprašytų kelių nusikalstamų veikų, t.y., nusikalstamų veikų daugeto, požymius). Taigi, pavienė nusikalstama veika juridinės formos požiūriu – tai tokia veika, kurią apima vienas baudžiamojo įstatymo straipsnis ar jo dalis, t. y. kurioje yra vieno nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtis.¹² Tačiau tokio apibūdinimo pakanka tik nesudėtingoms nusikalstamoms veikoms, kuomet vienas elgesio aktas atitinka vieną nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį. Tuo tarpu praktikoje pasitaiko kur kas sudėtingesnių nusikalstamų veikų. Todėl pavienės nusikalstamos veikos apibūdinimas turinio požiūriu yra kur kas sudėtingesnis. Tokiu pagrindu atsiranda pavienio nusikaltimo skirstymas į paprastą ir sudėtingą.¹³ Paprastas pavienis nusikaltimas turi vieną objektą, vieną veiksma, vieną pasekmę, vieną kaltės formą, vieną nusikalstamos veikos sudėtį, kvalifikuojamas pagal vieną BK straipsnį.¹⁴ Sudėtingi – pasižymi formų

⁸ Klimka. A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: VU leidykla, 1970, p. 82

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis Nr. 2K-649 / 2006

¹⁰ Abramavičius A., et al, *supra* note 2, p. 316

¹¹ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia, 2008. p. 136,

¹² Klimka A. *op cit.*, p. 8, Kulichenko, N. N. *supra* note 4, p. 63

¹³ Inogamovoj-Khegaj L.V., Rarog, A.I., Chuchaeva A.I., *Ugolovnoe pravo Rossijskoj federacii*. [Criminal Law of Russian Federation. General Part.] Moskva: Kontrakt, 2005. p. 288

¹⁴ *Ibid*

įvairove bei struktūros ypatumais. Tarp pavienių sudėtingų nusikalstamų veikų ir nusikalstamų veikų daugeto¹⁵ atribojimo ir kyla daugiausiai problemų.

Sudėtingiems pavieniams nusikaltimams atriboti nuo nusikalstamų veikų daugeto būtina išskirti papildomus pavienio nusikaltimo požymius. Apžvelgus baudžiamosios teisės mokslininkų nuomones, darytina išvada, jog kitas baudžiamosios teisės moksle išskiriamas pavienės nusikalstamos veikos bruožas yra vienos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės pažeidimas.¹⁶ Jei konkreti BK norma saugo kelias vertybes, tai pavienei nusikalstamai veikai yra būdingas konkrečios (vieno baudžiamojo teisinio santykio rėmuose) šių vertybių visumos pažeidimas.¹⁷

Kadangi dažniausiai pavienis nusikaltimas sudarytas iš atskirų elementų, tam, kad būtų galima juos sujungti į vieną visumą, svarbi pavienio nusikaltimo žymė – vidinis jo elementų sąryšis: visi elementai būna vieno plano įvykdymo grandys.¹⁸ Todėl trečiasis pavienio nusikaltimo bruožas: pavienei nusikalstamai veikai būdingas kaltės vieningumas – visus objektyviuosius nusikalstamos veikos sudėties požymius sieja vienas kaltės turinys.¹⁹

Išskyrus pagrindinius pavienės nusikalstamos veikos požymius, pavienės nusikalstamos veikos esmę, manytina, galima atskleisti tokiu apibrėžimu: pavienė nusikalstama veika – tai tokia veika, kuri kvalifikuojama pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį ar jo dalį, kuria kėsiniama į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ar vertybių visumą, o jos atskirus elementus jungia vieningas kaltės turinys.

Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje paprastai išskiriamos tokios pavienių nusikalstamų veikų rūšys:

1. Tęsinės nusikalstamos veikos
2. Trunkamosios nusikalstamos veikos
3. Sudėtinės nusikalstamos veikos

Sudėtinės nusikalstamos veikos dar skirstomos į veikas su dviem objektais, su dviem veiksmis, su keliais alternatyviais požymiais, pakartotinai padarytos veikos, veikos, kurios kvalifikuotos sunkinančiomis aplinkybėmis ir kurios gali sudaryti kitą nusikaltimą.²⁰ Rusijos baudžiamosios teisės moksle išskiriamos tokios pavienių sudėtinių nusikalstamų veikų rūšys: trunkamieji, tęstiniai, sudėtiniai, dviejų objektų, su dviem kaltės formomis, su papildomomis pasekmėmis.²¹

¹⁵ Nusikalstamų veikų daugetas yra sudarytas iš atskirų pavienių nusikalstamų veikų

¹⁶ Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugetas Lietuvos Baudžiamojoje teisėje: Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). – Vilnius: Mykolo Romerio Universiteto leidybos centras, 2010, p.41,

p. 30

¹⁷ *Ibid*

¹⁸ Klimka A., *supra* note 8, p. 82

¹⁹ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 13

²⁰ Abramavičius A., *et al.*, *supra* note 2 p. 317

²¹ Inogamovoj -Khegaj L.V., *et al.*, *supra* note 13, p. 289

V. Pavilionis ir E. Bieliūnas²² pavienės nusikalstamos veikos skirsto dar kitaip: jie išskiria sudėtinės nusikalstamos veikos, veikos, kurių pagrindą sudaro veiksmų alternatyviškumas, nusikalstamos veikos su dviem veiksmis, tęstinės veikos, trunkamosios veikos, veikos, kurios kvalifikuotinos sunkinančiomis aplinkybėmis, bei veikos, kurių pagrindą sudaro veikos pakartotinumai.

Šiame darbe analizuojamos tik pagrindinės, daugiausiai problemų Lietuvos teismų praktikoje atnešančios nuo nusikalstamų veikų daugeto sukeliančios, pavienės nusikalstamos veikos rūšys: tęstinė nusikalstama veika, trunkamoji nusikalstama veika bei sudėtinė nusikalstama veika. Dėmesys atkreipiamas ir į sąlyginai savarankišką pavienės nusikalstamos veikos rūšį – nusikalstamų veikų sudėtis su alternatyviais veikos požymiais.

²² Pavilionis V., Bieliūnas E., *Nusikaltimų kvalifikavimas esant jų daugetui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai*. Vilnius: VVU, 1984, p.38

2. PAVIENĖS NUSIKALSTAMOS VEIKOS RŪŠYS

2.1 Tęstinė nusikalstama veika

2.1.1. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata. Ekspertai, interviu metu įvardydami aktualiausias pavienės nusikalstamos veikos atribojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto problemas, vienareikšmiškai pripažino, jog tęstinė nusikalstama veika kelia daugiausiai problemų teismų praktikoje:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Aktualiausia - nusikalstamos veikos tęstinumo pažinimas. Svarbiausia – atpažinti tęstinę nusikalstamą veiką.

Be tradicinių daugkartinio turto grobimo, narkotinių medžiagų platinimo, kyšininkavimo atveju, šiuo metu daugiausiai problemų kelia kito eksperto išvardytos veikos:

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: sukčiavimo metu dokumentų klastojimas, piktnaudžiavimas tarnyba ir dokumentų klastojimas, sukčiavimas išvengiant PVM, BK 220 str. (neteisėtos deklaracijos pateikimas).

Taigi, kas toji tęstinė nusikalstama veika? Kokie jos ypatumai? Neginčytinas faktas, jog tęstinė nusikalstama veika – tai pavienė veika, kvalifikuojama pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį ar jo dalį, įtvirtinantį jos sudėtį.²³ Esminis tęstinės veikos ypatumas, skiriantis ją nuo paprastosios pavienės nusikalstamos veikos, yra tai, kad tęstinė nusikalstama veika įgyvendinama ne viena veika, o keliomis, netgi laiko atžvilgiu viena nuo kitos nutolusiomis veikomis, kurios tarpusavyje glaudžiai susijusios.²⁴ Dažnai tam, kad nusikaltėlis realizuotų savo tikslą, jis turi atlikti ne vieną veiksmą (tarkime, vagis išneša kompiuterį: nesvarbu, ar jį išneš vienu kartu, ar per daug kartų išneš atskiras dalis – veiksmai bus vertinami kaip viena veika, t.y, kūno judesių junginys). Taigi, tęstinio nusikaltimo esmė – jis sudarytas iš atskirų pavojingų veikų, bet jos atskirai nekvalifikuojamos, o sudaro vieną bendrą nusikaltimą.²⁵

Ypač svarbu tinkamai suvokti tęstinės nusikalstamos veikos esmę ir nepainioti šios pavienės nusikalstamos veikos rūšies su nusikalstamų veikų daugetu. Realiosios sutapties atribojimo nuo pavienės nusikalstamos veikos problemų praktikoje kyla, kai asmuo daro (kartoja) tas pačias veikas, t.y., keliomis analogiškomis veikomis kelis kartus pažeidžia tą patį BK straipsnį.²⁶ Tiek baudžiamosios

²³ Pagal A.Sadowski, realiosios sutapties atveju, kaltininkas yra pavojingesnis, tuo tarpu esant tęstinei nusikalstamai veikai, kiekvieno veiksmo atveju grįžtama į pirminį nusikalstamą sumanymą, dėl to kaltininko kaltės laipsnis sumažėja. (Citata iš Zalewski W, „Prezstępstwo ciągłe *de lege lata* i *de lege ferenda*“ Prokuratura i Prawo [Prosecution and Law]. 2003, 4,p. 76)

²⁴ Tęstinė veika gali būti padaryta tiek esant materialiai, tiek ir formaliai nusikalstamos veikos sudėčiai.

²⁵ Orazdurdyev, A.M. *Prodolzhaemoe prestuplenie po Sovetskomu ugovnomu pravu. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Continuous Offense in the Soviet Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kazan, 1984, p. 81

²⁶ Piesliakas V., *supra* note 11, p. 144

teisės teorijoje, tiek teismų praktikoje nerasime vienintelio neginčijamo tęstinės²⁷ nusikalstamos veikos apibrėžimo. Nors baudžiamosios teisės doktrina pateikia pagrindinius tęstinės nusikalstamos veikos požymius, kuriais vadovaujamosi teismų praktikoje, tačiau mokslininkai savo darbuose pateiktus požymius vertina kritiškai, juos aiškina bei formuluoja skirtingai. Teismų praktika šiuo klausimu taip pat nevienalytė: nors teismai, susidūrę su tęstine nusikalstama veika, remiasi teisės doktrinoje suformuluotais bei teismų praktikoje išvystytais tęstinės nusikalstamos veikos požymiais, tačiau yra netgi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių, kurių faktinės aplinkybės beveik analogiškos, tačiau tam tikri požymiai aiškinami bei vertinami skirtingai²⁸.

BK 63 straipsnio, reglamentuojančio bausmės skyrimą už kelias nusikalstamas veikas, 10 dalyje pasisakyta dėl tęstinės nusikalstamos veikos, tačiau jos turinys detaliau neaprašytas. Apsiribojama lakonišku teiginiu, „*asmuo nelaikomas padariusiu kelias nusikalstamas veikas, jeigu jis padarė tęstinę nusikalstamą veiką*“. Esant tokiai įstatymo formuluotei didžiulę reikšmę įgauna baudžiamojo įstatymo aiškinimas, atskleidžiantis tęstinės nusikalstamos veikos esmę, atkreipiantis dėmesį į tuos kriterijus, pagal kuriuos įmanoma atskirti pavienę tęstinę nusikalstamą veiką nuo realiosios nusikalstamų veikų sutapties. BK komentare pateiktas šio straipsnio paaiškinimas tik šiek tiek konkretizuoja tęstinę nusikalstamą veiką, nurodant, kad „*tęstinė nusikalstama veika – tai viena nusikalstama veika, kurią sudaro keli tapatūs veikos epizodai, nukreipti į vieną objektą ir kurias apima vieninga kaltininko tyčia*“²⁹. Atkreiptinas dėmesys, kad tęstinę nusikalstamą veiką sudarantys elementai vadinami epizodais.³⁰ Kiekvienas epizodas atskirai paėmus atitinka tą pačią nusikalstamos veikos sudėtį. Šį faktą galime pagrįsti ir teismų praktika: „*tęstinės veikos padarymo atveju visi atskiri nusikalstamos veikos epizodai laikomi vienos nusikalstamos veikos sudėtinėmis dalimis*“.³¹ Taikliai apibūdinami atskiras tęstinės nusikalstamos veikos dalis išsireiškia lenkų mokslininkai: „nuo to momento, kai konstatuojame, jog yra tęstinis nusikaltimas, visi atskiri veiksmai/elementai „sulydomi“ į vieną

²⁷ Vokiečių baudžiamojoje teisėje tęstinė veika vadinama „tęstiniu poelgiu“ ir įvardijama kaip „ypatinga teisinė poelgių sutapties pasireiškimo forma“ Wessels J. *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra. Vilnius: Eugrimas, 2003. P.252,

²⁸ Pvz., žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 2K-146/2008, taip pat Nr. 2K-649/2006 (Šiose nutartyse skiriasi požiūris į tą patį grobiamo turto šaltinį, kaip privalomą tęstinės nusikalstamos veikos požymį).

²⁹ Abramavičius A., et al., *Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso komentaras*. 1 dalis (1-98 str) - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 364

³⁰ Teismų praktikoje galime rasti atvejų, kai terminas *epizodas* vartojamas įvardijant atskiras nusikalstamas veikas, padarytas pakartotinai. Tai nėra tikslu ir teismų praktikoje įneša painiavos. Štai kasaciniame skunde, vienas iš skundo motyvų buvo toks, kad pirmosios instancijos teismas veikas nepagrįstai, per klaidą kvalifikavo kaip padarytas pakartotinai, nors nuosprendyje veikas vadino „epizodais“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šį kasatoriaus argumentą atmetė: „*ta aplinkybė, kad pirmosios instancijos teismas atskiras nusikalstamas veikas pavadino „epizodais“, o apeliacinės instancijos teismas šią sąvoką siejo tik su tęstine veika, yra terminologijos dalykas, o ne kriterijus, atirbojantis kelias nusikalstamas veikas nuo tęstinės veikos*“. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 25 d. nutartis Nr. 2K-16/2011

visuomenei pavojingą veiką.“³² Todėl nekyla abejonių, jog tai yra viena nusikalstama veika, tik padaryta dalimis³³.

Baudžiamosios teisės vadovėliuose pateikta aiškesnė ir platesnė tęstinės nusikalstamos veikos samprata. Pavyzdžiui, galime rasti mokslininkų siūlomą tokią apibrėžimą: „tęstiniu nusikaltimu laikoma veika, kuri susideda iš tapačių veiksmų, esant vieningai kaltei ir siekiant vieningo rezultato“³⁴. Tačiau šie trys elementai: tapatūs veiksmai, vieninga kaltė ir vieningo rezultato siekis nėra pakankami praktikoje išskiriant tęstinę nusikalstamą veiką. Prof. V.Piesliakas pateikia konkretnę tęstinės nusikalstamos veikos apibrėžimą: „tęstinė nusikalstama veika – tai tokia veika, kuri susideda iš kelių tapačių kūno judesių, iš kurių kiekvienas atskiras kūno judesys turi atitikti to paties BK straipsnio dispozicijoje aprašytą veikos požymį ir atskirai paėmus gali sudaryti nusikalstamos veikos sudėtį, visi tie kūno judesiai nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir padaryti iš vieno šaltinio bei visus tuos judesius jungia vieninga kaltininko tyčia“.³⁵

Akivaizdu, kad Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje skirtingi autoriai, formuluodami tęstinės nusikalstamos veikos apibrėžimą, pabrėžia skirtingus šios veikos ypatumus. Niekam nekyla abejonių tik dėl šių tęstinės veikos požymių: vieningos tyčios, vieningo objekto ir veiksmų tapatumo. Tęstinė nusikalstama veika, kaip pavienės nusikalstamos veikos rūšis, pripažįstama daugelio šalių baudžiamojoje teisėje, ir jos esmė išlieka ta pati – padarytos atskiros veikos vertinamos kaip viena nusikalstama veika.³⁶ Būtina išanalizuoti tiek pagrindinius, tiek ir kitus tęstinės nusikalstamos veikos išskyrimo kriterijus, dėl kurių pripažinimo tęstinės nusikalstamos veikos požymiais kyla diskusijų mokslininkų tarpe.

2.1.2 Tęstinės nusikalstamos veikos požymiai. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ne vienoje nutartyje yra formulavęs tęstinės nusikalstamos veikos požymius. Reikšmingoje ir didžiulę įtaką tęstinės nusikalstamos veikos suvokimui turinčioje (todėl dažnai vėlesnėse teismų nutartyse cituojamoje) Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos nutartyje Nr. 2K-P-412/2007 suformuluotas tęstinės veikos apibrėžimas ir požymiai: „*tęstine nusikalstama veika laikoma tokia veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto*

³² Rejman, G. *Czyn ciągły. Problemy prawa i procesu karnego* [Problems of Criminal Law and Procedure]. Warszawa, 2008, p. 255-256

³³ *Ibid*

³⁴ Abramavičius A., *et al*, *supra* note 2, p. 317

³⁵ Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. – Vilnius: Justitia, 2006, p.252

³⁶ Atkreiptinas dėmesys į Lenkijoje nustatytą tęstinio nusikaltimo sampratą. Lenkijos BK tęstinis nusikaltimas suskaidomas į du atskirus institutus: „tęstinė veika“ („czyn ciągły“) ir „nusikaltimų tęstinumas (tąsa)“ („ciąg przestępstw“). „Nusikaltimų tęstinumas (tąsa)“ („ciąg przestępstw“) – šiuos nusikaltimus galima apibūdinti kaip padarytus dalimis, t.y., kalba eina apie kelis nusikalstamus veiksmus, susietus bendru išankstiniu sumanymu. Šiuo atveju kiekvienas atskiras veiksmas turi turėti visus nusikalstamos veikos požymius. Tuo tarpu „tęstinės veikos“ („czyn ciągły“) atveju atskiri kaltininko veiksmai neturi turėti visų uždraustos veikos požymių. Rejman, G., *op cit.*, p. 258

nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviusius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieno sumanymo (vieningos tyčios). Tęstiniu nusikaltimu pripažįstami keli tapatūs laiko atžvilgiu vienas nuo kito nenutolę veiksmai, padaryti analogišku būdu, analogiškėmis aplinkybėmis, įgyvendinant vieną sumanymą dėl to paties dalyko (pavyzdžiui, grobiant turtą iš to paties šaltinio, padarant žalą tam pačiam savininkui ir t. t.)³⁷ Naujaisioje, 2011 m. spalio 20 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutartyje Nr. 2K-P- 267/2011, formuluojama dar išsamesnė tęstinės nusikalstamos veikos samprata: „Tęstine pripažįstama tokia nusikalstama veika, kuri susideda iš dviejų ar daugiau tapačių ar vienarūšių veiksmų, iš kurių kiekvienas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo objektyviusius požymius, tačiau jie visi yra jungiami vieningos tyčios [...]. Tęstinės veikos sampratai neprieštarauja ir tokie atvejai, kai pasikartojantys veiksmai nėra visiškai tapatūs ar vienarūšiai, tačiau jais įgyvendinamas tas pats veikos požymis [...] Nusikalstama veika gali būti pripažinta tęstine ir tais atvejais, kai vienas ar keli atskiri veiksmai atitinka administracinės teisės pažeidimo požymius, tačiau jų visuma traktuotina kaip nusikalstama veika [...]veikos pripažinimas arba nepripažinimas tęstine taip pat priklauso nuo rūšinių nusikalstamos veikos požymių, todėl atskirų kategorijų bylose gali būti atsižvelgta į skirtingas aplinkybes, pabrėžiančias arba paneigiančias veikos tęstinumą.³⁸“

Remiantis minėtomis plenarinės sesijos nutartimis bei baudžiamosios teisės mokslinėmis publikacijomis, galima išskirti tokius tęstinės nusikalstamos veikos požymius, kurie yra taikomi visų kategorijų baudžiamosiose bylose³⁹:

1. Kelių tapačių arba vienarūšių veiksmų padarymas;
2. Kiekvienas veiksmas, vertinamas atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo objektyviusius požymius;
3. Visus kūno judesius turi sieti vieninga kaltininko tyčia;
4. Visi kūno judesiai nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir nusikalstamos veikos padarytos iš vieno šaltinio.

Tačiau šių požymių ne visada pakanka. „Ar veika laikytina tęstine ar pakartotine, taip pat priklauso nuo rūšinių nusikalstamos veikos požymių, todėl atskirų kategorijų bylose gali būti atsižvelgta į skirtingas aplinkybes, pabrėžiančias arba paneigiančias veikos tęstinumą“⁴⁰ Tam tikrais atvejais „atskirų kategorijų bylose priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio tęstinėms veikoms gali būti taikomi papildomi reikalavimai“⁴¹: tas pats turto gavimo šaltinis⁴², analogiški būdai ir aplinkybės⁴³,

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis Nr. 2K-P-412/2007

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis Nr. 2K-P-267/2011

³⁹ Piesliakas V., *supra* note 35, p.252.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 vasario 24 d. nutartis Nr. 2K-84/2011

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis. Nr. 2K-27/2006

nedidelis laiko tarpas tarp tęstinių veiksmų⁴⁴, vienas dalykas⁴⁵, vieningas motyvas ir/ar tikslas⁴⁶ ir t.t. Pavyzdžiui, turto pagrobimo atveju, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas akcentuoja tokius tęstinumo kriterijus: „turto pagrobimo byloje atkreipiamas dėmesys ir į tokius svarbius veikos tęstinumo požymius kaip vienas grobiamo turto šaltinis, toks pat pagrobimo būdas, nedidelis laiko tarpas tarp atskirų veikų, ta pati ar greta esanti turto buvimo vieta“.⁴⁷

Siekiant atpažinti tęstinę nusikalstamą veiką, visų pirma svarbiausia aptarti ir išanalizuoti pagrindinius tęstinės nusikalstamos veikos požymius, kurie yra taikomi visų kategorijų baudžiamosiose bylose. Pirmasis – kiekybinis požymis - apibrėžiamas taip: **kelių tapačių arba vienarūšių veiksmų padarymas**.⁴⁸ Vadinasi, kaltininkas savo veiksmus turi mažiausiai vieną kartą pakartoti, t.y., keliskart realizuoti objektyviuosius nusikalstamos veikos sudėties požymius. Kaip pabrėžta jau minėtoje⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo plenarinės sesijos nutartyje, tęstinės veikos sampratai neprieštarauja ir tokie atvejai, kai pasikartojantys veiksmai nėra visiškai tapatūs ar vienarūšiai, tačiau jais įgyvendinamas tas pats veikos požymis⁵⁰ (tarkime, viešosios tvarkos pažeidimo atveju: „[...] veikos ir padarinių požymiams būdingas pakankamai aukštas abstraktumo lygis, nurodyti keli alternatyvūs veikos padarymo būdai, juos formuluojant panaudota daugiskaita. Vadinasi, viešosios tvarkos pažeidimas gali būti padarytas ir savo pobūdžiu pakankamai skirtingais ir ilgesnį laiką besitęsiančiais agresyviais veiksmais, pažeidžiančiais daugelio asmenų teises.“)⁵¹ arba alternatyvūs veikos požymiai („Kelių alternatyvių veiksmų atlikimas kvalifikuotinas kaip viena tęstinė nusikalstama veika, jeigu jas jungia vieningas kaltininko sumanymas“).⁵² Vis tik, manytina, kad sieti tęstinę nusikalstamą veiką vien tik su aktyvių veiksmų padarymu nėra visiškai tikslu. Pritartina mokslininkų nuomonei, kad tęstinė nusikalstama veika turi būti siejama su kelių veikų (kurios gali būti padaromos tiek veikimu, tiek neveikimu⁵³) padarymu.⁵⁴

Antrasis tęstinės nusikalstamos veikos požymis formuluojamas taip: **kiekviena veika, vertinant atskirai, atitinka to paties BK specialiosios dalies straipsnyje numatyto nusikaltimo ar baudžiamojo nusizengimo objektyviuosius požymius**. Šį teiginį puikiai iliustruoja Lietuvos

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 18 d. nutartis Nr. 2K-P-412/2007

⁴³ Kulichenko, N. N. *supra* note 3, p. 12 – 15

⁴⁴ *Ibid*

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 20 d. nutartis Nr. 2K-451/2006

⁴⁶ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 43

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis Nr. 2K-146/2008

⁴⁸ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p. 87,

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis Nr. 2K-P-267/2011

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 vasario 24 d. nutartis Nr. 2K-84/2011, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 birželio 14 d. nutartis Nr. 2K-269/2011

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 14 d. nutartis Nr. 2K-269/2011;

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 26 d. nutartis Nr. 2K-124/2007; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis Nr. 2K-322/2008

⁵³ Pvz., BK 223 str. 1 d. Žr. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gegužės 3 d. nuosprendis Nr. 1A – 414/2011

⁵⁴ Orazdurdyev, A.M. *op. cit.*, p. 84; Girdenis T., *supra* note 16., p.41,

Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 2 d. nutartis, kur kasatoriaus skundas, kad jo veiksmai nepagrįstai įvertinti kaip atskiros nusikalstamos veikos, atmetas motyvuojant tuo, jog jis padarė atvirąją vagystę, numatytą BK 178 str. 1 d. bei turto pagrobimą grasinant dujiniu pistoletu (nusikalstamos veikos sudėtis atitinka BK 180 straipsnio 1d.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teigė: „*nuteistojo D. J. veiksmai nebuvo tapatūs. D. J. padarė dvi skirtingas veikas, numatytas skirtinguose BK specialiosios dalies straipsniuose, – plėšimą ir vagystę*“.⁵⁵ Šių nusikalstamų veikų sudėtys įtvirtintos skirtinguose BK straipsniuose, o tam, kad veiką būtų galima pripažinti tęstine, būtina nustatyti visus tęstinės nusikalstamos veikos požymius. Šioje vietoje paminėtina situacija, kuomet turto prievartavimo veikoje vienas ar keli epizodai atitinka turto prievartavimo požymius. Teismų praktikoje pastebima tendencija kvalifikuoti veikas tik kaip tęstinį turto prievartavimą, net jeigu atskiri epizodai atitinka plėšimo požymius.⁵⁶ Reikšminga šiuo klausimu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 2K-245/2009, kur spręstas tokios situacijos vertinimo klausimas: „*grupė asmenų, sustabdę nukentėjusiojo automobilį, smurtu privertė vairuotoją persėsti į jų automobilį ir nuvežė jį į su savimi, o nukentėjusiojo automobilį atėmė ir nuvairavo. Nuvežę nukentėjusįjį į kavinę, užpuolikai pareikalavo suteikti jiems įgaliojimą disponuoti šiuo automobiliu. Nukentėjusiajam nuo jų pabėgus, nuteistieji nesiliovė jį persekioję ir galiausiai privertė nuvežti pas notarą jo močiutę (formalią automobilio savininę), kuri surašė vienam iš nuteistųjų įgaliojimą juo disponuoti*“.⁵⁷ Kauno apygardos teismas kaltininkų veiksmus kvalifikavo kaip realiąją plėšimo ir turto prievartavimo sutaptį, Lietuvos Apeliacinis Teismas, o vėliau ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, veiksmus kvalifikavo kaip tęstinį turto prievartavimą. „*nuteistųjų tyčia buvo nukreipta tik į turto prievartavimą, o automobilio [...] užvaldymas [...] buvo tik viena tęstinės nusikalstamos veikos sudėtinė dalis, palengvinusi galutinio nusikalstamo kėsinimosi – turto prievartavimo padarymą*“.⁵⁷ Taip pat pabrėžta: „*Turto užvaldymo faktas, net jei tai padaryta plėšimui būdingu būdu, nebūtinai rodo, kad šis epizodas neatitinka turto prievartavimo požymių ir reikalauja atskiro įvertinimo. Atsižvelgiant į tai, kad nemaža dalis plėšimo ir turto prievartavimo teisinių požymių sutampa (abiem atvejais nukentėjusysis gali būti verčiamas perduoti turtą kaltininkui, turtas gali būti užvaldomas, asmeniui gali būti grasinama, prieš jį naudojamas fizinis smurtas, ribojama jo laisvė), teismų praktikoje tokie epizodai dažnai vertinami kaip turto prievartavimo sudedamoji dalis*“.⁵⁷ Esminis akcentas: „*Nuteistieji nuo pat pradžios siekė priversti nukentėjusįjį suteikti jiems įgaliojimą disponuoti automobiliu ir tai rodo, kad jų sumanymas ir atlikti veiksmai buvo nukreipti turtinei teisei įgyti*“⁵⁷.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 2 d. nutartis Nr. 2K-605/2007

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 9 d. nutartis Nr. 2K-245/2009

⁵⁷ *Ibid*

Kaip atskiros veikos vertinami ir atsiskaitymo pagrobta banko mokėjimo kortele atvejais.⁵⁸ Taip pat teismų praktikoje laikoma, kad „negali būti laikomas vienu tęstiniu nusikaltimu toks atvejis, kai asmuo turėdamas vieningą sumanymą padaro Baudžiamojo kodekso 149 ir 150 straipsniuose numatytas veikas, t. y. lytiškai santykiauja ir tenkina lytinę aistrą su nukentėjusiuoju asmeniu“.⁵⁹ Tai patvirtina ir teismų praktika: „daroma išvada, kad R. G. 8 epizodais padaryti prievartiniai lytiniai veiksmai prieš nukentėjusiąją, [...] dėl paminėtų skirtingų seksualinių santykių būdo [...] turi būti vertinami kaip du tęstiniai nusikaltimai.“⁶⁰ Taigi, darytina išvada, jog tęstiniais gali būti pripažinti tik tame pačiame BK specialiosios dalies straipsnyje numatyti veiksmai.

Atkreiptinas dėmesys, kad „nusikalstama veika gali būti pripažinta tęstine ir tais atvejais, kai vienas ar keli atskiri veiksmai atitinka administracinės teisės pažeidimo požymius, tačiau jų visuma traktuotina kaip nusikalstama veika“⁶¹ Tai ypač būdinga tais atvejais, kai analogiškos veikos gali užtraukti tiek administracinę (ar drausminę), tiek baudžiamąją atsakomybę. Tokios situacijos pavyzdys: „V.S. nuteistas už tai, kad per 16 kartų, laikotarpiu nuo 2003 m. birželio 28 d. iki 2003 m. liepos 6 d., įvairiose Kauno miesto ir rajono degalinėse pagrobė įvairių kieki benzino. Kartais prisipildavo degalų už mažesnę nei 1 MGL sumą, o kartais už didesnę“. Tai reiškia, kad vienais atvejais V.S. atskiri veiksmai turėjo tik administracinio teisės pažeidimo požymių, o kitais jau ir baudžiamojo nusižengimo požymių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje byloje teigė, kad „tęstinio „[...] nusikaltimo ypatumas yra tas, kad jis daromas ne ištiesai, o susideda iš atskirų veiksmų, kurie kitomis aplinkybėmis sudaro savarankiškus nusikaltimus“⁶², tačiau net tais atvejais, kai atskiri veiksmai atitikdavo tik administracinio teisės pažeidimo požymius, šioje byloje tai buvo įvertinta kaip vieno tęstinio nusikaltimo epizodai. Vadinas, įmanoma situacija, kai tam tikri tęstinės nusikalstamos veikos epizodai atitiks ne nusikalstamos veikos, o kitos rūšies teisės pažeidimo sudėtį, tačiau tai nebus laikoma kliūtimi veiką pripažinti tęstine.

Tačiau norint veiką pripažinti tęstine nepakanka keliskart realizuoti nusikalstamos veikos sudėties požymius.⁶³ Kadangi tęstinei nusikalstamai veikai būtinas glaudus atskirų pavojingų veikų ryšys,⁶⁴ trečiasis, pats svarbiausias bei dažniausiai kasacine tvarka nagrinėjant bylas vertinamas tęstinės nusikalstamos veikos požymis yra **vieninga kaltininko tyčia** arba kitaip **vieningas kaltininko**

⁵⁸ Atsiskaitymas ir pagrobimas – du netapatūs veiksmai. Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 balandžio 12 d. nutartis Nr. 2K-311/2005, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis Nr. 2K-493/2006

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“ *Teismų praktika*. 2004, Nr. 22

⁶⁰ Kauno apygardos teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis Nr. 1A-41-60/2011

⁶¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis Nr. 2K-P-267/2011

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutartis Nr. 2K-307/2004

⁶³ Rusijos mokslininko Raizmano nuomone, jei subjektas pastoviai vykdo vieną ir tą patį nusižengimą – to pakaktų, veiką įvardyti tęstiniu nusikaltimu. (Plačiau žiūrėti: Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25., p. 96). Su tokiu teiginiu sutikti negalima, kadangi toks kriterijus per daug abstraktus ir nepagrįstai lengvinantis kaltininko padėtį.

⁶⁴ Girdenis T. , *supra* note 16., p.37

sumanymas⁶⁵, jungiantis atskirus veiksmus į vieną visumą. Ypač gausi teismų praktika vertinant šį požymį: „turto pagrobimo pripažinimą tęstine veika visada lemia kaltininko vieningos tyčios buvimas,⁶⁶. „<...> būtina nustatyti, ar nuteistasis J.A.Ž. savo veiksmus suvokė kaip vientisą nusikalstamą veiką ir darydamas pirmą veiksmą jau turėjo susiformavusį sumanymą dėl abiejų jam inkriminuotų mokestinių prievolių sumažinimo, ar priešingai – kiekvieną kartą jo tyčia panaudoti suklastotus dokumentus ir sumažinti mokestines prievoles susiformuodavo atskirai, kas leistų konstatuoti tęstinumo nutrūkimą ir kiekvieną epizodą vertinti kaip atskirą nusikalstamą veiką.“⁶⁷ „Nenustačius vieningos kaltininko tyčios, vien tai, kad tarp atskirų turto pagrobimų yra nedidelis laiko tarpas, nėra pakankamas pagrindas pripažinti veiką tęstine⁶⁸“.

Vieninga tyčia - subjektyvusis nusikalstamos veikos sudėties požymis, todėl jį tinkamai įvertinti nėra paprasta. Vieninga tyčia reiškia, „kad kaltininkas turi vieną sumanymą ir visus kūno judesius suvokia ne kaip atskiras veikas, o kaip vieną veiką, vieną nusikalstamą veiką“⁶⁹. Vieninga tyčia rodo, kad pirminiai nusikalstami veiksmai buvo iš anksto apgalvoti.⁷⁰ Nors formuluotė atrodo gana paprasta, tačiau, kaip rodo teismų praktikos analizė, būtent vieningos tyčios nustatymas sukelia daugiausiai problemų teismų praktikoje.

Tyčios susiformavimo momentas. Pirmoji problema, su kuria susiduria teismai vertindami, ar kaltininko veiksmus siejo tęstinei nusikalstamai veikai būtina vieninga tyčia, yra tyčios susiformavimo momentas. Kyla klausimas, kada turi susiformuoti vieninga kaltininko tyčia? Tiek Lietuvos, tiek ir užsienio šalių teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad nusikalstamas sumanymas turi būti susiformavęs prieš pirmą veiksmą, o vėliausiai – jo darymo metu.⁷¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tokią poziciją ne kartą patvirtino: „[...] vieninga tyčia [...] yra tada, kai asmuo žino, kokį konkretų turtą jis apgaule įgys dar iki savo nusikalstamų veiksmų darymo pradžios arba sužino darydamas pirmą nusikalstamą veiksmą. [...],“⁷² „Vieningai tyčiai, jungiančiai atskirus nusikalstamus veiksmus, būdinga tai, kad pats kaltininkas šiuos savo veiksmus suvokia kaip vientisą nusikalstamą veiką ir, darydamas pirmą veiksmą, jau turi susiformavusį (pradinį) sumanymą ir dėl kito nusikalstamo

⁶⁵ Vokiečių baudžiamojoje teisėje vartojamas terminas „vieningas valingas apsisprendimas“ Žr. J.Wessels. *supra* note 27 p. 251; Prancūzijos mokslininkai įvardija „nusikalstamu sąmoningumu ir nusikalstama valia“, Citata iš Pradel J.*Lyginamoji baudžiamoji teisė*, Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 241; R.Merle, A.Vitu, Traide de droit crimine, 2 tomai, Paris 1988; Lenkijos baudžiamojoje teisėje vartojamas terminas „suplanuotas išankstinis kėslas“ („zamiar“). Reijman, G. *supra* note 32, p. 260

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis Nr. 2K-454/2008, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis Nr. 2K-649/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis Nr. 2K-146/2008

⁶⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis Nr. 2K- 582/2010

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis Nr. 2K-743/2007

⁶⁹ Piesliakas V., *supra* note 35, p.252

⁷⁰ Kulichenko, N. N. *supra* note 3, p.130

⁷¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutartis Nr. 2K- 288/ 2007

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 29 d. nutartis Nr. 2K-46/2008

veiksmo. Todėl tais atvejais, kai tyčia padaryti kitą nusikalstamą veiką kyla jau po pirmosios veikos, šios veikos paprastai kvalifikuojamos kaip pakartotinės⁷³“.

Todėl spontaniški, neplanuoti veiksmai, nenumatyti prieš pirmo veiksmo atlikimą, atima galimybę veiką vertinti kaip tęstinę: „nuteistojo D. G. veiksmai buvo padaryti spontaniškai. Iš pradžių jis apiplėšė vieną nukentėjusįjį (J. K.), po to, pamatęs, kad kitas nukentėjusysis (G. S.) išbėgo į kiemą, jam kilo sumanymas apiplėšti ir šį“,⁷⁴ arba telefono ir jo pakrovėjo pagrobimas vertintas kaip atskiros veikos atsižvelgiant į tai, jog nebuvo išankstinės tyčios pagrobti abu daiktus: „I. M., pats gyvendamas tame pačiame kambaryje, kuriame buvo pavogtas telefono aparatas, turėjo visas galimybes paimti ir šio telefono pakrovėją, tačiau pakrovėjo tą dieną nepaėmė, o jį pavogė tik kitą dieną matant tėvui, kas akivaizdžiai rodo, jog I. M. tyčia paimti telefono pakrovėją, susiformavo jau pagrobus telefono aparatą.“⁷⁵

Išankstinės tyčios reikalaujama ne vien tradiciniame turto pagrobimo nusikaltime, bet ir visų kitų kategorijų baudžiamosiose bylose. Štai neįprasta situacija susiklostė taikant BK 155 str., kuomet Vilniaus apygardos teismas pripažino, kad vieningos tyčios nebuvo, tyčia susiformavo antrąkart naujai: „Apelianto G. V. tvirtinimas, kad teismas nepagrįstai jį nubaudė du kartus už tą patį nusikaltimą pagal BK 155 str. 1 d., nes jis, nors ir skirtingose visuomenės informavimo priemonėse skirtingu metu, tačiau išplatino tuos pačius teiginius, yra nepagrįstas. [...] Nors G. V. platino tuos pačius teiginius, tačiau jis tai darė skirtingose vietose ir skirtingu metu. Todėl pagrįstai pirmos instancijos teismas nurodė, kad kvalifikuodamas kaltinamojo veiksmus, teismas atsižvelgia į tai, kad jie buvo atlikti skirtingu laiku: publikacijos buvo išplatintos 2009 m. balandžio antroje pusėje, o knygos išleistos 2006 m. Be to, vieni teiginiai platinti knygoje, kai Č. J. dar nebuvo viešas asmuo, kitu atveju, kai jis siekė Prezidento posto. Iš kaltinamojo parodymų matyti, kad tokie jo veiksmai nebuvo apimti vieninga nusikalstama tyčia.“⁷⁶

Atskirai aptartini viešosios tvarkos pažeidimo atvejai. Kadangi viešoji tvarka⁷⁷ gali būti pažeidžiama įvairiais būdais, šiuo atveju išankstinės tyčios vertinimas turi savo specifiką. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pakeitė Panevėžio apylinkės ir apygardos teismų nuosprendžius, ir veiką kvalifikavo kaip vieną tęstinį viešosios tvarkos pažeidimą: „O. B., būdamas neblaivus, naktiniame klube priekabiavo prie merginų: iš pradžių prie savo stalo nusitempė G. P., o šiai bandant stotis ir eiti, ėmė tempti ją už plaukų, sumušė ją; vos po kelių minučių griebė ir pradėjo nešti prie savo stalo kitą

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. rugsėjo 21 d. nutartis Nr. 2K-671/2001, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 6 d. nutartis Nr. 2K-181/2007, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis Nr. 2K-717/2007, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 2 d. nutartis Nr. 2K-605/2007

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. sausio 13 d. nutartis Nr. 2K-12/2009

⁷⁵ Vilniaus Apygardos teismo 2011 m. birželio 23 d. nuosprendis Nr. 1A-560/2011

⁷⁶ Vilniaus Apygardos teismo 2011 m. sausio 27 d. nutartis Nr. 1A-1057/10

⁷⁷ BK 284 str. 1 d. numato: „Tas, kas viešojoje vietoje išžūliu elgesiu, grasinimais, patyčiomis arba vandališkais veiksmais demonstravo nepagarbą aplinkiniams ar aplinkai ir sutrikdė visuomenės rimtį ar tvarką, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų“.

merginą – K. L., o T. Š. bandant jam sutrukdyti – jį sumušė. Šie viešosios tvarkos pažeidimo veiksmai buvo padaryti toje pačioje vietoje, per trumpą laiko tarpą, dėl tų pačių paskatų – priešpastatyti save aplinkiniams bei pademonstruoti niekinamą požiūrį į juos. Teismų išvada apie tyčios padaryti šiuos spontaniškus smurtinius veiksmus nevienalytiškumą ir atskirtumą neišplaukia iš byloje nustatytų aplinkybių“⁷⁸. Taigi, viešosios tvarkos pažeidimas dažniausiai yra tęstinio pobūdžio nepaisant to, jog konkretūs veiksmai gali būti labai skirtingi, išskyrus šiuos atvejus: „Viešosios tvarkos pažeidimai kaip nusikaltimų daugetas kvalifikuojami tada, kai viešoji tvarka pažeidžiama skirtingose viešose vietose, arba toje pačioje viešojoje vietoje, bet skirtingu laiku, t. y. tarp padarytų veiksmų yra pakankamas laiko tarpas, kad galima būtų padaryti išvadą, jog po pirmo pažeidimo viešoji rimtis ir tvarka buvo atkurta ir po to naujais veiksmais viešoji tvarka buvo pažeista antrą kartą.“⁷⁹

Vadinasi, tiek dažniausiai pasitaikančiu turto pagrobimo atveju, tiek ir kitų kategorijų bylose, norint konstatuoti veikos tęstinumą, būtina įvertinti, ar kaltininkas jau prieš pirmą veiksma suvokė, kokius konkrečius veiksmus atliks ir kiek kartų juos kartos. Nereti atvejai, kai kaltininkas susiplanuoja savo veiksmus, tačiau tam tikros pasikeitusios aplinkybės sutrukdo jam juos įgyvendinti. Aplinkybių pasikeitimas liudija apie tai, kad pasikeitė nusikalstamas sumanymas.⁸⁰

Paanalizuosime automobilių grobimo atvejus, kuomet kaltininkams nepavykus užvesti grobiamo automobilio, šis prikabinamas prie kito automobilio ir tokiu būdu nutempiamas. „E. P. nuteistas už tai, kad veikdamas bendrininkų grupė pagrobė 2 000 Lt vertės automobilį „VW Golf“ ir panaudojant automobilį „VW Golf“ kito automobilio tempimui, pagrobė 22 510 Lt vertės automobilį „Mercedes Benz C220“ . “ Kasatorius skunde teigė, kad apeliacinės instancijos teismas, bylą iš naujo nagrinėdamas apeliacine tvarka, nepagrįstai jo padarytas R. D. automobilio „VW Golf“ ir „Mercedes-Benz C220“ vagystes kvalifikavo kaip du atskirus nusikaltimus pagal BK 178 straipsnio 2 dalį. Kasatorius nurodė, kad „byloje esantys įrodymai neabejotinai patvirtina, kad abiejų automobilių vagystė buvo vieningos tyčios rezultatas, nes vienas iš pagrobtųjų automobilių – „VW Golf“, buvo panaudotas kaip įrankis kitam grobiamam automobiliui nutempti. Kasatorius teigia, kad jo pagrindinis tikslas buvo pagrobti automobilį „Mercedes-Benz C220“, tačiau dėl kai kurių aplinkybių šio nusikalstamo sumanymo nepavyko įgyvendinti iš karto, todėl buvo nuspręsta jį įgyvendinti etapais, t. y. iš pradžių pagrobti automobilį „VW Golf“, o vėliau jį panaudojant nutempti automobilį „Mercedes-Benz C220“.

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. birželio 14 d. nutartis Nr. 2K-269/2011;

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis Nr. 2K-377/2011

⁸⁰ Rusijos mokslininkų darbuose pateikiamas pavyzdys, kaip būdo ir aplinkybių pasikeitimas įrodo pasikeitusią tyčią: pvz, kailių fabriko darbuotojas nuolat vogdavo kailius, išmesdamas juos per tvorą.. Po kurio laiko, sustiprėjus apsaugai, toks būdas tapo nebeįmanomas. Nutarė, kad reikia susitarti su sargu. Laikoma, kad pasikeitė aplinkybės, todėl veikos nebeįmanoma laikyti tęsine su vienu sumanymu. Veika tęsiama tol, kol nepasitaiko kliūtis. Pasitaikiusi kliūtis reiškia naujų būdų, tikslui pasiekti, paiešką. Ankstesnis būdas – nebetinkamas, kadangi pasikeitė aplinkybės. Visa tai rodo, kad kaltininko tyčia formuojasi iš naujo, todėl nebeįmanoma veikos laikyti tęsine. Plačiau žiūrėti: Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p.141.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasacinio skundo netenkino pabrėždamas vieningos išankstinės tyčios reikšmę. „*Bendras sumanymas (vieniinga tyčia) automobilių vagystės atveju yra tada, kai prieš darydamas nusikaltimą asmuo nusprendžia pagrobtį ne vieną, o kelis automobilius, t.y. tokia tyčia kyla prieš pradėdant daryti pirmą vagystę*“. Didelę reikšmę šioje byloje įgijo įrodymai, lemiantys subjektyvaus požymio – vieningos išankstinės tyčios pagrobtį du automobilius - nebuvimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pateikė išsamius argumentus „*Įvertinus bylos duomenis, negalima daryti išvados, kad nuteistojo E. P., veikiant bendrininkų grupe su K. T., padarytos R. D. automobilio „VW Golf“ ir UAB „(duomenys neskelbtini)“ automobilio „Mercedes-Benz C220“ vagystės turėtų būti kvalifikuotas kaip pavienė tęstinė nusikalstama veika pagal BK 178 straipsnio 2 dalį. Nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teisme kasatorius nedavė parodymų, kurie liudytų apie tyčią pavogti du automobilius. Atvirksčiai, iš bylos medžiagos matyti, kad nuteistųjų nusikalstamas sumanymas formavosi dviem etapais: pirmiausia buvo sumanyta ir nuspręsta pagrobtį automobilį „Mercedes-Benz C220“. Ir tik tada, kai užvesti jo nepavyko, nuteistiesiems kilo naujas nusikalstamas sumanymas – pagrobtį atsitiktinį automobilį ir juo iš stovėjimo vietos nutempti automobilį „Mercedes-Benz C220“. Taigi, tiek grobiant automobilį „Mercedes-Benz C220“, tiek – „VW Golf“, nuteistiesiems kiekvienu atveju formavosi savarankiška tyčia, todėl padarytos nusikalstamos veikos negali būti vertinamos kaip viena tęstinė nusikalstama veika“.⁸¹ Kitoje nutartyje⁸² ši pozicija patvirtinta.*

Šiose nutartyse esminę reikšmę vertinant veikas kaip atskiras turėjo tai, kad automobilių, kuriuos pirmiausia norėta pagrobtį, užvesti nepavyko dėl priežasčių, nepriklausančių nuo kaltininkų valios. Akivaizdu, kad mažesnės materialinės vertės automobilių pagrobimai buvo tik tarpinė grandis įgyvendinti pirminę tyčią – nepavykus pagrobtį suplanuoto automobilio, kaltininkai išankstinę tyčią įgyvendino kitu būdu, t.y., jį prikabinant prie kito automobilio. Autorės įsitikinimu, šiuo atveju tai nebuvo naujas nusikalstamas sumanymas – pirminė tyčia liko ta pati – pagrobtį didesnės materialinės vertės automobilį. Kaltininkų nusikalstami veiksmai nebuvo nukreipti į mažesnės materialinės vertės automobilio pagrobimą. Automobilio nutempimas buvo tik būdas įgyvendinti pirminę tyčią. Todėl „VW Golf“ pagrobimas kaip atskira veika turėtų būti vertinamas kaip savarankiška veika tik dėl kito šaltinio⁸³ kriterijaus, neišskaidant pirminės tyčios į atskirus nusikalstamus sumanymus.

Turto prievartavimo atvejais neretai keli tęstinio turto prievartavimo epizodai vertinami kaip atskiri turto prievartavimo atvejai. Problemiškas pirminės tyčios vertinimo aspektas. Ar tikslinga tam tikrais atvejais konstatuoti, jog susiformavo nauja tyčia? Pavyzdžiui: *kaltininkas melagingai pranešė nukentėjusiajai J. V. į fiksuoto ryšio telefoną, kad jos sūnėnas A. sulaikytas policijos už asmens sumušimą ir reikalavo papildomai sumokėti, jog nebūtų jos sūnėnui pradėtas ikiteisminis tyrimas ar*

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis Nr. 2K-717/2007

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis Nr. 2K-649/2006

⁸³ Tas pats šaltinis kaip tęstinės veikos požymis bus analizuojamas vėliau šiame darbe

iškelta baudžiamoji byla; Šiai nesutikus atiduoti pinigų, kaltininkas atvyko į jos namus ir pareikalavo nurodytos sumos, tačiau reikalavimą įgyvendinti sutrukdė namo komendantas ir kaltininkas iš buto turėjo pasišalinti. Vis dėlto, kaltininkas ir toliau įtikinėjo nukentėjusiąją apie pinigų perdavimo būtinumą ir pavyko susitarti, kad pinigus paims prie parduotuvės, kur kaltininkas buvo sulaukęs policijos pareigūnų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nagrinėdamas šią bylą, nurodė: „nagrinėjant bylą nustatytos faktinės aplinkybės pagrindžia išvadą, kad [...] kasatorius padarė dvi atskiras nusikalstamas veikas. V. Ž. veika J. V. bute nutrūko dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo kaltininko valios – kasatorius pasišalino iš buto po susistumdymo su R. D., kuris siūlė nukentėjusiajai apie pinigų reikalaujantį asmenį pranešti policijai. Nepavykus sumanymui pinigus gauti J. V. bute, kasatoriaus tyčia formavosi iš naujo. Buvo sukurtas kitas veiklos planas – buvo vėl skambinama nukentėjusiajai, nustatyta kita pinigų perdavimo vieta. Taigi nors abi veikos padarytos siekiant to paties tikslo, tokiu pat būdu, tokia pat kaltės forma vienai nukentėjusiajai, jos pagrįstai kvalifikuotos kaip atskiri pasikėsinimai sukčiauti: nuteistasis V. Ž. siekė iš J. V. reikalaujamą pinigų sumą gauti jos bute; nepasisėkus šiam bandymui, kasatorius apsisprendė savo tikslo siekti kitu laiku, kitoje vietoje, nauju laiku atvyko į paties nurodytą vietą. Kasatoriaus bandymas gauti pinigus prie parduotuvės galėtų būtų vertinamas kaip tęstinė veika, jei veiksmai, prieš tai atlikti J. V. bute, būtų nedavę kasatoriaus siektų rezultatų ne dėl aktyvių R. D. veiksmų, o, pavyzdžiui, kasatoriui susitarus dėl pinigų perdavimo vėliau, kitoje vietoje ar jų perdavimo dalimis ir pan. Iš nagrinėjamoje byloje nustatytų aplinkybių yra aišku, kad po įvykio J. V. bute kasatorius suprato, jog būtina iš naujo įtikinėti nukentėjusiąją perduoti reikalaujamą pinigų sumą, vėl siūlyti jai susitikti. Nuteistasis V. Ž. tokius veiksmus atliko, atvyko prie parduotuvės, tikėdamasis gauti pinigus; šie kasatoriaus veiksmai pagrįstai pripažinti atskira veika“.⁸⁴ Vertinant pateiktą nutartį, kyla abejonių, ar pagrįstai veika vertinta kaip pakartotinė. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimo Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“ 12 punkte pasakyta: „turto prievartavimas negali būti kvalifikuojamas kaip padarytas pakartotinai, jei turint vieningą tyčią tuo pačiu motyvu buvo kelis kartus reikalaujama iš to paties nukentėjusiojo pinigų konkreti suma ar turtas, nepriklausomai nuo to, kad reikalaujama perduoti pinigų suma ar turtas keitėsi laikui bėgant, taip pat nepriklausomai nuo to, kad nukentėjusysis perduodavo dalimis reikalaujamus pinigus ar turtą, arba nepriklausomai nuo to, kad keitėsi grasinimų pobūdis“.⁸⁵ Kaltininkas turėjo išankstinę tyčią užvaldyti konkrečią pinigų sumą iš konkrečios nukentėjusiosios. Autorės nuomone, šiuo atveju, remiantis faktinėmis bylos aplinkybėmis, galima daryti išvadą, kad V.Ž. turto prievartavimas buvo viena tęstinė veika, lydima vieningos išankstinės tyčios. Ta aplinkybė, kad turto užvaldyti kelis kartus nepavyko dėl priežasčių,

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 12 d. nutartis Nr. 2K-446/2007

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“ *Teismų praktika* 1996, Nr. 3-4, 12 punktas

nepriklausomų nuo kaltininko valios, autorės nuomone, negalėtų būti laikoma esmine, įrodanti, kad kaltininko tyčia po to formavosi iš naujo. Esminis kriterijus pripažįstant veiką tęstine turėtų būti išankstinė tyčia, nesvarbu, koku būdu ji bus įgyvendinta, ir nepaisant to, kad pasikeitus aplinkybėms, kaltininkui galbūt teks savo sumanymo įgyvendinimo planą koreguoti.

Atskirai aptarsime situaciją, kuomet kaltininkas keletą kartų kartoja nusikalstamus veiksmus, o paskutinį kartą nusikalstamo sumanymo įgyvendinti nepavyksta dėl ne nuo jo valios priklausančių priežasčių. Kyla klausimas, kaip reikia vertinti kaltininko elgesį, kai nusikalstama veika buvo nutraukta ir kaltininkas neįgyvendino iš anksto suplanuoto sumanymo. Ar veiką reikia kvalifikuoti pagal tai, ką kaltininkas jau padarė, ar pagal tai, ko jis norėjo šia veika pasiekti? Teismų praktika rodo, jog šiuo atveju galioja bendroji taisyklė: „*tokia kaltinamojo veika, kuomet jis pagrobia bent dalį turto, kvalifikuojama kaip baigta viso turto, kuri kaltininkas kėsinosi pagrobti, atžvilgiu, išskyrus atvejus, kai kėsinamasi pagrobti didesnės nei 3 MGL vertės ar didelės vertės turtą, tačiau pagrobiamas bet kokios mažesnės vertės turtas, – tada veika kvalifikuojama atitinkamai kaip pasikėsinimas pagrobti didesnės nei 3 MGL vertės ar didelės vertės turtą*“⁸⁶ Tokios nuostatos ir laikomasi praktikoje: „[...] *Kaip matyti iš bylos duomenų, D. P. jai inkriminuojamais veiksmais pirmą kartą iš R. J. pagrobė 50 Lt, antrą kartą – 60 Lt, trečią – 150 Lt, paskutinį kartą R. J. pinigineje pinigų išvis nebuvo, taigi D. P. nesikėsino į didesnės nei 3 MGL vertės ar didelės vertės turtą, todėl šiuo atveju jos veika kvalifikuotina tik kaip baigtinė nusikalstama veika pagal Lietuvos Respublikos BK 178 str. 4 d.*“⁸⁷ Kitoje byloje: „*nėra jokių duomenų, kad J. B. siekė užvaldyti konkrečią pinigų sumą. Ji veikė neapibrėžta tyčia svetimo jai turto vertės požiūriu, todėl jos padaryta veika teisingai kvalifikuota pagal kilusias pasekmes. Kadangi J. B. realiai pasisavino didelės vertės turtą (32 860,23 Lt), jos padaryta veika atitinka BK 183 straipsnio 2 dalį.*“⁸⁸ Todėl, tais atvejais, kai dėl ne nuo kaltininko valios priklausančių priežasčių paskutinio epizodo įgyvendinti nepavyksta, sunku tiksliai pasakyti, kiek kartų kaltininkas nusikalstamus veiksmus būtų kartojęs. Todėl, jei į tęstinę veiką žvelgiame kaip į vientisą atskirų epizodų visumą, sujungtą vieninga išankstine tyčia, bendroji nuostata, aptarta anksčiau, manytina, pagrįstai taikoma ir tęstinės veikos atveju.

Kitas aspektas, kurį paanalizuosime, tai turto grobimas epizodiškai, t.y., atsiradus poreikiui. Vyrauja nuostata, kad tais atvejais, kai tyčia susiformuoja iš naujo po kiekvieno veiksmo atlikimo, nusikalstama veika negali būti laikoma tęstine ir sudaro nusikalstamų veikų daugetą⁸⁹. Teismų praktikoje taip pat laikoma, kad tokiais atvejais kiekviena veika turi būti kvalifikuojama atskirai: „*Nagrinėjamu atveju A. G. nusikalstamas sumanymas buvo ne vienalytis, bet sudėtinis, nes kiekvienos*

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*, 2005, Nr. 23

⁸⁷ Šiaulių apygardos teismo 2011 m. balandžio 29 d. nutartis Nr. 1A-132-332/2011

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 30 d. nutartis Nr. 2K-199/2007

⁸⁹ Girdenis T., *supra* note 16., p. 44

veikos tikslas ir kaltininko tyčia buvo formuojama vis naujai bei minėtų vagysčių sudėtys buvo įgyvendinamos atskirai. [...] vagystės iš savivaldybės pastato buvo daromos siekiant gauti pinigų išgėrimui. Po kiekvieno pagrobimo fakto pardavus pagrobtą turtą ir gavus už tai pinigų, jie buvo naudojami išgėrimui, ir tik nebeturint lėšų alkoholiui įsigyti, joms pasibaigus, kildavo vis naujas sumanymas pakartotinai nusikalstamu būdu prasimanyti lėšų“.⁹⁰ Kitas atvejis: „M. P. parodė, kad vogti profilių eidavo dėl to, kad trūko pinigų pragyvenimui, tai darydavo 1-2 kartus per savaitę, tuomet, kai pasibaigdavo pinigai. Apie tai, kiek kartų dar ateityje eis vogti, M. P. teigė negalvojęs, tiesiog eidavęs, kuomet pritrūkdavęs pinigų (t. 4, b. l. 29). Tokius M. P. parodymus patvirtina ir byloje nustatytos aplinkybės, iš kurių matyti, kad dalį jam inkriminuotų aliuminio profilių vagysčių jis įvykdė veikdamas vienas, o kitas – veikdamas bendrai su nuteistuoju A. L. . Tai patvirtino ir nuteistasis A. L. , kuris taip pat parodė, kad vogti profilių tiek kartu su M. P. , tiek ir vienas, eidavo tuomet, kai baigdavosi pinigai (t. 4, b. l. 21). “⁹¹ Taigi, nekonkretus sumanymas bus tuomet, kai kaltininkas padaro seriją nusikalstamų veikų, įvairiu laiku, tuomet, kai jam reikia (pavyzdžiui, pritrūko pinigų ir pasiėmiau).⁹² Tačiau kyla klausimas, ar visuomet tai nauja tyčia? Gal tai tiesiog ta pati neapibrėžta, nekonkretizuota tyčia? Ekspertai, paprašyti įvertinti tokią situaciją: asmuo epizodiškai, pvz., tuomet, kai pritrūksta pinigų, grobia turtą iš to paties šaltinio. Ar apibrėžtos tyčios nebuvimas atima galimybę veiką vertinti kaip tęstinę, vieningos nuostatos neturėję:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Neatimtų galimybės vertinti kaip tęstinės. Vieningos tyčios kriterijus – svarbus, bet neabsolūtus. Vieningą tyčią galima traktuoti plačiau.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Tyčia nauja – tai ir naujos veikos.

Vieningos pozicijos neturi ir teismai. Štai Kauno apylinkės ir apygardos teismai ilgą laiką trukusį įvairių įrankių grobstymą iš vienos parduotuvės tokiu būdu siekiant įsigyti lėšų pragyvenimui, kvalifikavo kaip tęstinį turto grobstymą. „[...] tokia veikla užsiėmė reguliariai. [...]Inkriminuotu laikotarpiu apeliantas turtą nuolat vogė iš to paties šaltinio ir analogiškais veiksmais. Vadinas, jo padarytus atskirus nusikalstamos veikos epizodus siejo vieninga tyčia, tad jis per eilę kartų pavogęs iš parduotuvės prekių už 415 lt, padarė ne atsiras nusikalstamas veikas, bet vieną tęstinę nusikalstamą veiką. **Tiesa, byloje duomenų, patvirtinančių, kad per eilę kartų būtent tokiai sumai pasivogti daiktų jis ir būtų siekęs, byloje nėra, tačiau, atsižvelgus į tai, kad apelianto psichinė būklė abejonių nekelia (b.l.129), jis, savo veiksmų esmę suprasdamas ir galėdamas juos valdyti, ne tik pilnai suvokė, jog, vos tik atsiradus poreikiui, jis gali ateiti į tą parduotuvę ir iš josios eilinį kartą pasivogti įrankį bei jį parduoti, bet ir sistemingai tuo naudojosi, tad abejonių, jog jo turėta tyčia, vogti iš parduotuvės įrankius, buvo vieninga ir tiesioginė, nekyla, tad ir jo padaryta nusikalstama veika pagrįstai laikyta**

⁹⁰ Panevėžio apygardos teismo 2011 m. birželio 9 d. nutartis Nr. 1A-441-193/2011

⁹¹ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2007 m. rugsėjo 7 d. nutartis Nr. 1A-338/2007

⁹² Kulichenko, N. N. *supra* note 3, p. 132

buvo tęstiniu nusikaltimu“.⁹³Taigi, kaip matyti, ne visuomet traktuojama, jog naujas veiksmas atitinka naują tyčią. Minėtoje nutartyje visi atskiri veiksmai suvesti į vieną tęstinę veiką, pripažįstant, kad tyčia vis dėlto kiekvienąkart nesusiformuodavo iš naujo, o buvo išankstinė. Autorės nuomone, tokia teismo pozicija kritikuotina, kadangi kiekvienąkart tyčia susiformuodavo iš naujo, t.y., naujas sumanymas eiti vogti kildavo tuomet, kai baigdavosi pinigai. Juolab kad išankstinė tyčia, turi apjungti atskirus veiksmus į vieną, kiekybiškai išreikštą visumą. Šioje vietoje priartėjome prie kito, ko gero, paties problemiškesnio tęstinės nusikalstamos veikos aspekto – tyčios apibrėžtumo klausimo.

Tyčios apibrėžtumo problema tęstinėje nusikalstamoje veikoje. Kita problema, su kuria susiduria teismai vertindami vieningos tyčios požymį, yra tyčios apibrėžtumo, t.y. konkretizuotos tyčios, klausimas. Ar veiką pripažįstant tęstine kaltininko tyčia būtinai turi būti apibrėžta, siekiant konkrečių kiekybiškai apibrėžtų padarinių? ⁹⁴ Ar pakanka tik nekonkrečių padarinių numatymo? Ar abstraktus asmens siekis nuolat daryti tapačias nusikalstamas veikas gali būti pripažįstamas pavienne tęstine veika? Terminas „vieninga tyčia“⁹⁵ tarytum reikalauja apibrėžtumo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išsakęs poziciją, kad vieninga tyčia tęstinėse veikose reikalauja kiekybinio apibrėžtumo: „galima konstatuoti išankstinę jo tyčią padaryti daugelį nusikalstamų veikų, o ne tęstinę veiką“.⁹⁶ „...tęstinė veika yra tada, kai kaltininkas veikia turėdamas konkretų sumanymą, siekdamas pagrobtį apibrėžto dydžio turtą, tačiau dėl nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių tai įgyvendina ne iš karto, o per kelis etapus; [...] siekiant pagrobtį apibrėžto dydžio turtą“.⁹⁷ „nesant vieningo sumanymo pagrobtį apibrėžto dydžio svetimą turtą“.⁹⁸ „Vieninga tyčia sukčiavimo atveju yra tada, kai asmuo žino, kokį konkretų turtą jis apgaule įgys...“⁹⁹

Puikus pavyzdys, parodantis sistemingą vieningo sumanymo įgyvendinimą, yra Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis: „D. Z. įvykdė vieną tęstinę nusikalstamą veiką, susidedančią iš devynių atskirų nusikalstamos veikos epizodų. Tokia išvada darytina atsižvelgiant į bylos duomenis, kurie patvirtina, kad D. Z. turėjo vieningą tyčią užvaldyti didelės vertės svetimą turtą. Bylos duomenimis, mazutas buvo vagiamas sistemingai, buvo susitarta dėl atsiskaitymo tvarkos, suderintos mazuto išvežimo iš AB „Akmenės cementas“ teritorijos grafikas, mazutas buvo gabenamas ta pačia cisterna, iš tų pačių technologiškai sujungtų talpyklų, kiekvienu atveju toks pats kiekis,

⁹³ Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartis Nr. IA-347-120/2011

⁹⁴ Nusikalstamo sumanymo struktūroje galima išskirti intelektualųjį ir valinį momentą: intelektualusis momentas reiškia, kad kaltininkas suvokia nusikalstamos veikos pavojingumą, numato padarinius (esant materialiosioms sudėtims), o valinis momentas – rodo, kad kaltininkas turi turėti kryptingą sumanymą, t.y., turi norėti kiekybiškai apibrėžtų padarinių Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25. p.103.

⁹⁵ Kaip alternatyvą terminui „vieninga tyčia“, vokiečių mokslo darbuose galime sutikti platesnį terminą „tyčią tęsti veiką“. Ši tyčia turima tuomet, kai vėlesnis apsisprendimas daryti veiką yra ankstesnio apsisprendimo tęsinys ir tai parodo, jog tarp atskirų apsisprendimų esama „nenutrūkstamos psichinės linijos“ Plačiau: Wessels J., *supra* note 27

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis Nr. 2K-650/2010

⁹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis Nr. 2K-649/2006

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis Nr. 2K-481/2010

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis Nr. 2K-27/2006

grobiamas buvo vienas ir tas pats kuras (mazutas), dėl jo gabenimo tarėsi tie patys asmenys, jį visais atvejais mazutvežiu gabeno vienas ir tas pats asmuo – A. P. Nuteistasis D. Z. vieno pokalbio su S. M. metu pareiškė, kad jis dar turi tūkstantį šimtą tonų mazuto. Visa tai patvirtina, kad D. Z. turėjo vieningą sumanymą – užvaldyti didelės vertės svetimą turtą.“¹⁰⁰ Tyčios apibrėžtumas akivaizdus ir finansinių nusikaltimų byloje, kai asmuo grobia pinigus iš bankomatų kelis ar net keliasdešimt kartų inicijuodamas finansinę operaciją.¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarime „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose“ 9 punkte išaiškinta, kad „jei kaltininkas, panaudodamas svetimą, netikrą arba suklastotą mokėjimo instrumentą (pvz., banko mokėjimo kortelę) ir turėdamas vieningą sumanymą atliko kelias finansines operacijas siekdamas įgyti svetimą turtą, jo padarytos veikos yra tęstinės [...]“.¹⁰² Dažniausiai pasitaikanti situacija: pagrobęs ar kitaip neteisėtai įgijęs svetimą mokėjimo kortelę kaltininkas eina į parduotuvę ir bando ją atsiskaityti. Pavykus atsiskaityti pirmą kartą kaltininkas bando tai padaryti antrą, trečią kartą ir t. t. Kaltininko tikslas yra vienas – kaip įmanoma greičiau nusipirkti už kuo didesnę sumą. Norint kaltinamajam kelis kartus inkriminuoti BK 215 ir 182 straipsniuose numatytus veiksmus panaudojus vieną elektroninę mokėjimo priemonę finansinei operacijai inicijuoti, tai yra veikas laikyti padarytomis pakartotinai, būtina nustatyti, kad kaltininko tyčia inicijuoti ar atlikti finansinę operaciją elektronine mokėjimo priemone pirmuoju atveju yra pasibaigusi ir susiformavo iš naujo siekiant vėl naudoti¹⁰³: „Vilniaus m. 2 apylinkės teismo nuosprendžiu S. Z. buvo nuteistas už padarytas 10 nusikalstamų veikų, numatytų BK 214 straipsnyje ir vieną nusikalstamą veiką, numatytą BK 182 straipsnyje, dėl to, kad laikotarpiu nuo 2004 m. kovo 17 d. 20.02 val. iki 2004 m. kovo 18 d. 1.19 val. skirtingose degalinėse dešimt kartų panaudojo svetimą mokėjimo instrumentą finansinėms operacijoms inicijuoti“. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo septynių teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal nuteistojo kasacinį skundą, patvirtino, kad kortelės daugkartinis panaudojimas turint apibrėžtą tyčią užvaldyti svetimą turtą, turi būti pripažįstamas tęstine veika: „S. Z. veiksmai panaudojant svetimą kortelę buvo atlikti per trumpą laiką, nuo 20.02 val. iki 1.19 val., šiuos veiksmus siejo vieningas sumanymas – kaltininkai siūlė pripilti kuro taksi vairuotojams (jie vienas su kitu susisiekdavo radijo ryšiu) ir siekė gauti kuo didesnę naudą. Remdamasi šiomis nustatytomis aplinkybėmis teisėjų kolegija konstatavo, kad kai kaltininkas, panaudodamas svetimą mokėjimo instrumentą ir turėdamas vieningą sumanymą per trumpą laiką

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis Nr. 2K–446/2008.

¹⁰¹ Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, jei kaltininkas, panaudodamas svetimą, netikrą arba suklastotą mokėjimo instrumentą ir turėdamas vieningą sumanymą, atliko kelias finansines operacijas siekdamas įgyti svetimą turtą, jo padarytos veikos yra tęstinės ir kvalifikuojamos kaip BK 214 ir 182 straipsniuose numatytų nusikalstamų veikų sutaptis. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214,215,219,220,221,222,223 straipsniai) Teismų praktika, 2006, Nr. 24“.

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214,215,219,220,221,222,223 straipsniai)“ Teismų praktika, 2006, Nr. 24, 9 punktas

¹⁰³ Piesliakas A. Veikų dėl neteisėto disponavimo svetima elektronine mokėjimo priemone (BK 241 ir 215 str) kvalifikavimo problema. *Jurisprudencija*. Vilnius, 2007, Nr. 8(98), p. 77

atlieka kelias finansines operacijas ir įgyja svetimą turtą, padaryta veika yra tęstinė„.¹⁰⁴ Kauno apygardos teismas, nagrinėdamas tokio pobūdžio bylą, nurodė, kad veika kvalifikuotina kaip tęstinė: „Kaltinamasis M.B. [...] ant žemės rado mokėjimo kortelę[...], įdėjo rastą kortelę į bankomatą, suvedė rastą PIN kodą, tačiau likučio nematė, nes kortelė buvo kito banko, nei bankomatas. Tada bankomatui nurodė išmokėti 1000 Lt, tačiau bankomatas nurodė, kad nepakankamas likutis, tuomet M.B. nurodė mažesnę sumą 100 Lt, jam buvo išmokėti pinigai, tai pakartojo dar keturis kartus, gavo iš viso 400 Lt. O paskutinio 100 Lt neišėmė, nes trūko sąskaitoje pinigų, po to jis nuiminėjo po 20 Lt ir per du kartus nuėmė dar 40 Lt. Iš viso galimai atliko apie septynias operacijas„.¹⁰⁵ Kaip matyti, tam, jog veiką būtų galima vertinti kaip tęstinę, nebūtina žinoti tikslios sumos, pakanka tikslo užvaldyti visus kortelėje esančius pinigus. O to ir užtenka apibrėžtai tyčiai konstatuoti. Todėl pritartina nuomonei, jog galutinio rezultato suvokimas tam tikrais atvejais neturi būti itin konkretizuotas, čia galimas ir tam tikras neapibrėžtumas, svarbu, kad asmuo savo atskirus veiksmus nukreiptų į galutinio rezultato siekimą.¹⁰⁶

Tačiau tokie atvejai, kai akivaizdžiai matomas tyčios apibrėžtumas ne tokie jau ir dažni. Aktualėsnis kitas klausimas: ar iš anksto sugalvotas sprendimas nuolat užsiimti nusikalstama veika, t.y., nuolat daryti nusikalstamas veikas, parodo, kad visos tolimesnės veikos turi būti laikomos pavienne nusikalstama veika?¹⁰⁷ Vertinant jau minėtos nutarties ištrauką „galima konstatuoti išankstinę jo tyčią padaryti daugelį nusikalstamų veikų, o ne tęstinę veiką“, ¹⁰⁸ darytina išvada, jog per daug abstrakti tyčia, pvz., asmuo vagia automobilius siekdamas praturtėti, nėra vieninga, neleidžia atskirų veiksmų sujungti į vieną, iš anksto numatomą grandinę. Tokių atvejų neretai pasitaiko automobilių grobimo atvejais, kuomet kaltininkas nežino, kiek konkrečiai pagrobs jam tinkamų automobilių (geriausiu atveju tik abstrakčiai įsivaizduoja jų kiekį): „Iš baudžiamosios bylos medžiagos matyti, kad kasatorius prieš atlikdamas svetimo turto pagrobimus neturėjo konkretaus išankstinio sumanymo, kokį ir kokios vertės svetimą turtą pagrobs. Apklausiamas tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek nagrinėjant bylą teisme A. B. nuosekliai parodė, kad atvyko į Pilaitės mikrorajoną norėdamas kažką pavogti iš automobilių (b. l. 52-53, 91)“.¹⁰⁹ Šioje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas akcentavo tyčios apibrėžtumą, t.y., reikalavo nuteistųjų tikslaus numatymo, kiek kartų kartos nusikalstamą veiką. Tuo tarpu kaltininkai tiesiog tęsė nusikalstamas veikas tiek kartų, kiek pavykdavo (kiek rasdavo automobilių, tinkamų pagrobimui).

Todėl kitas ypač svarbus aspektas, kurį būtina aptarti analizuojant tyčios apibrėžtumo klausimą, yra nusikalstamos veikos požymių įgyvendinimas „**tol, kol įmanoma**“. Rusijos autorių

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 11 d. nutartis Nr. 2K-7-513/2005.

¹⁰⁵ Kauno miesto apylinkės teismo 2009 m. liepos 21 d. nuosprendis Nr. 1-206-667/2009

¹⁰⁶ Girdenis T., *supra* note 16, p. 46

¹⁰⁷ *Ibid*

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis Nr. 2K-650/2010

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis Nr. 2K-527/2007

teigimu, užsiėmimas nusikalstama veika „iki tol, kol įmanoma“ – laikoma tęstine veika.¹¹⁰ Lenkijos Aukščiausiojo Teismo nutarime pasisakyta, jog konkretūs veiksmai, kurie sudaro tęstinį nusikaltimą, turi būti įgyvendinami su išankstiniu nusikalstamu sumanymu, arba be jo, jei apsisprendimas daryti veiką pas kaltininką atsiranda identiškose arba panašiose situacijose.¹¹¹ Lietuvos mokslininkų tarpe vyrauja pozicija, kad negalima laikyti tęstine nusikalstama veika tokių atvejų, kai asmuo, darydamas pirmą veiką, nenumato daugiau ar mažiau apibrėžto galutinio rezultato, o tik abstrakčiai nusprendžia užsiimti tokio pobūdžio nusikalstama veika tol, kol įmanoma.¹¹² Kyla klausimas, ar tokios situacijos, kai asmuo nenumato nusikalstamos veikos rezultato, o tik abstrakčiai siekia užsiimti tokio pobūdžio nusikalstama veika tol, kol įmanoma, gali būti laikomos pavienne tęstine nusikalstama veika? Ekspertinio interviu metu paaiškėjo, jog tokia situacija įmanoma:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Taip, įmanoma „kuo daugiau“ pripažinti tęstine veika. Tęstinės veikos subjektyvus elementas – jo negalima absoliutizuoti iki begalybės. Jei nežinoma, kiek pavyks pakartoti, galima laikyti tęstine veika.

Teismų praktika šiuo klausimu itin nevienoda. Asmens noras užsiimti nusikalstama veika, t.y., **daryti nusikalstamas veikas „kuo daugiau“**, kaip rodo Lietuvos teismų praktikos analizė, vertinamas prieštarškai bei vienoje nutartyje buvo pripažintas vieninga tyčia, o kitais atvejais laikyta, kad veikos sudaro daugetą. Štai nelegalaus verslo egzistavimas siekiant kuo daugiau turinės naudos, vertintas kaip tęstinis nusikaltimas, nes pripažinta, kad veiksmai buvo atlikti pagal vieną sumanymą, turint konkretų tikslą – kuo daugiau uždirbti. *„Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad [...] sutinkančios teikti lytines paslaugas moterys prostitucijai buvo organizuojamos veikiant pagal vieną braižą, intensyviai, sistemingai, tačiau kiekvienas atvejis nepasižymėjo detaliu planavimu. Iš bylos matyti, kad nors skiriasi teismo pripažintų įrodytomis nusikalstamų veikų darymo laikas, bendrininkų nusikalstamų veiksmų apimtis, tačiau nustatyta, kad pelnymasis iš prostitucijos buvo organizuojamas pagal vienodas schemas, tapačiais veiksmais, vadovaujamas vieno asmens. [...] kiekvienas kaltinime atskirtas prostitucijos organizavimo atvejis nėra nuosekliai susietas būtent su pasipelnymu iš vieno konkretaus asmens prostitucijos. Kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad atskirais laikotarpiais padaryti, tačiau dėl nuolatinio prostitucijos verslo sąlygų atnaujinimo (naujų ar tų pačių moterų pakartotinio organizavimo prostitucijai) besitęsiantys nuteistųjų bendrininkų nusikalstami poelgiai buvo nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę – visuomenėje priimtas seksualinių santykių normas, dorovę. Prostitucijos verslui vadovavusį I. M. ir su juo bendrininkavusius asmenis siejo **vienas bendras sumanymas ir tyčia – pasipelnyti iš sutikusių vykti į Londoną moterų prostitucijos ir dėti pastangas, kad šis nelegalus verslas tęstųsi. Visi bendrininkai, [...] siekė to paties rezultato – gauti***

¹¹⁰ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p. 139

¹¹¹ Reijman G., *supra* note 32, p. 260

¹¹² Girdenis T., *op cit.*, p. 43

pajamas iš bendromis pastangomis sukurto nusikalstamo verslo. [...] nuolatinis apysunkių nusikaltimų darymas inkriminuotu laikotarpiu tiek I. M., tiek R. M. buvo tapęs pragyvenimo šaltiniu. [...] veikos, kvalifikuotos kaip realioji nusikaltimų sutaptis, laikytinos tęstiniu nusikaltimu, kvalifikuojamu pagal BK 307 straipsnio 2 dalį“.¹¹³ Autorės nuomone, nusikaltimų darymas „kuo daugiau“ neturėtų būti pripažįstamas tęstinės veikos požymiu. Jei tęstine veika laikome atskirų veiksmų, sujungtų vieningu sumanymu visumą, tuomet, manytina, privalomas ir daugiau ar mažiau konkretaus galutinio rezultato numatymas. Jau pati tęstinės veikos samprata reikalauja tam tikro apibrėžtumo, t.y., pirminės išankstinės tyčios, sujungiančios atskirus veiksmus į vieną visumą.

Paanalizuosime „kuo daugiau“ vertinimą daugkartinio sukčiavimo grobstant PVM atvejus.¹¹⁴

Šiuo atveju tikslas vienas – pasisavinti kuo daugiau lėšų. Tikslui pasiekti dažnai tenka daug kartų klastoti dokumentus. Nusikalstamos veikos PVM grobstymo bylose kvalifikuojamos kaip pavienės tęstinės veikos¹¹⁵, jei nustatoma, kad kaltininko veiksmus siejo vieninga tyčia, t.y., kad jau klastodamas pirmąją sąskaitą – faktūrą, kaltininkas numatė, kad tokius veiksmus kartos tam, jog gautų didesnę pelną: „2003 m. rugsėjo – 2004 m. kovo mėnesiais kaltinamasis dokumentų klastojimu ir suklastotų dokumentų panaudojimu pastoviai užsiėmė daug kartų fiktyvius dokumentus patvirtindamas savo parašu, atiduodamas juos bendrovės finansininkams, jis jo veiksmų pasėkoje išgrynintus pinigus pastoviai savinasi.“¹¹⁶, ar kad įmonė išsilaikytų rinkoje: „[...]nusikalstamus veiksmus sąlygojo ne atskiri poreikiai gauti grynujų pinigų [...], o noras tokiu būdu gauti kuo daugiau lėšų, kurios, pasak pačio nuteistojo, buvo reikalingos tam, kad UAB „S.s.“ sumažintų statybų kaštus ir tokiu būdu išsilaikytų rinkoje“.¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kitoje byloje panaikino Lietuvos Apeliacinio Teismo nuosprendį bei perdavė bylą nagrinėti iš naujo apeliacine tvarka: „būtina nustatyti, ar nuteistasis J. A. Ž. savo veiksmus suvokė kaip vientisą nusikalstamą veiką ir darydamas pirmą veiksmą jau turėjo susiformavusį sumanymą dėl abiejų jam inkriminuotų mokesčių prievolių sumažinimo, ar priešingai - kiekvieną kartą jo tyčia panaudoti suklastotus dokumentus ir sumažinti mokesčių prievoles susiformuodavo atskirai, kas leistų konstatuoti tęstinumo nutrūkimą ir kiekvieną epizodą vertinti kaip atskirą nusikalstamą veiką.“¹¹⁸

Neretai pasitaiko situacija, kuomet nuteistieji nesutinka su nusikalstamos veikos kvalifikavimu pagal BK 182 str. 2 d. ir mano, kad ji turi būti kvalifikuota pagal BK 182 str. 1 dalį,

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis Nr. 2K-84/2011

¹¹⁴ Populiariausias PVM grobstymo būdas: suklastotos PVM sąskaitos faktūros įtraukiamos į realiai veikiančių įmonių buhalterines apskaitas ir mokesčių administratoriui teikiamas PVM bei juridinių asmenų pelno mokesčio deklaracijos. Realiai veikiančių įmonių vadovai, siekdami sumažinti gaminamos produkcijos arba teikiamų paslaugų kaštus, samdo nelegalius darbuotojus, perka neteisėtu būdu rinkoje atsiradusias daug pigesnes žaliavas, už grynuosius ir į įmonės buhalterinę apskaitą neįtrauktas pinigus. Fiktyvios sąskaitos – faktūros paprastai išrašomos tariamai veikiančiai įmonei už sunkiai patikrinamas paslaugas. (aplinkos tvarkymo, reklamos, pervežimo darbai).

¹¹⁵ Panevėžio apygardos teismo 2010 m. kovo 26 d. nuosprendis Nr. 1A-52-366/2010

¹¹⁶ Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 6 d. nuosprendis Nr.1 -157 - 120/ 2010

¹¹⁷ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2008 m. rugsėjo 29 d. nutartis Nr. 1A-321/2008

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis Nr. 2K-582/2010

motyvuodami tuo, kad „PVM deklaracijos valstybinei mokesčių inspekcijai teikiamos kas mėnesį, o mėnesio mokestinė prievolė nesudaro sumos, leidžiančios nustatyti veikos kvalifikuojamąjį požymį – didelį mastą.“ Motyvai: „Iš nuteistojo A. P. parodymų matyti, jog sutikdamas su V. R. pasiūlymu už piniginių atlygį įsigyti pastarojo pateikiamas PVM sąskaitas faktūras su įrašytais melagingais duomenimis, kuriuos nurodytų pats A. P., apie tariamai parduotas UAB „xxx“ paslaugas ir jas įtraukti į bendrovės buhalterinę apskaitą, jis turėjo tikslą tokiu būdu sumažinti bendrovės mokėtiną į valstybės biudžetą PVM. Šio tikslo jis nuosekliai siekė gana ilgą laiką: [...] Veikos trukmė – keletas mėnesių – rodo A. P. laisva valia pasirinktą elgesio modelį, taikomą tol, kol yra poreikis ir galimybės [...] veikos periodiškumas tik sustiprina šį teiginį, nes valstybinei mokesčių inspekcijai pateikus vieno mėnesio PVM deklaraciją, nusikalstama veika nebuvo nutraukta, ji buvo tęsiama toliau pagal tą patį scenarijų.“¹¹⁹

Vis dėlto, yra atvejų, kuomet pavyko pripažinti, jog vieningos išankstinės tyčios nėra: „tik kiekvieną kartą sėkmingai susigrąžinus PVM iš VMI, susidariusį dėl tariamo prekių „eksporto“, buvo vykdomos tolesnės PVM grąžinimo procedūros, be to, G. S., apgaule įgydamas konkrečių pinigų sumą iš valstybės biudžeto, nežinojo, kokią konkrečių valstybės lėšų sumą jis apgaule įgys sekantį kartą ir kiek tokių PVM grąžinimo procedūrų iš viso pakartos ateityje. Tai rodo, kad kiekvienu sukčiavimo atveju susiformuodavo savarankiška kaltininko tyčia.“¹²⁰. Išankstinės apibrėžtos tyčios, nukreiptos į galutinį rezultatą nebuvimas, autorės įsitikinimu, parodo, kad tyčia akivaizdžiai buvo neapibrėžta ir nukreipta į kuo didesnę naudą gavimą. Klausimas, ar galėjo kaltininkas numatyti konkretų galutinį rezultatą? Autorės nuomone, neįmanoma tokiais atvejais iš anksto numatyti, kiek konkrečiai turinės naudos bus gauta, nusikalstami veiksmai kartojami *kuo daugiau*, o tai – nuoroda į nusikalstamų veikų daugumą.

Bylose, susijusiose su narkotinių medžiagų platinimu siekiant *kuo daugiau uždirbti* taip pat net Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys šiuo klausimu prieštarauja viena kitai. Težtinė veika bus tuomet, kai „Kai pagal susitarimą su pardavėju asmuo vieną kartą nupirktas psichotropinės ar narkotinės medžiagas iš jo atsiima dalimis ne vienu metu; kai asmuo, sumanęs pasigaminti tam tikrą medžiagų kiekį, jas gamina kelis kartus; kai kartą įsigijęs medžiagų, turėdamas tikslą parduoti, jas pardavinėja, ne vieną kartą parduodamas dalimis vienas ir tam pačiam asmeniui ar keliems asmenims, ir pan.“¹²¹ Principinė nuostata suformuota baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007: „tais atvejais, kai kaltininkas kelis kartus įgyja narkotines ar psichotropines medžiagas iš to paties šaltinio ir jas parduoda tam pačiam asmeniui, norėdamas išplatinti kuo didesnę tos medžiagos kiekį ir kuo

¹¹⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2010 m. spalio 29 d. nutartis Nr. 1A-386/2010

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 14 d. nutartis Nr. 2K-27/2006

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 232-1, 232-2, 232-5. 232-10 str.), *Teismų praktika* 2002, Nr. 17, 23 punktas.

daugiau uždirbti, jo veiksmai vertintini kaip tęstinis nusikaltimas“¹²². Šioje byloje „R. L. nuteistas už tai, kad iš M. N. įgijo 98,658 g šviesios spalvos miltelių, kuriuose buvo didelis kiekis – 11,277 g – psichotropinės medžiagos amfetamino, ir tą pačią dieną perpardavė nusikalstamos veikos imitacijos modelio (toliau – NVIM) dalyviui liudytojui „Artūrai“, kuriam taikomas anonimiškumas (toliau – liudytojas „Artūras“).“

Apeliacinės instancijos teismas R. L. nusikalstamus veiksmus kvalifikavo kaip dvi atskiras veikas pagal BK 260 straipsnio 1 dalį ir 260 straipsnio 3 dalį (veikos padarytos atitinkamai 2004 metų balandžio 7 ir 15 dienomis). Siekdami nustatyti tyčios apibrėžtumą, teismai privalėjo išanalizuoti jo ir NVIM dalyvio liudytojo „Artūro“ pokalbius: „Iš pokalbių turinio matyti, kad liudytojui „Artūrai“ pasakius: „...yra toks dalykas. Reikia šimto gramų.“, R. L. paklausia: „tiek mažai?“, tuomet „Artūras“: „Na matai, norim, pavyzdžiui...“ (T. 1, b. l. 16). Pokalbių turinys ir tolesni nuteistojo R. L. bei liudytojo „Artūro“ veiksmai (R. L. abu kartus psichotropinių medžiagų įgijo iš to paties šaltinio – nuteistojo M. N. – ir pardavė liudytojui „Artūrai“) patvirtina, kad R. L. veiksmus lėmė ne tik pirkėjo sumanymas pirkti didesnę psichotropinės medžiagos kiekį, įsitikinus jos kokybe, bet ir R. L. noras kuo didesnę tos psichotropinės medžiagos kiekį išplatinti, siekiant kuo daugiau uždirbti. Esant tokioms aplinkybėms R. L. nusikalstami veiksmai vertintini kaip tęstinis nusikaltimas, nes jie buvo atlikti pagal vieną sumanymą, turint konkretų tikslą – daugiau uždirbti“.¹²³ Tokios praktikos laikomasi ir kitose nutartyse analogiškai vertinant siekį „kuo daugiau uždirbti.“¹²⁴ Abstraktus siekis platinti taip pat vertintas kaip tęstinė veika: [...]*T. K. kanapių nusipirko nežinodamas, kam konkrečiai jas žada parduoti, o tiesiog turėdamas abstraktų tikslą platinti,*“¹²⁵

Tuo tarpu Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 14 d. nutartyje siekis išplatinti kuo daugiau vertintas kaip nusikalstamų veikų daugetas: „V. L. A. M. pardavė skirtingas psichotropines medžiagas: 2008 m. sausio 4 d. ir sausio 12 d. metamfetaminą, o 2008 m. sausio 31 d. ir vasario 4 d. – amfetaminą. Taip pat byloje nustatyta, kad psichotropinių medžiagų pardavimas bei pirkimas vykdavo ne pagal vieningą sumanymą. Nuteistasis A. M. parodė, kad pirkdavo „esant reikalui“, t. y. kai šių medžiagų prašydavo gauti mergina, vardu Kristina, ir V. L. taip pat neginčijo, kad A. M. į jį kreipdavosi tik atsiradus psichotropinių medžiagų poreikiui.“¹²⁶ Kitoje byloje Kauno apygardos teismas taip pat tenkino prokuroro skundą ir veikos nepripažino tęstine. Pagrindinis motyvas buvo toks: „[...] A. G. ir V. R. nežinojo kada, kas paskambins ir paprašys narkotinių medžiagų, kokio tiksliai kiekio reikės ir už kokią pinigų sumą, todėl savo veiksmiais per 10 užfiksuotų pardavimo ir platinimo kartų, nenumatė ir nesiekė vieningo ir aiškiai apibrėžto rezultato, todėl jų veika turėtų būti

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 18 d. nutartis Nr. 2K-P-412/2007

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 18 d. nutartis Nr. 2K-P-412/2007

¹²⁴ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2008 m. gegužės 14 d. nuosprendis Nr. 1A-97/2008, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. vasario 9 d. nutartis Nr. 2K-40/2010

¹²⁵ Klaipėdos apygardos teismo 2011 vasario 10 d. nuosprendis Nr. 1A-50-361/2011

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis Nr. 2K-588/2010

kvalifikuojama kaip atskiros nusikalstamos veikos.“ Kitoje nutartyje nurodoma, kad narkotinių medžiagų platinimas turint tikslą kuo daugiau uždirbti, nelaikytinas tęstine veika: „*Nors nuteistųjų tikslas buvo užsidirbti, tačiau viena ši aplinkybė nepatvirtina, jog nuteistieji veikė vieninga tyčia. Dėl tyčios sprendžiama iš visų bylos aplinkybių, t.y. būtent iš to, jog kiekvienu atveju tartasi atskirai, tardavosi tik dėl vienkartinį pardavimų, parduodavo tik tiek, kiek paprašydavo, pirkto narkotines medžiagas pardavimui ne per vieną, tačiau per kelis kartus. Be to, kiekvieną kartą tyčia neteisėtai parduoti ar kitaip platinti narkotines medžiagas –kanapes (ir jų dalis) bei heroiną, kildavo spontaniškai, t.y. tada, kai pirkėjai susisiekdavo su nuteistaisiais telefonu ar SMS žinutėmis ir paprašydavo parduoti. [...]* atsižvelgiant į tai, jog dėl kiekvieno karto buvo tariamasis atskirai, kad kaltinamieji nežinojo, kas paprašys, kokio kiekio, be to, dėl kainos taip pat buvo tariamasi kiekvienu atveju atskirai, patvirtina, jog kiekvienu atveju nuteistieji veikė atskira tyčia dėl konkretaus kiekio narkotinių medžiagų, konkretaus asmens (pirkėjo) atžvilgiu ir dėl konkrečios pinigų sumos, todėl A. G. ir V. R. nusikalstamos veikos nepagrįstai kvalifikuotos kaip viena tęstinė nusikalstama veika pagal LR BK 260 straipsnio 1 dalį“¹²⁷ Šiais atvejais prieštarauta prieš tai minėtoms nutartims, kuriose pasisakyta, kad „*siekis kuo daugiau uždirbti*“ rodo tyčios vieningumą. Pagal faktines aplinkybes matyti, kad šiais atvejais narkotikų platintojai taip pat siekė kuo daugiau naudos, bet teismai esmine aplinkybe laikė tai, kad iš kaltininko psichotropinės medžiagos buvo perkamos tik esant reikalui, t.y., esmine aplinkybe laikyta tai, kad pirkėjo tyčia kiekvieną kartą susiformuodavo iš naujo.

Akivaizdu, kad vieningos praktikos nėra ir vargu ar galima jos tikėtis, nes tokios kategorijos kaip „*siekis kuo daugiau uždirbti*“ yra vertinamojo pobūdžio. Ekspertai, vertindami asmens *sieki kuo daugiau uždirbti* narkotinių/psichotropinių medžiagų platinimo atvejais, teigė:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Jei atsiranda kitas pirkėjas – tai ir nauja veika inkriminuojama. Tokia praktika. Tačiau, manau, kad įmanoma ir narkotinių medžiagų platinimą skirtingiems asmenims suvesti į vieną veiką.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Skirtingi pirkėjai – ne esminis momentas. Svarbiausia – sumanymas, susitarimas pirmo vizito metu. Jei perkama dalis narkotinių medžiagų ir tariamasi, jog po kelių dienų reikės dar tiek, kaltininkas žino, kad pirkėjas skambins ir prašys, tai – tęstinė nusikalstama veika. Jei pvz., po savaitės asmuo vėl kreipiasi dėl šių medžiagų įsigijimo – bus keli nusikaltimai.

Autorės nuomone, bylose, susijusiose su narkotinių ir psichotropinių medžiagų sistemingu platinimu, visada kaltininko veikoje yra siekis kuo daugiau uždirbti, o klientai perka šias medžiagas „esant reikalui“, todėl derėtų tokiais atvejais laikytis nuostatos, kad „*siekis kuo daugiau uždirbti*“ nerodo veikos tęstinumo, kadangi kaltininko tyčia kiekvieną kartą formuojasi iš naujo, t.y., nei narkotinių/psichotropinių medžiagų platintojas, nei pirkėjas neturi išankstinės apibrėžtos tyčios, todėl

¹²⁷ Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 23 d. nuosprendis Nr. 1A-396-81-2011

pirkėjas nenumato, kiek konkrečiai kartų pirs šias medžiagas. Tas pats pasakytina ir apie platintoją – jis neturi konkrečios apibrėžtos tyčios, nes nenumato, kiek tiksliai pinigų uždirbs iš nusikalstamos veikos. Jo veikoje galime įžvelgti „siekį kuo daugiau uždirbti,“ o ši sąvoka per daug abstrakti ir neapibrėžta, kad šią veiką būtų galima vertinti kaip tęstinę.

Kiek vienodesnė teismų praktika sutinkama analizuojant teismų nuosprendžius/nutartis nusikalstamų veikų valstybės tarnybai atvejais. Šios kategorijos bylose taip pat susiduriama su „siekium kuo daugiau uždirbti“. Kai asmuo priėmė (arba žadėjo, susitarė, reikalavo, provokavo) kyšį iš kelių asmenų, kyla klausimas, kaip kvalifikuoti šias veikas – kaip atskirus nusikaltimus, ar kaip vieną tęstinę veiką.¹²⁸ Siekis gauti turtinės naudos už ne/teisėtą ne/veikimą vertinamas prieštarinai. Pavyzdžiui, „R. A., K. L. ir M. M. Šiaulių miesto apylinkės teismo 2004 m. birželio 21 d. nuosprendžiu nuteisti už tai, kad būdami Šiaulių pirmosios medicininės socialinės ekspertizės komisijos nariai, kuriems buvo pavesta tikrinti ligonius, nustatant invalidumo grupę, laikotarpiu nuo 2001 m. rugpjūčio 18 d. iki 2001 m. rugsėjo 25 d. priėmė iš įvairių žmonių daugybę kyšių (nuo 50 iki 200 Lt). Jų veikos pripažintos pavieniu tęstiniu nusikaltimu“. Nagrinėjant bylą kasacinėje instancijoje konstatuota, kad teismas jų veikas taip kvalifikavo pagrįstai – pagal vieningos kaltės ir vieningo rezultato siekimo požymius¹²⁹. Tačiau tai ko gero vienintelė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis, kur daugkartinis kyšio ėmimas iš skirtingų asmenų vertintas kaip tęstinė nusikalstama veika. Visose kitose nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas daugkartinio kyšininkavimo arba piktnaudžiavimo tarnyba atvejus laiko pakartotinėmis nusikalstamomis veikomis: „bylos duomenimis, A. J. iš viso septynis kartus, [...] neteisėtai iš skirtingų vairuotojų, kirtusių Lietuvos Respublikos sieną, paėmė keturiais atvejais po 100 Rusijos Federacijos rublių, dviem atvejais – po 50 Rusijos Federacijos rublių ir vienu atveju – 5 JAV dolerius.“ Kasacinis teismas pripažino, kad nuteistojo A. J. įvykdytos veikos pagrįstai pripažintos padarytos pakartotinai ir sudarančios realią nusikalstamų veikų sutaptį. „Bylos duomenimis, A. J. iš viso septynis kartus, pažeisdamas jo, kaip valstybės tarnautojo (VSAT Vilniaus rinktinės Lavoriškių sienos perėjimo punkto sargybų būrio vyresniojo pasieniečio), veiklą reglamentuojančius teisės aktus, neteisėtai iš skirtingų vairuotojų, kirtusių Lietuvos Respublikos sieną, paėmė keturiais atvejais po 100 Rusijos Federacijos rublių, dviem atvejais – po 50 Rusijos Federacijos rublių ir vienu atveju – 5 JAV dolerius. [...] byloje nustatyti epizodai turi panašumą, tačiau, kolegijos vertinimu, negali būti pripažinti padaryti vieninga tyčia siekiant vieningo ir konkrečiai apibrėžto rezultato. Bylos medžiaga patvirtina, kad visais atvejais A. J. tyčia neteisėtai pasiimti pinigų iš vairuotojų kildavo spontaniškai, t. y. tada, kai šie asmenys juos savo valia perduodavo. Be to, ne visi vairuotojai, kirtę valstybės sieną, už greitesnę dokumentų, asmens ir transporto priemonės patikrą duodavo pinigų. Tai gi tokiomis

¹²⁸ Šis klausimas yra svarbus ir organizuojant kaltinamojo gynybą: kartais kaltinamajam geriau, kad jo veikos būtų kvalifikuojamos atskirai (pvz., kaip nedidelės vertės kyšininkavimų sutaptis), tačiau kartais kaltinamajam geriau, kad jo veikos būtų kvalifikuojamos kaip tęstinis kyšininkavimas, nes tokiu atveju teismas paskirs tik vieną bausmę.

¹²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 17 d. nutartis Nr. 2K-309/2005

*aplinkybėmis A. J. nežinojo, kada, kuris vairuotojas ir kiek pinigų jam perduos, todėl savo veiksmais per šiuos septynis pinigų paėmimo kartus nenumatė ir nesiekė vieningo bei aiškiai apibrėžto rezultato“.*¹³⁰ Kaip atskiros nusikalstamos veikos vertinamos ir kitose nutartyse¹³¹

Taigi, kaip rodo šių nutarčių analizė, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, neskaitant vienos nutarties, laikosi vieningos pozicijos dėl sistemingo kyšininkavimo atvejų vertinimo. Šiuo klausimu ekspertai vienareikšmiškai pripažino, jog tokie atvejai, kai kyšis imamas kaskart, pasitaikius progai, turi būti vertinami kaip atskiros pakartotinės veikos.

Prof. dr. O.Fedosiukas: Daugiausiai – kiekvienas kyšio atvejis – kaip atskiras epizodas. Praktikoje geriau matyti atskiras veikas.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Jei kyšis kiekvieną kartą imamas – tai ne tęstinė veika. Tęstinė veika bus tik tuo atveju, jei dalis sumos paimama, o likusią dalį susitariama paimti vėliau.

Autorės nuomone, nors ir galime įžvelgti veikos tęstinumą, siekį kuo daugiau pasipelnyti, tačiau tokiais atvejais, kai imamas kyšis už ne/teisėtą ne/veikimą, atskiri kyšio ėmimo atvejai turėtų būti kvalifikuojami kaip atskiros nusikalstamos veikos. Juk tyčia kiekvieną kartą susiformuoja iš naujo, neįmanoma tiksliai numatyti, kiek bus gauta konkrečios turtinės naudos, todėl toks vertinimas neprieštarautų prieš tai aptartose nutartyse išdėstyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicijai.

Apibendrinant galime daryti išvadą, kad Lietuvos teismų praktikoje iš esmės pripažįstama tyčia „padaryti kuo daugiau“ tęstinės nusikalstamos veikos požymiu, tačiau, autorės nuomone, reikėtų sutikti su baudžiamosios teisės moksle paplitusia nuomone, jog vieninga tyčia, kaip tęstinės nusikalstamos veikos požymis, turi būti apibrėžta, numatant galutinį veikos rezultatą.¹³² Manytina, teisinga nuostata, jog neapibrėžtos tyčios užsiimti nusikalstama veika nereikėtų laikyti tęstinės nusikalstamos veikos požymiu.¹³³ Pritartina tokiai teismų praktikai, pagal kurią reikalaujama tam tikro tyčios apibrėžtumo, leidžiančio numatyti galutinį veikos rezultatą.

Kaip rodo teismų praktikos analizė, Lietuvoje kaip tęstinės nusikalstamos veikos požymį teismai pripažįsta tik vieningą tyčią. Tuo tarpu, tiek Lietuvos, tiek Rusijos baudžiamosios teisės doktrinoje galime rasti nuomonių, kad tęstinės nusikalstamos veikos gali būti padaromos ir neatsargia kaltės forma.¹³⁴ Štai rusų mokslininkas Tagancevas pabrėžia ne tyčios vieningumą, o kaltės vieningumą, kaip pagrindinį tęstinės nusikalstamos veikos požymį.¹³⁵ Ekspertinio interviu metu vienas iš ekspertų – prof. dr. O.Fedosiukas – taip pat atkreipė dėmesį, jog tęstine nusikalstama veika derėtų pripažinti ir

¹³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 25 d. nutartis Nr. 2K-16/2011

¹³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 20 d. nutartis Nr.2K-451/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 13 d. nutartis Nr. 2K-111/2007

¹³² Girdenis T., *supra* note 16., p. 48

¹³³ *Ibid*

¹³⁴ Fedosiuk O. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. Vilnius, 2002, p. 156. Orazdurdyev, A.M., p. 98.

¹³⁵ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 12

neatsargią veiką. Pavyzdžiui, kelių žmonių gyvybės atėmimas. Todėl darytina išvada, kad turi būti viena kaltės forma .t.y., tyčia arba neatsargumas.¹³⁶

Neginčytina, kad esminis tęstinės nusikalstamos veikos požymis – vieninga tyčia. Vis dėlto, kai kurie mokslininkai prie subjektyviųjų tęstinės nusikalstamos veikos požymių priskiria ir motyvą bei tikslą.¹³⁷ Galime rasti netgi tokių nuomonių, jog pagrindinis tęstinės nusikalstamos veikos požymis yra būtent tam tikras tikslas, o kiti požymiai – tik antraeiliai.¹³⁸ Pastebėtina, kad motyvas bei tikslas Lietuvos mokslininkų nėra itin akcentuojamas, tuo tarpu šiuos subjektyvius požymius labai pabrėžia rusų mokslininkai, jiems teikia ne ką mažesnę reikšmę už vieningą tyčią.¹³⁹ Kai kurie rusų mokslininkai tikslą supranta ne kaip nusikalstamos veikos sudėties požymį, o jį sieja su galutinio rezultato siekimu.¹⁴⁰ Pastebėtina, kad ir Lietuvos teismų praktikoje tikslas ir motyvas sutapatinamas su kalte, t.y, iš tikslo ir motyvo yra daroma išvada apie kaltę: „*visus tris dokumentus suklastojo vadovaudamasis tais pačiais motyvais, buvo siekiama to paties aiškiai apibrėžto tikslo. Vadinasi, visus V. K. nusikalstamus veiksmus siejo vieninga savo turiniu ir forma kaltė – tyčia.*“¹⁴¹ Kitas pavyzdys, iliustruojantis tikslo sutapatinimą su vieninga kaltės forma: „*Iš bylos medžiagos matyti, [...]E. Sklenys atliko iš esmės tapačius veiksmus, vadovavosi tais pačiais motyvais, siekė to paties aiškiai apibrėžto tikslo – parduoti UAB „Maureska;*“¹⁴² Tačiau, pabrėžtina, pagal baudžiamosios teisės teoriją tai turi būti vertinama ne kaip tikslas, o kaip tyčios apibrėžtumas ar kryptingumas.¹⁴³ Atkreiptinas dėmesys, kad tikslas bei motyvas – fakultatyvieji subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai, todėl jie BK specialiosios dalies straipsnių dispozicijose nurodomi palyginti retai, todėl ir veikos kvalifikacijai, dažniausiai, reikšmės neturi. Vieningos kaltės formos tapatinti su tikslu ir motyvu¹⁴⁴ negalima. Kita vertus, iš tikslo ir motyvo išplaukia vieninga tyčia, t.y. kaltininko tikslas ar/motyvas aiškiai parodo tyčios vieningumą. Autorės nuomone, reikėtų laikytis nuostatos, kad tikslas ir motyvas yra fakultatyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai, todėl jie turi būti nustatinėjami tik tokiu atveju, kai šie požymiai aiškiai įvardyti BK specialiosios dalies straipsnių dispozicijose. Kitais atvejais, tikslo ir motyvo negalima sutapatinti su vieninga kalte, t.y. negalima šių sąvokų vartoti kaip sinonimų, pakeičiančių vienas kitą. Visais atvejais pakanka nustatyti pagrindinį subjektyviųjų tęstinės

¹³⁶ Jakovlev, A.M. *Sovokupnost prestuplenij po Sovietskemu ugovnomu pravu* [Aggregation of Offenses in the Soviet Criminal Law]. Moskva, 1960. Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p. 98; Girdenis T. *op. cit.*, p. 49.

¹³⁷ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 26, p. 98

¹³⁸ Kalinina T.A., *op. cit.*, p. 36, 43

¹³⁹ M.N.Rarog pabrėžė, kad tikslas ir motyvas turi būti nustatytas bet kuriame tyčiniame nusikaltime. Tikslas – gimsta iš motyvo. Iš jų abiejų išplaukia kaltė. Kaltė – grandis, jungianti nusikaltimo įvykdymą. Kai veika padaroma dėl neatsargumo – tikslas ir motyvas nesutampa. Plačiau: Kalinina T.A., *supra* note 4., p. 43

¹⁴⁰ Kalinina T.A., *op. cit.*, p. 43-45

¹⁴¹ Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 6 d. nuosprendis Nr. 1A-162-175/2010

¹⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis Nr. 2K-632/2005

¹⁴³ Girdenis T. , *supra* note 16., p.51

¹⁴⁴ Daug autorių pabrėžia motyvo įrodymo svarbą geresniam tyčios įrodymui. Tačiau motyvas nesutampa su ketinimu, nes ši tik paaiškina. Plačiau: J.Pradel. *supra* note 65, p. 244

nusikalstamos veikos požymį – vieningą tyčią (arba neatsargumą). Autorės įsitikinimu, kaltininko tikslas ir motyvas gali padėti nustatyti kaltės turinį, bet negali tapti atskiru tęstinės nusikalstamos veikos požymiu.

Paskutinis tęstinės nusikalstamos veikos požymis - visi kūno judesiai nukreipti į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir nusikalstamos veikos padarytos iš vieno šaltinio.

Kaip rodo teismų praktikos analizė, vieno šaltinio požymis yra taikomas turinėms nusikalstamoms veikoms: „*neteisėto turto užvaldymo atveju turtas paprastai grobiamas iš to paties šaltinio, [...] padarant žalą tam pačiam savininkui*“¹⁴⁵, „*nuteistasis suvokė, jog grobia skirtingiems asmenims priklausančius mobiliuosius telefonus, taigi paima turtą ne iš vieno šaltinio*“.¹⁴⁶ „*vagystės iš skirtingų poilsiaviečių „Žibintas“, „Vaivorykštė“ laikytinos pavienėmis tęstinėmis veikomis*“.¹⁴⁷ Jau šiame darbe aptartoje nutartyje atkreiptas dėmesys ir į vieningo šaltinio požymį: „*Šiuo atveju keliamas reikalavimas, kad automobiliai priklausytų tam pačiam savininkui*“.¹⁴⁸ Vieno šaltinio požymis vartojamas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato nutarime „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“: „*jei turtas prievartaujamas iš kelių nukentėjusiųjų tuo pačiu metu ir motyvu, bet iš kiekvieno atskirai, veika kvalifikuojama kaip pakartotinė*“¹⁴⁹ Pasak Rusijos mokslininkų, jei turtas pagrobtas iš skirtingų savininkų, iš skirtingų vietų ir be laiko tarpų (pertraukų) tarp atskirų veiksmų, veiką galime laikyti pasikartojančiu nusikaltimu.¹⁵⁰

Atskirai aptartina situacija, kuomet turtas grobiamas arba įgyjamas sukčiavimo būdu iš to paties parduotuvių tinklo, t.y., žala daroma tam pačiam savininkui, tačiau grobstymo šaltiniai skiriasi, t.y., turtas grobiamas (arba įgyjamas sukčiaujant) iš skirtingų parduotuvių (nors šios ir priklauso tam pačiam savininkui). Tokia situacija susiklostė, kuomet suklastojus pirkimo – pardavimo sutartį, prekės buvo įgyjamas iš skirtingų to paties tinklo parduotuvių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas be kitų tęstinės nusikalstamos veikos požymių, taikė vieno šaltinio kriterijų: „*Bylos duomenimis, D. Š., veikdamas su kitais nuteistaisiais, pasinaudodamas UAB „NPA Sprendimai“ vardu, su UAB „Bikuvos“ prekyba sudarė vieną prekių pirkimo–pardavimo sutartį, kurios pagrindu ėmė įvairias prekes iš UAB „Bikuvos“ prekyba skirtingų parduotuvių (Nr. 2, 4, 10 ir pan.). Taigi apgaulės būdu*

¹⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 20 d. nutartis Nr. 2K-451/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 20 d. nutartis Nr. 2K-307/2007, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 4 d. nutartis Nr. 2K-58/2008

¹⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 sausio 13 d. nutartis Nr. 2K-12/2009

¹⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 22 d. nutartis Nr. 2K-146/2008

¹⁴⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis Nr. 2K-717/2007

¹⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“, *Teismų praktika*, 1996, Nr. 3-4, 12 punktas

¹⁵⁰ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p 138 - 138.

nuteistieji prekes įsigijo vienos civilinės sutarties pagrindu iš vieno ir to paties šaltinio, padarydami žalą tam pačiam savininkui – UAB „Bikuvos“ prekyba.[...].¹⁵¹

Tuo tarpu kuomet tas pats kaltininkas skirtingose „Senukų“ prekybos centruose sistemingai perklijuodavo brūkšninius prekių kodus, to paties šaltinio kriterijus nelaikomas lemiamu: „*Ž. B. sukčiavimo būdu įgijo prekes iš skirtingų UAB „Senukai“ parduotuvių, t.y. iš skirtingų vietų ir skirtingu laiku. [...] Šiomis veikomis žala padaryta vienam ir tam pačiam subjektui - UAB „Senukų prekybos centras“. Tačiau [...] Ž. B. veikdavo nusikalstamai ir apgaule išvengdavo prievolės sumokėti visą kainą už įgyjamas prekes skirtingose parduotuvėse [...].*“¹⁵²

Autorės nuomone, tokiais atvejais vieno šaltinio požymis turėtų būti taikomas atsižvelgiant į tai, kad žala padaroma tam pačiam savininkui, tam pačiam parduotuvių tinklui.

Vis tik, vieno šaltinio požymis taikomas ne visais atvejais: štai vagysčių iš skirtingų degalinių byloje, vieno šaltinio požymis netaikytas.¹⁵³ Šiaulių apygardos teismas, nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, kuomet kaltinamoji keturis kartus iš skirtingiems asmenims priklausančių piniginių pagrobė skirtingas pinigų sumas, vieno šaltinio požymio netaikė ir veiką pripažino tęstine.¹⁵⁴ Taigi, teismų praktika ir šiuo klausimu nevienalytė. Nuo konkrečių faktinių bylos aplinkybių ir kitų tęstinės nusikalstamos veikos požymių ne/buvimo priklausys, koks bus teismo sprendimas.

Ekspertai, paklausti, ar vieno šaltinio požymis keliskart pasikartojančiais turto grobimo atvejais, pagrįstai laikomas vienu iš svarbiausių kriterijų, kodėl veika kvalifikuojama kaip pavienė, nurodė:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Neturėtų būti laikomas vieno šaltinio požymis esminiu, o tik papildomu kriterijumi. Ant daikto neparašyta, kam jis priklauso. Turto buvimo vieta svarbi. Pvz., vagystė iš vagonėlio, kur sudėti skirtingiems asmenims priklausančys daiktai – tai nebus keli nusikaltimai.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Pagrįstai – vagiama iš vieno savininko. Civiliniai ieškiniai skirtingi, kai skirtingi šaltiniai.

Autorės nuomone, vieno šaltinio požymis turėtų būti privalomas kriterijus išvadai apie tęstinį veikos pobūdį konstatuoti. Pasikeitus šaltiniui, manytina, veika praranda vieningumą. Kita vertus, kyla klausimas, kaip turėtų būti kvalifikuojama veika, jei kaltininkas nežino, jog grobia turtą iš skirtingų šaltinių, tarkime, kaltininkas mano, jog pagrobti du automobiliai iš vieno kiemo priklauso tam pačiam savininkui, tuo tarpu, paaiškėja, kad automobilių savininkai skirtingi. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką, kuomet būtinas tęstinės nusikalstamos veikos požymis yra vienas šaltinis, tokia veikia turėtų būti vertinama kaip padaryta pakartotinai. Tačiau kyla klausimas, ar neturėtų būti teikiamas prioritetas subjektyviajam tęstinės nusikalstamos veikos požymiui – vieningai tyčiai? Manytina,

¹⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis Nr. 2K-481/2010

¹⁵² Kauno apygardos teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nuosprendis Nr. 1A-810-33/2010

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutartis Nr. 2K-307/2004

¹⁵⁴ Šiaulių apygardos teismo 2011 m. balandžio 29 d. nuosprendis Nr. 1A-132-332/2011

vieningos tyčios požymis vis dėlto turėtų būti laikomas prioritetiniu, o visi kiti požymiai – tik šių požymių papildantys.

Kaip rodo teismų praktikos analizė, vieno šaltinio samprata yra vartojama turinėms nusikalstamoms veikoms. Tuo tarpu kitokio pobūdžio veikoms vietoj vieno šaltinio naudojama **vieno nukentėjusiojo sąvoka**. Remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimu Nr. 49 „*jei asmuo per tam tikrą laiko tarpą kelis kartus lytiškai santykiauja arba kelis kartus tenkina lytinę aistrą su tuo pačiu nukentėjusiuoju prieš jo valią esant vieningai tyčiai, keli lytiniai santykiavimai arba keli lytinės aistros tenkinimo veiksmai vertinami kaip vienas tęstinis nusikaltimas. [...] Jei asmuo lytiškai santykiauja ar tenkina lytinę aistrą su keliais nukentėjusiais, padarytos veikos sudaro nusikaltimų sutaptį ir kiekvieno nukentėjusiojo išžaginimas ar seksualinis prievartavimas kvalifikuojamas kaip atskiras nusikaltimas*“¹⁵⁵ To paties nukentėjusiojo kriterijus taikomas prekybos žmonėmis atvejais: „*S. K. ir R. S. nusikalstamas veikas padarė panašiomis aplinkybėmis, tačiau jų nesiejo vienas nusikalstamas sumanymas (vieninga tyčia) dėl to paties dalyko (prekyba žmonėmis pasireiškė prieš skirtingas nukentėjusias, jie veikė skirtingose bendrininkų grupėse, kitu laiku ir skirtingose vietose)*“¹⁵⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad tam tikrais atvejais pripažįstant veiką tęstine, pabrėžiama **to paties dalyko svarba**. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kyšininkavimo bylose pabrėžia to paties dalyko svarbą, skirtingus kyšius, t.y. skirtingus dalykus laiko esminiu kriterijumi daugkartinius kyšininkavimo atvejus laikydamas atskiromis pakartotinėmis veikomis. Štai, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-319/2008 kaip pagrindinė nepripažinimo tęstine nusikalstama veika priežastis įvardyti skirtingi dalykai (kyšiai): „*Kauno miesto apylinkės teismo 2007 m. lapkričio 9 d. nuosprendžiu [...] veikos įvertintos kaip tęstinis kyšininkavimas, tačiau Kauno apygardos teismo 2008 m. vasario 21 d. nuosprendžiu R.R. ir V.S. nuteisti už septynis kyšininkavimus*“. Kasacinis teismas patvirtino tokią (pakartotinumą) poziciją. „*[...] tačiau jis nemini ir nevertina nusikalstamos veikos dalyko aspekto, kuris šiuo konkrečiu atveju byloje yra lemiamas. Kaltinamajame akte yra aiškiai išskirtos septynios nusikalstamos veikos. Dėl kiekvienos kyšio sumos, sudarančios atskirą nusikalstamos veikos dalyką, yra detalčiai aprašyti visi atlikti veiksmai ir jų dalyviai, kadangi kiekvieno kyšio paėmimas buvo organizuojamas ir įgyvendinamas atskirai, skirtingu laiku, iš skirtingų įmonių vadovų, jiems nurodant skirtingas kyšio reikalavimo priežastis.*“¹⁵⁷ [„„]“ Toks vertinimas atitinka baudžiamojo įstatymo nuostatas ir jų traktuotę susiklosčiusioje teismų praktikoje¹⁵⁸ Sukčiavimo atveju taip pat akcentuojama: „*Šio pobūdžio baudžiamosiose bylose itin svarbus yra nusikalstamos veikos dalykas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo*

¹⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1996 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“, *Teismų praktika*, 1996, Nr. 3-4, 12 punktas

¹⁵⁶ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2011 m. vasario 10 d. nutartis Nr. 1N-22/2011

¹⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis Nr. 2K-319/2008

¹⁵⁸ Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 20 d. nutartis Nr. 2K-451/2006, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 13 d. nutartis Nr. 2K-111/2007

nuomone, tokio pobūdžio bylose jis yra labai svarbus ar net lemiamas“.¹⁵⁹ Kitu atveju taip pat taikytas skirtingo dalyko kriterijus nelaikant sukčiavimo tęstiniu: „ M. V. nuteistas už tai, kad nuo 2008 m. spalio 18 d. iki 2008 m. lapkričio 25 d. UAB „Rimi Lietuva“, UAB „Senukų prekybos centras“ ir UAB „Maxima LT“ prekybos centruose ir parduotuvėse Kaune, apgaule, ant įvairių prekių užklijuodamas brūkšninius kodus, kuriuose nurodytos daug mažesnės nei tikrosios tų prekių kainos, pateikdamas tas prekes kasoje ir sumokėdamas mažesnę nei tikroji kaina, taip išvengdamas dalies turtinės prievolės, padarė 22 sukčiavimo nusikaltimus, vieną pasikėsینimo sukčiauti nusikaltimą ir vieną sukčiavimo baudžiamąjį nusižengimą. [...] Esminis kasatoriaus padarytų daugelio nusikalstamų veikų skirtumas nuo vienos nusikalstamos veikos yra tas, kad kiekvienu atveju nusikalstamos veikos dalykas buvo skirtingas“.¹⁶⁰ Šiuo atveju tai, kad brūkšniniai kodai buvo perlipinami ant skirtingų prekių, buvo laikoma esminiu kriterijumi, kodėl atskiros veikos negali būti laikomos tęstinio pobūdžio.

Ekspertai, vertindami skirtingus dalykus, kaip esminį kriterijų, nulemiantį veikos pakartotinumą, pabrėžė:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Turtiniuose nusikaltimuose dalykas labai svarbus. Bet tai ne esminis kriterijus. Tai specifinis rūšinis požymis, identifikuojantis nusikaltimą.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas. Dalykas – ne prioritetas. Vieningą tyčią turi papildyti skirtingi dalykai. Dalykas gali būti tas pats, bet jei tyčia skirtinga- nebus vienas nusikaltimas. Skirtinguose nusikaltimuose – skirtingi kriterijai. Pvz., narkotikų bylose: asmuo įsigyja narkotines medžiagas, parduoda, laiko, gabena – jei dalykas vienas, tie patys narkotikai, tai galima laikyti vienu nusikaltimu.

Apibendrinant, tarp vieno šaltinio, to paties nukentėjusiojo ir vieno dalyko, kaip tęstinės nusikalstamos veikos požymių, galima išvelgti tam tikrą panašumą. Visi tęstinės nusikalstamos veikos elgesio aktai pažeidžia vieną konkretizuotą visuomeninių santykių elementą.¹⁶¹ Vadinasi, visos pavojingos veikos, sudarančios tęstinės nusikalstamos veikos turinį, turi pažeisti tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę.¹⁶² Dėl kyšininkavimo bylose skirtingų kyšių, kaip skirtingų dalykų, lemiančių veikos kvalifikavimą kaip nusikalstamų veikų daugetą, kaip kriterijus atribojant tęstinę nusikalstamą veiką nuo nusikalstamų veikų daugeto turėtų būti pripažinta ne skirtingi kyšiai kaip dalykai, o tai, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, už kyšį atlikdamas tam tikrus veiksmus arba neveikdamas, kiekvieną kartą pažeidžia valstybės interesą, kad tam tikroje situacijoje būtų laikomasi sąžiningumo principo.¹⁶³

Atsižvelgiant į tai, kad dalykas, šaltinis ar nukentėjusysis ne visada tiksliai išreiškia tęstinės nusikalstamos veikos esmę, siūlytina šių požymių nevertoti, o vietoj jų kaip tęstinės nusikalstamos

¹⁵⁹ Lietuvos Apeliacinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-99/2010

¹⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-650/2010

¹⁶¹ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 25, p. 55-56

¹⁶² Piesliakas V., *supra* note 11, p. 145

¹⁶³ Girdenis T., *supra* note 16.., p 55

veikos požymį vartoti tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę¹⁶⁴ Minėti požymiai gali būti vartojami tik kaip papildomi.

Be prieš tai aptartų požymių, moksle bei teismų praktikoje, pasitaiko ir kiti: tas pats veiksmų atlikimo būdas¹⁶⁵, analogiškos aplinkybės¹⁶⁶, neilgas laiko tarp atskirų veiksmų tarpas¹⁶⁷. Svarbu suvokti, ar būdas ir aplinkybės yra tęstinės nusikalstamos veikos požymiai tik tuomet, kai jie aprašyti konkreta BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje, ar visuomet. Sprendžiant, kiek sudėčių įgyvendinta, negalima remtis požymiais, kurie nėra nusikalstamos veikos požymiai nagrinėjamu atveju. Autorės manymu, visiškai teisinga nuostata, jog analogiško būdo ir aplinkybių negalima laikyti tęstinės nusikalstamos veikos požymiu.¹⁶⁸ Kadangi šie požymiai yra fakultatyvūs ir negali būti privalomai nustatinėjami kiekvienos nusikalstamos veikos sudėtyje.

Atkreiptinas dėmesys ir į laiko tarpą tarp atskirų veiksmų įgyvendinimo. Tačiau pastebėta, kad laiko tarpas nurodomas tik kaip šalutinis požymis, vertinant veikos tęstinumą.¹⁶⁹ Lenkijos baudžiamosios teisės moksle bandyta apibrėžti sąvoką „trumpas laiko tarpas“, nurodant, kad „trumpu laiko tarpu laikomas laikotarpis iki 6 mėnesių“¹⁷⁰ Tačiau, kaip pabrėžia Lenkijos Aukščiausiasis Teismas, šis kriterijus yra nekonkretus ir atskirose bylose vertinamas skirtingai. Laiko tarpsniai nuo dviejų iki penkių mėnesių Lenkijos Aukščiausiojo Teismo buvo pripažinti, atsižvelgiant į kaltininko ketinimus, lūkesčius, glaudų ryšį tarp atskirų veiksmų, „trumpais laiko tarpsniais“¹⁷¹ Tačiau pritariama nuostatai, jog tęstinės nusikalstamos veikos atskiri epizodai negali būti apriboti jokiais griežtai laiko požiūriu apibrėžtais tarpais. Ilgas laiko tarpas tarp atskirų veiksmų gali būti įrankis teismo rankose, nusprendžiant, kad šių atskirų veiksmų nesieja vieningas kaltės turinys, bet tai ne tęstinės nusikalstamos veikos požymis.¹⁷²

Pabrėžtina, kad tokie kriterijai kaip tas pats dalykas, laiko tarpas, tik retais atvejais iš esmės įrodo ar paneigia veikos tęstinumą. Akivaizdu, kad tik visų pagrindinių požymių - kelių veiksmų padarymas, vieninga tyčia, vienas šaltinis ir objektas – visuma leidžia daryti išvadą, kad atskiros veikos sudaro tęstinę nusikalstamą veiką ir bus vertinamos pagal vieną BK straipsnį. Nesant bent vieno iš šių požymių galima konstatuoti, jog padaryta ne viena, o kelios nusikalstamos veikos. Esminis

¹⁶⁴ Girdenis T., *supra* note 16., p. 55

¹⁶⁵ Orazdurdyev, A.M. *supra* note 26., p. 116

¹⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-412/2007.

¹⁶⁷ Rejman, G., *supra* note 32, p. 262

¹⁶⁸ Girdenis T., *op. cit.*, p. 56

¹⁶⁹ Rejman, G., *op. cit.*, p. 262

¹⁷⁰ Lenkijos baudžiamosios teisės moksle pateikiama nuomonė, jog tam, kad išlaikyti sąsają tarp atskirų tęstinės veikos fragmentų, laiko tarpai tarp atskirų fragmentų yra kelios dienos ar savaitės, bet ne mėnesiai. Zoll, A., Glosa do postanowienia SN z 9,03,2006 r. V KK 271/105. Orzecznictwo Sądów Polskich [Jurisprudence of Polish Courts]. 2007, 1: 1-7.

¹⁷¹ *Ibid*

¹⁷² Girdenis T., *op. cit.*, p. 57

dalykas, autorės manymu, yra būtent tai, jog tęstinio nusikaltimo požymiai turi būti vertinami kaip visuma, o ne atskirai vienas nuo kito.¹⁷³

Išanalizavus pagrindines problemas, su kuriomis susiduriama praktikoje atribojant tęstinę nusikalstamą veiką nuo realiosios nusikalstamų veikų sutapties, darytina išvada, kad tęstinės nusikalstamos veikos požymiai dar yra gana abstraktūs ir prieštaringai vertinami, ko neturėtų būti. Vis dėlto, pastebima, jog pagrindiniai, neišvengiamai taikomi visų kategorijų baudžiamosiose bylose tęstinės nusikalstamos veikos atribojimo nuo nusikalstamų veikų pakartotinumui, kriterijai yra šie:

- Turi būti padarytos bent dvi atskiros pavojingos veikos, kvalifikuotinos pagal tą patį BK specialiosios dalies straipsnį. (Jos turi būti savarankiškos baigtos nusikalstamos veikos, arba dėl tam tikrų priežasčių gali būti vertinamos kaip pasikėsinimas).
- Atskiras pavojingas veikas turi jungti vieningas kaltės turinys. Tyčios atveju nusikalstamas sumanymas turi būti išankstinis, t.y., susiformavęs prieš pirmą veiksmą arba jo darymo metu.
- Visos veikos turi pažeisti tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę.

Remiantis išskirtais požymiais, galime suformuluoti tokį tęstinės nusikalstamos veikos apibrėžimą: tęstinė nusikalstama veika – tai pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį kvalifikuojama nusikalstama veika, kuri susideda bent iš dviejų savarankiškų nusikalstamų veikų, tačiau jos atskirai nekvalifikuojamos, o, atsižvelgiant į vieną kaltės turinį, glaudų atskirų elementų ryšį, bei tai, kad atskiros veikos pažeidžia tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę, jos yra laikomos sudedamosiomis pavienės nusikalstamos veikos dalimis.

¹⁷³ Kulichenko, N. N. *supra* note 3, p. 135

2.2 Veikos su alternatyviais požymiais

Nusikalstamų veikų, kurių pagrindą sudaro veiksmų alternatyviškumas, ypatumas tas, kad įstatyme yra įvardinti keli veiksmai, kurių kiekvienas atskirai paimtas sudaro nusikalstamos veikos sudėtį.¹⁷⁴ Todėl tiek tuo atveju, kai asmuo padaro vieną veiksma, numatytą atitinkamame BK straipsnyje, tiek ir tuomet, kai įgyvendinami keli ar net visi išvardinti veiksmai, asmens veika bus kvalifikuojama kaip pavienė, t.y. net jei kaltininkas realizuoja įstatyme numatytus visus veiksmus vieną paskui kitą, yra tik viena nusikalstamos veikos sudėtis. Toks įstatymo aiškinimas yra nusistovėjęs tiek baudžiamosios teisės doktrinoje, tiek ir teismų praktikoje. Alternatyvius veikos požymius puikiai iliustruoja BK 260 str. taikymo praktika: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarime Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (1961 m. BK 232¹, 232², 232⁵, 232¹⁰ str.) 22 punkte aiškinama, kad „pagal BK 232¹ straipsnį (atitinkamai 2000 m. BK 259, 260 straipsniai) psichotropinių ar narkotinių medžiagų gaminimas ar įgijimas ir tolesnis tų pačių psichotropinių ar narkotinių medžiagų laikymas, gabenimas, siuntimas, pardavimas ar kitoks platinimas nesudaro nusikaltimų pakartotinumą, ir veika kvalifikuojama kaip vienas nusikaltimas“¹⁷⁵. Paanalizavus šias formuluotes matyti, kad sudėtyse yra nurodytos kelios veiksmų rūšys, atskirtos viena nuo kitos kableliu. Tai reiškia, kad veiksmai aprašyti kaip alternatyvūs. Pagal baudžiamosios teisės teorijoje ir praktikoje naudojamą alternatyvių požymių kvalifikavimo taisyklę, kiekvieno iš šių veiksmų padarymas yra baigtas nusikaltimas.¹⁷⁶ Ši, vadinkime, taisyklė, visuotinai pripažįstama ir taikoma Lietuvos teismų praktikoje:¹⁷⁷ „nurodytų medžiagų įgijimas, laikymas, gabenimas teismų baigiamuosiuose aktuose pripažįstami tos pačios pavienės nusikalstamos veikos atskirais epizodais“¹⁷⁸; „BK 260 straipsnio 3 dalyje numatytos nusikalstamos veikos (neteisėto disponavimo labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu) sudėties veiką apibūdinantys požymiai yra alternatyvūs, t. y. nusikalstama veika gali būti padaryta keliais alternatyviais veiksmais: labai didelio narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekio 1) gaminimu, 2) perdirbimu, 3) įgijimu, 4) laikymu, 5) gabenimu, 6) siuntimu, 7) perdavimu, 8) kitokiu platinimu. Bet kurio vieno ar bet kurių kelių iš nurodytų veiksmų atlikimo pakanka baudžiamajai atsakomybei pagal BK 260 straipsnio 3 dalį

¹⁷⁴ V.Pavilionis, E.Bieliūnas, *supra* note 22, p.41.

¹⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (1961 m. BK 232¹, 232², 232⁵, 232¹⁰ str.)“, *Teismų praktika*. 2002, Nr. 17, 22 punktas

¹⁷⁶ Piesliakas V., *supra* note 35, p. 248

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 20 d. nutartis Nr. 2K-P-218/2009, Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 8 d. nuosprendis Nr. 1A – 192/2011

¹⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 18 d. nutartis Nr. 2K-P-412/2007

taikyti“.¹⁷⁹ nepaisant kelių atvejų, kuomet, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas turėjo pakeisti žemesnės instancijos teismų nuosprendžius: „kasatorius pagrįstai teigia, kad 0,366 g narkotinės medžiagos – kanapių ir jų dalių - pardavimas V. D. nepagrįstai kvalifikuotas kaip atskiras nusikaltimas, numatytas BK 260 straipsnio 1 dalyje. Pagal byloje nustatytas aplinkybes 2009 m. kovo 24 d. 11,001 g. narkotinės medžiagos – kanapių ir jų dalių - K. M. įgijo, gabeno bei laikė turėdamas tikslą jas platinti ir tą pačią dieną realizuodamas šį tikslą dalį šios narkotinės medžiagos – 0,366 g pardavė V. D. Pirmosios instancijos teismas V. D. 2009 m. kovo 24 d. padarytą nusikalstamą veiką nepagrįstai pripažino kaip du atskirus nusikaltimus ir kiekvieną atskirai kvalifikavo pagal BK 260 straipsnio 1 dalį. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo padarytos klaidos neištaisė, todėl ir nuosprendis, ir apeliacinės instancijos teismo nutartis keistini dėl netinkamai pritaikyto baudžiamojo įstatymo. Teismų sprendimai keistini pripažįstant, kad K. M., 2009 m. kovo 24 d. įgydamas, turint tikslą parduoti ar kitaip platinti, 11,001 g narkotinės medžiagos – kanapių ir jų dalių - bei ją gabendamas, laikydamas ir dalį – 0,366 g parduodamas V. D., padarė ne du, o vieną BK 260 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėtį atitinkantį nusikaltimą“¹⁸⁰

Tuo atveju, jei vienos iš veikų kaltinamajam įgyvendinti nepavyko, veikos kvalifikacijos nekeičia kaip baigtos: „Bandyti permesti narkotines medžiagas kaltinamasis nespėjo, nes jis buvo sulaikytas patruliuojančių pareigūnų. Tačiau toks faktas jo veiksmų kvalifikacijai įtakos neturi, nes šiuo atveju pakanka pačio narkotinių medžiagų įgijimo, laikymo ir gabenimo su tikslu platinti fakto, kad veiką kvalifikuoti pagal LR BK 260 str. 1 d.“¹⁸¹

Reikšminga nutartis, analizuojant veikas su alternatyviais požymiais, yra vertinama prof. V.Piesliako knygoje. 2002 m. balandžio 2 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-285/2002 atkreipiamas dėmesys į vieningos tyčios požymį: veika vertinama kaip vienas nusikaltimas ir jei asmuo padaro 1961 metų BK 310 straipsnio 1 dalyje numatytas veikas dėl skirtingų dalykų (aparatu naminei degtinei gaminti ir naminės degtinės), tačiau visas padarytas veikas apima bendras sumanymas ir bendra tyčia.¹⁸² „Baudžiamoji atsakomybė už naminės degtinės ir aparatų jiems gaminti gaminimą, laikymą, gabenimą, pardavimą ar kitoki realizavimą numatyta vienoje ir toje pačioje BK 310 str. 1 dalyje. Be to, visi aukščiau išvardyti veiksmai dėl naminės degtinės ir jai gaminti aparatų įstatyme numatyti kaip alternatyviniai, todėl baudžiamajai atsakomybei pakanka bent vieno iš jų padarymo. Jei asmuo padaro kelis BK 310 str. Aprašytus veiksmus, jo veika vertintina kaip vienas nusikaltimas, jeigu BK 310 str 1 d. aprašyti veiksmai padaryti dėl vieno ir to paties nusikaltimo dalyko. Antai, jei asmuo pagamina tam tikrą kiekį naminės degtinės, po to ją laiko, gabena, o vėliau ir

¹⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 1 d. nutartis. Nr. 2K-323/2010, Kauno apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 3 d. nuosprendis Nr. 1A-515-120/2008

¹⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 31 d. nutartis Nr. 2K-236/2011

¹⁸¹ Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2010 m. kovo 26 d. nuosprendis Nr. 2K-1-113-359/2010

¹⁸² Piesliakas V., *supra* note 11, p.137

parduoda, visi padaryti veiksmai vertintini kaip vienas nusikaltimas. Veika gali būti laikoma vienu nusikaltimu ir tuo atveju, jei asmuo padaro BK 310 str. 1 d. numatytas veikas dėl skirtingų BK 310 str. 1 d. numatytų nusikaltimo dalykų, tačiau visas padarytas veikas apima bendras sumanymas ir vieninga tyčia. Antai, asmuo pagamina aparatą naminei degtinei gaminti tam, kad tuo aparatu pasigamintų naminę degtinę. Šiuo atveju nusikaltimas gali turėti tęstinio nusikaltimo požymių, jei kaltininko veiksmai apimti vieninga tyčia. Vieningą tyčią galima konstatuoti tada, kai jau gamindamas aparatą asmuo numato, kad vėliau juo gamins naminę degtinę. Tokiu atveju visi padaryti veiksmai vertintini kaip vienas tęstinis nusikaltimas ir kvalifikuojami pagal vieną BK straipsnį. Aparato naminei degtinei gaminti pagaminimas ir vėliau jup gaminimas naminės degtinės sudarytų kelis nusikaltimus, jei šias veikas neapimtų bendras sumanymas ir vieninga tyčia. Antai, asmuo pagamina aparatą naminei degtinei gaminti tikslu jį parduoti, o nepavykus jo parduoti, sugalvoja juo pasigaminti naminės degtinės.“¹⁸³ Šiuo atveju nusikaltimas gali turėti tęstinio nusikaltimo požymių, jei kaltininko veiksmus apima bendra tyčia. Bendrą tyčią galima konstatuoti esant tada, kai jau gamindamas aparatą, jį įgydamas ar laikydamas asmuo numato, kad vėliau juo gamins naminę degtinę¹⁸⁴

Mokslininkų tarpe pateikta nuomonė, kad veikos su alternatyviais požymiais nelaikytinos atskira pavienės nusikalstamos veikos rūšimi, kadangi visiškai atitinka tęstinės nusikalstamos veikos požymius – atliekamos kelios veikos, kurios atitinka vieną BK straipsnį, jas sieja vieningas kaltės turinys ir jos pažeidžia vieną tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę.¹⁸⁵ Tokia išvada seka ir iš teismų praktikos nutarčių: „BK 201 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už penkiasdešimt arba daugiau litrų techninio etilo alkoholio, jo skiedinių (mišinių) neteisėtą pagaminimą, laikymą, gabenimą, turint tikslą realizuoti, arba jo realizavimą. Nusikalstamos veikos objektyvusis požymis reiškiasi bet kuriais straipsnio dispozicijoje nurodytais alternatyviais veiksmais. Kelių alternatyvių veiksmų atlikimas kvalifikuotinas kaip viena tęstinė nusikalstama veika, jeigu jas jungia vieningas kaltininko sumanymas“.¹⁸⁶ Labai reikšminga išvada: „kelių alternatyvių veiksmų atlikimas kvalifikuotinas kaip viena tęstinė nusikalstama veika, jeigu jas jungia vieningas kaltininko sumanymas“. Iš to seka, kad kiekvienas padarytas skirtingas alternatyvus veiksmas įeina į vienos nusikalstamos veikos sudėtį, jei kaltininkas siekia vienų nusikalstamų rezultatų, turi vieningą kaltės formą, šiais veiksmais siekiama vieningo ir konkrečiai apibrėžto tikslo. Priartėjome prie, ko gero, problemiškesnio aspekto: ar veikos su alternatyviais požymiais turėtų būti laikoma atskira pavienės nusikalstamos veikos rūšimi, ar, atsižvelgiant į vieningos tyčios požymį, tikslinga šias veikas priskirti prie tęstinių nusikalstamų veikų. Ekspertai šiuo klausimu vieningos pozicijos neturėjo:

¹⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. balandžio 2 d. nutartis Nr. 2K-285/2002

¹⁸⁴ Piesliakas V., *supra* note 11, p.137

¹⁸⁵ Girdenis T., *supra* note 16., p. 61

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 26 d. nutartis Nr. 2K-124/2007.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis Nr.2K-322/2008

Prof. dr. O.Fedosiukas: Tęstinė veika tai. Alternatyvios sudėtyje turi tęstinei veikai būdingus požymius. Vieninga tyčia – svarbu, bet neabsoliutu.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Nėra tęstinis nusikaltimas vis tik. Tęstinio nusikaltimo esmė – daromi atskiri veiksmai, kurie sudaro atskirą nusikaltimą. Dispozicijose – veikos alternatyvios, nepaisant vieningos tyčios. Vieninga tyčia neturi prasmės, pvz. narkotinių medžiagų platinimo atvejais. Narkotikuose – vieningos tyčios nereikia. Įsigijimas, laikymas, gabenimas – nėra trys nusikaltimai. Veika, kuri tęsiasi – tik liaudiškai.

Vieninga tyčia, tas pats BK specialiosios dalies straipsnis, vienos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės pažeidimas – visi šie požymiai būdingi tęstinei veikai. Autorės nuomone, veikas su alternatyviais požymiais, išvardytais dispozicijose, derėtų priskirti prie tęstinių nusikalstamų veikų.

2.3 Trunkamoji nusikalstama veika

Kita pavienės nusikalstamos veikos rūšis – trunkamoji¹⁸⁷ nusikalstama veika. Šių nusikaltimų ypatumas tas, kad jie daromi ištiesai tam tikrą laikotarpį.¹⁸⁸ Kitaip tariant, trunkamųjų nusikalstamų veikų darymas nenutrūkstamai tęsiasi tam tikrą laiką, t.y., tam tikrą laiko tarpą yra įgyvendinama nusikalstamos veikos sudėtis¹⁸⁹. Trunkamasis nusikaltimas – daromas be pertraukos, tuo tarpu jau šiame darbe analizuoto tęstinio nusikaltimo atveju atskirus veiksmus, kurie vertinami kaip pavienio tęstinio nusikaltimo sudėtinės dalys, skiria ilgesni ar trumpesni laiko tarpai, t.y., nusikalstamos veikos sudėtis įgyvendinama epizodiškai. Tai ir yra esminis ypatumas, skiriantis trunkamąjį nusikaltimą nuo tęstinio¹⁹⁰. Skirtumas tarp šių pavienių nusikalstamų veikų rūšių akivaizdus, todėl didelių problemų kvalifikuojant nusikalstamas veikas nekyla. Vis dėlto, Lietuvos teismų praktikoje yra pasitaikęs atvejis, kai teismai trunkamąją nusikalstamą veiką supainiojo su tęstine nusikalstama veika.¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiajam Teismui nagrinėjant bylą Nr. 2K-7-68/2009 kasacine tvarka, teko išsamiai argumentuoti, kodėl BK 164 str. (vengimas išlaikyti vaikus – tai yra klasikinis trunkamojo nusikaltimo pavyzdys) numatyta nusikalstama veika yra ne tęstinė, o trunkamoji. Kadangi ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra kone vienintelė, kurioje taip detalai nagrinėtas skirtumas tarp trunkamojo ir tęstinio nusikaltimo, verta šiame darbe pateikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinės nutarties motyvuojamojoje dalyje pateiktus argumentus: „Kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad skundžiamoje nutartyje ir kasaciniame skunde apibūdinant A. P. vengimą išlaikyti vaikus trunkamosios ir tęstinės nusikalstamos veikos sąvokos aiškinamos neteisingai bei daroma klaidinga išvada, kad tęstinė nusikalstama veika apima ir trunkamąją veiką [...] BK 164 straipsnyje numatytas nusikaltimas yra ne tęstinis, o trunkamasis, kuris trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba neišnyksta kaltininko pareiga išlaikyti vaiką [...] skundžiamoje nutartyje ir kasaciniame skunde apibūdinant A. P. vengimą išlaikyti vaikus trunkamosios ir tęstinės nusikalstamos veikos sąvokos aiškinamos neteisingai bei daroma klaidinga išvada, kad tęstinė nusikalstama veika apima ir trunkamąją veiką. Teismų praktikoje [...] trunkamoji nusikalstama veika yra tada, kai kaltininkas tam tikrą laikotarpį nepertraukiamai yra nusikalstamos būsenos, kuri susidaro nevykdant teisinės pareigos arba padarius tam tikrą kitą neteisėtą veiksmą.“ Taip pat pabrėžta, jog „baudžiamoji atsakomybė už vengimą išlaikyti vaiką iškyla tuo atveju, jei kaltininkas tyčia, t. y. žinodamas, kad jis turi pareigą pagal įsigaliojusį teismo sprendimą išlaikyti vaiką ar teikti

¹⁸⁷ Visi valios aktai, kuriais sukeliama ar išlaikoma priešinga teisei būsena, yra tik sudedamosios „vieno“ poelgio dalys.

J.Wessels, *supra* note 27 p. 250

¹⁸⁸ V.Pavilionis, E.Bieliūnas, *supra* note 22, p.42

¹⁸⁹ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 48

¹⁹⁰ Žr. 2.1 skyrių

¹⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 24 d. nutartis Nr. 2K-7-68/2009

jam kitą būtiną turtinę paramą, ir galėdamas tą pareigą vykdyti, jos sąmoningai nevykdo.“¹⁹² Trunkamojo nusikaltimo esmę atskleisime per požymius, kurie seka iš minėtos nutarties:

Esminis trunkamosios nusikalstamos veikos ypatumas yra tai, jog trunkamoji veika pasireiškia kaip nenutrūkstamas baigtos nusikalstamos veikos sudėties įgyvendinimas.¹⁹³ Nusikalstamai būsenai prasidėjus, veikos sudėtis, numatyta atitinkamame Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnyje, jau yra visiškai įgyvendinta. Pavyzdžiui, asmuo, neteisėtai įgijęs šaunamąjį ginklą, nuolat realizuoja nusikalstamos veikos sudėtį, nuolat daro baudžiamajame įstatyme aprašytą veiką.¹⁹⁴ Ši trunkamosios nusikalstamos veikos požymį konkretizuoja tokia aplinkybė, kad trunkamąją veiką darantis asmuo ir jo daroma veika yra pavojingi visą veikos darymo laiką. Atkreiptinas dėmesys, kad „*Trunkamojo nusikaltimo padarymo laikas yra visas laikas, kai asmuo darė baudžiamajame įstatyme numatytą veiką*“.¹⁹⁵ Taigi, trunkamojo nusikaltimo atveju asmuo tam tikrą laiko tarpą įgyvendina nusikalstamos veikos sudėtį, kuri yra numatyta atitinkamame baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnyje.

Kalbant apie trunkamosios nusikalstamos veikos padarymo laiką, negalime palikti nuošalyje šios nusikalstamos veikos pradžios ir pabaigos momentų. Dažniausiai teismų praktikoje pasitaikanti situacija, susijusi su narkotinių/psichotropinių medžiagų laikymu, ryškiausiai parodo trunkamojo nusikaltimo galiojimą laiko atžvilgiu: „*Laikymas yra trunkamoji veika ir atsakomybę užtraukia nuo psichotropinės medžiagos atsiradimo pas asmenį pradžios, o pasibaigia tam asmeniui jų realiai netekus.*“ Trunkamosios nusikalstamos veikos pradžios momentas kone vienareikšmiškai Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje išreiškiamas taip: trunkamoji nusikalstama veika prasideda nuo tam tikro veiksmo atlikimo arba neatlikimo (nusikalstamo neveikimo atveju).¹⁹⁶ Pareiga veikti atsiranda baudžiamojo įstatymo (BK 131 str. 920 str., 300 str., 236 str. ir kt.) arba kitų įstatymų pagrindu. Kalbant apie trunkamosios nusikalstamos veikos pradžios momentą būtina pabrėžti, jog trunkamajam nusikaltimui ne mažiau aktualus ir pabaigos momentas. Bendroji nuostata yra tokia: trunkamasis nusikaltimas trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba neišnyksta kaltininko pareiga (šiuo atveju – pareiga išlaikyti vaiką). Trunkamoji nusikalstama veika gali baigtis šiais būdais: kaltininkas pats nutraukia nusikalstamos veikos darymą, atsiranda aplinkybės, trukdančios toliau tęsti nusikalstamos veikos darymą, arba dingsta pareiga veikti. Tokios nuostatos laikosi ir teismai: „*BK 164 straipsnyje numatytas nusikaltimas yra trunkamasis. Šis nusikaltimas trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų*

¹⁹² Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2009 m. vasario 24 d. nutartis Nr. 2K-7-68/2009

¹⁹³ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 48, Girdenis T., *supra* note 16, p. 31 - 36

¹⁹⁴ Piesliakas V., *supra* note 35, p. 267

¹⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2009 m. vasario 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68/2009, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 38 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo kodekso normas, reglamentuojančias baudžiamųjų įstatymų galiojimą laiko atžvilgiu“. *Teismų praktika*. 2002, Nr. 18

¹⁹⁶ Girdenis T., *supra* note 16., p. 31 – 37

pareigūnai arba išnyksta kaltininko pareiga išlaikyti vaiką“.¹⁹⁷ Dar vienas trunkamojo nusikaltimo pabaigos atvejis: dėl nusikalstamos veikos priimamas apkaltinamasis nuosprendis. Tačiau diskusijų mokslininkų tarpe kelia klausimas, ar trunkamoji nusikalstama veika baigiasi su apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo ar įsiteisėjimo momentu. Grįžtant jau prie šiame darbe analizuotos nutarties Nr. 2K-7-68/2009 (pastebėtina, jog ši nutartis turėjo itin didelę reikšmę suformuojant vieningą trunkamojo nusikaltimo sampratą), pastebėtina, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusikalstamos veikos pabaigos momentu laikė nuosprendžio įsiteisėjimo momentą. Tuo tarpu T.Girdenis tokią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo poziciją kritikuoja, nurodydamas, jog tokia pozicija neatitinka Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl teistumo pradžios momento. Asmuo laikomas teistu nuo apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo momento. T.Girdenio pastebėjimu, susidarytų paradoksali situacija, kuomet teismas, priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, negalėtų nustatyti daromos veikos pabaigos momento, nes jis bus aiškus tik nuosprendžiui įsiteisėjus.¹⁹⁸ Autorės nuomone, nors motyvai, kodėl trunkamojo nusikaltimo pabaigos momentu reikėtų laikyti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo, o ne įsigaliojimo datą yra logiški, pagrįsti ir motyvuoti, vis dėlto, derėtų vadovautis bendrąja nuostata, jog nuosprendžio įsiteisėjimo¹⁹⁹ (Baudžiamojo proceso kodekso 336 str.), o ne priėmimo momentas yra esminis, leidžiantis konstatuoti nusikaltimo pabaigą.

Svarbu paminėti ir tai, jog trunkamojo nusikaltimo atveju nusikalstama būseną susidaro nevykdant teisinės pareigos arba padarius tam tikrą kitą neteisėtą veiksmą. Vadinasi, trunkamasis nusikaltimas gali būti padaromas tiek veikimu (tai dažniausiai pasitaikantys trunkamosios nusikalstamos veikos atvejai: neteisėtas šaunamojo ginklo ar psichotropinių medžiagų laikymas), tiek neveikimu (kiek rečiau teismų praktikoje pasitaikantys atvejai yra tokie kaip vengimas atsiskaityti už mobiliojo ryšio paslaugas,²⁰⁰ nustatytu laiku nesumokėjimas paskirtos įmokos²⁰¹).

Dažniausiai doktrinoje akcentuojama trunkamojo nusikaltimo atveju atsiradusi pareiga: „trunkamojo nusikaltimo ypatumas tas, kad kaltininkas, žinodamas apie atsiradusią pareigą veikti ar neveikti tam tikru būdu, nieko daugiau nedaro, ši pareiga yra tarytum pakibusi ties juo ir trunka tam tikrą laiką.“²⁰² Tačiau, kaip pastebi T. Girdenis, neaišku, kodėl veikimu daromas trunkamasias veikas reikia aiškinti kaip pareigos taip nesielgti nevykdymą.²⁰³ Pritartina, jog Lietuvos baudžiamojoje

¹⁹⁷ Kauno apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 3 d. nuosprendis Nr. 1A-515-120/2008

¹⁹⁸ Girdenis T., *supra* note 16., p. 36

¹⁹⁹ Goda G. *et al.*, *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras*. 2 knyga: V-XI dalys (221-641 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p.

²⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-430/2006

²⁰¹ Šiaulių apygardos teismo 2009 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-127-135/2009

²⁰² Abramavičius A., *et al.*, *supra* note 2, p.318

²⁰³ Girdenis T., *op. cit.*, 16., p. 32

teisėje nepagrįstai trunkamoji nusikalstama veika yra siejama su kaltininkui uždėtų pareigų nevykdymu.²⁰⁴

Kaltės požiūriu trunkamieji nusikaltimai gali būti padaryti tyčia (pvz., teismų praktikoje yra išaiškinta, jog „*baudžiamoji atsakomybė už vengimą išlaikyti vaiką iškyla tuo atveju, jei kaltininkas tyčia, t. y. žinodamas, kad jis turi pareigą pagal įsigaliojusį teismo sprendimą išlaikyti vaiką ar teikti jam kitą būtiną turtinę paramą, ir galėdamas tą pareigą vykdyti, jos sąmoningai nevykdo*“²⁰⁵) arba neatsargiai (neteisėtas šaunamojo ginklo, šaudmenų arba sprogstamųjų medžiagų laikymas ir t.t.).²⁰⁶

Tai esminiai trunkamojo nusikaltimo požymiai, padedantys konstatuoti veikos trunkamąjį pobūdį.

Daug diskusijų, manytina, sukels naujausia, 2011 m. spalio 20 dieną plenarinėje sesijoje išnagrinėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis²⁰⁷. Spręstas savavaldžiavimo (BK 294 str. 1 d.) sudėties buvimas kaltininko veikoje. Apylinkės teismas vertino kaip trunkamąjį nusikaltimą, apygardos (nesuprantama kodėl) – kaip tęstinį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė išteisinamąjį nuosprendį, pripažindamas, jog nepadaryta veika, numatyta baudžiamajame įstatyme: „*A. P. nuteista už tai, kad 2001 metais, nuo birželio iki liepos mėnesio (tikslus laikas nenustatytas), nesilaikydama įstatymų nustatytos tvarkos, savavališkai vykdydama savo ginčijamą tariamą teisę į nukentėjusiajai S. P. priklausančias patalpas – tris kambarius, koridorių ir virtuvę name Vilniuje, (duomenys neskelbtini), tyrimo nenustatytam asmeniui nurodė užmūryti duris, taip savavališkai uždraudė S. P. naudotis jai priklausančiomis patalpomis, dėl to ši iki 2008 m. vasario 1 d. neturėjo savo gyvenamosios vietos, [...]*“ Tiek apylinkės, tiek apygardos teismai nustatė, jog nusikalstama veika nėra baigta. Vienas esminių klausimų, kurių teko spręsti nagrinėjamoje byloje, yra apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties klausimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo: „*A. P. inkriminuota veika padaryta 2001 m. nuo birželio iki liepos mėn. (tikslus laikas nenustatytas), o teismo apkaltinamasis nuosprendis pagal BK 294 straipsnio 1 dalį A. P. priimtas 2010 m. liepos 9 d., kai tuo tarpu įstatymo nustatytas apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senaties terminas – penkeri metai.[...]* Nagrinėjamoje byloje teismai neteisingai interpretavo nusikalstamos veikos pobūdį ir padarė neteisingą išvadą, kad apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis nėra suėjusi. [...] A. P.

²⁰⁴ Šioje vietoje norėtųsi atkreipti dėmesį į tai, jog teismų praktikoje trunkamuoju nusikaltimu paprastai pripažįstamas toks veikimas arba neveikimas, kuris suponuoja anksčiau kaltininkui uždėtų pareigų nevykdymą. Veikimo atveju nelogiškai trunkamoji nusikalstama veika aiškinama kaip pareigos taip nesielgti nevykdymas. Atlikus trunkamosios nusikalstamos veikos pirminį veiksmą, jokia pareiga (tą veiksmą nutraukti) neatsiranda, tam asmeniui galioja ta pati pareiga kaip ir visiems asmenims, kurie nieko draudžiamo dar neįvykdė, t.y., laikytis baudžiamajame įstatyme namtytų draudimų ir atsakyti, jei jie yra pažeidžiami. Kitu atveju nusikalstamą veiką, padarytą veikimu, visada reikėtų pripažinti kaip padarytą neveikimu, nes asmuo, veiksmu darantis nusikalstamą veiką, nesilaiko pareigos jos nedaryti. Plačiau žr. Girdenis T., *supra* note 16., p. 32

²⁰⁵ Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacines nutartis Nr. 2K-491/2005, Nr. 2K-65/2007, Nr. 2K-695/2007, Nr. 2K-291/2008.

²⁰⁶ Abramavičius A., *et al.*, *supra* note 2., 318.

²⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis Nr. 2K-P-267/2011

inkriminuota veika įstatyme apibrėžta kaip savavališkas ginčijamos arba pripažįstamos, bet nerealizuotos savo ar kito asmens tikros ar tariamos teisėsvykdymas. Savavališkas teisės vykdymas gali reikštis įvairiais veiksmais, tarp jų ir tęstiniais (pavyzdžiui, kai kaltininkas, reikalaujantis skolos gražinimo, kelis kartus grasina skolininkui), ir trunkamais (pavyzdžiui, kai kaltininkas, versdamas skolininką gražinti skolą, pagrobia ir laiko šį nelaisvėje). Tačiau, nustatant savavaldžiavimo tęstinumą ar trunkamumą, būtina atsižvelgti, kokiais konkrečiai veiksmais savavališkas teisės vykdymas įvardijamas. **Kaltinamajame akte veikos požymis konkretizuotas kaip nurodymas užmūryti duris, taip uždraudžiant nukentėjusiajai naudotis jai priklausančiomis patalpomis ir užvaldant bute buvusį jos turtą. Šis veiksmas padarytas 2001 m. nuo birželio iki liepos mėn. Jokių kitų pasikartojančių veiksmų, kuriais A. P. būtų tęsusi savavališkus veiksmus, arba veiksmų, iš kurių būtų galima spręsti apie trunkamąjį veikos pobūdį, kaltinamajai neinkriminuota. Iš teismų priimtų sprendimų matyti, kad pirmosios instancijos teismas trunkamąjį, o apeliacinės instancijos teismas tęstinį veikos pobūdį identifiko pagal tai, kad nukentėjusioji iki šiol negali naudotis savo patalpomis ir daiktais, t. y. kad nepašalinta jai padaryta žala. Toks požiūris labai išplečia tęstinės ir trunkamosios veikų traktavimą, įtvirtina ydingą praktiką, pagal kurią nusikalstamoms veikoms, kurių padariniai nepašalinti, iš viso būtų neįmanoma nustatyti laiko, nuo kurio pradėdama skaičiuoti apkaltinamojo nuosprendžio priėmimo senatis.“** Kyla klausimas: negalėjimas naudotis bute esančiais daiktais yra veika ar padarinys? Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad veika – tik nurodymas užmūryti duris. O negalėjimas naudotis patalpomis – padarinys. Apylinkės ir apygardos teismai buvo pripažinę, jog nusikalstama veika iki šiol nenutraukta, t.y, veika iki šiol tebesitęsia. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savavaldžiavimo faktą apribojo tik nurodymu užmūryti duris. Kadangi savavaldžiavimo²⁰⁸ sudėtis itin glaudžiai susijusi su civiliniais teisiniais santykiais, todėl, manytina, sudėtinga objektyviai įvertinti ribą, kuomet civiliniai teisiniai santykiai peraugs į baudžiamuosius. Autorės pastebėjimu, šiuo atveju vis dėlto įmanoma išvelgti trunkamąjį savavaldžiavimo veikos pobūdį. Esminis momentas, jog savavaldžiavimu pripažintas tik nurodymas užmūryti duris, o ilgą laiką trunkančio atskyrimo nuo gyvenamosios patalpos traktavimas kaip civilinių – teisinių santykių, manytina, yra tiesiog savavaldžiavimo normos taikymo apribojimas.

Apibendrinant trunkamosios nusikalstamos veikos ypatumus, galime išskirti tokius pagrindinius šios pavienės nusikalstamos veikos požymius:

- Trunkamoji veika pasireiškia kaip nenutrūkstamas baigtos nusikalstamos veikos sudėties įgyvendinimas.
- Nusikalstamą veiką darantis asmuo yra pavojingas visą veikos darymo laikotarpį.
- Trunkamoji nusikalstama veika turi pradžios ir pabaigos momentus.

²⁰⁸ Moksle vis dažniau pareiškiamą nuomonę, jog savavaldžiavimo sudėtis išvis nereikalinga, tačiau šis klausimas plačiau šiame darbe nebus aptarinėjamas, kadangi nesusijęs su tiriamąja problema.

- Trunkamoji nusikalstama veika kaltės požiūriu gali būti padaroma tiek tyčia, tiek neatsargiai.
- Trunkamoji nusikalstama veika gali būti padaroma tiek veikiant, tiek neveikiant.

Remiantis trunkamosios nusikalstamos veikos požymiais, galime suformuluoti tokį apibrėžimą: trunkamoji nusikalstama veika – tai tokia pavienės nusikalstamos veikos rūšis, kuomet kaltininkas tam tikrą laiko tarpą nepertraukiamai yra nusikalstamos būsenos, kuri susidaro nevykdant baudžiamajame įstatyme numatytų pareigų arba neteisėtai veikiant, tiek tyčia, tiek neatsargiai, ir šiais pavojingais veiksmais ar neveikimu įgyvendinant nusikalstamos veikos sudėtį, kuri trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba neišnyksta kaltininko pareiga veikti ar dėl jos įsiteisėja apkaltinamasis nuosprendis.

2.4 Sudėtinė²⁰⁹ nusikalstama veika

Tai viena iš labiausiai paplitusių pavienės nusikalstamos veikos rūšių. Sudėtinės nusikalstamos veikos išoriškai yra panašios į daugetą, kadangi baudžiamajai atsakomybei už jas atsirasti būtini tam tikri kelių veiksmų deriniai. Kadangi sudėtinio nusikaltimo ir nusikalstamų veikų daugeto sąvokos neretai persipina, neišvengiamai praktikoje atsiranda sudėtinio nusikaltimo ir nusikalstamų veikų daugeto atribojimo problemų. Jau pati sudėtinio nusikaltimo sąvoka nurodo, jog tai tokia nusikalstama veika, kuri savyje turi keleto savarankiškų nusikalstamų veikų bruožų. Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkų tarpe buvo siūlymų vietoj sąvokos „sudėtinė nusikalstama veika“ naudoti sąvoką „sudėtinė baudžiamojo kodekso norma“²¹⁰. Tačiau tokie siūlymai kitų mokslininkų buvo sukritikuoti nurodant, jog nusikalstama veika ir nusikalstamos veikos sudėtis – nėra tapačios sąvokos.²¹¹ O šias sąvokas sutapatinus, savo struktūra sudėtinis nusikaltimas tampa panašus į nusikalstamų veikų idealiąją sutaptį. Autorės pastebėjimu, terminas „sudėtinė baudžiamojo kodekso norma“ tarytum nurodo, kad pavienės veikos požymiai aprašyti keleto BK specialiosios dalies straipsniuose ir viename BK straipsnyje nesujungti. Todėl, manytina, tikslinga vartoti terminą „sudėtinė nusikalstama veika“. Kitas aspektas, į kurį atkreiptinas dėmesys dar prieš analizuojant sudėtinės nusikalstamos veikos esmę, yra tai, kad, kaip matysime, sudėtinė nusikalstama veika savo esme yra labai panaši į nusikalstamų veikų idealiąją sutaptį. Kyla klausimas, kuria linkme turėtų krypti įstatymų leidyba - ar sudėtinių nusikalstamų veikų skaičius turėtų būti mažinamas, daugelį šių veikų keičiant idealiąja nusikalstamų veikų sutaptimi. Ekspertai su šiuo teiginiu nesutiko:

Prof. dr. O.Fedosiukas: Nesutinku.

Prof. habil. dr. V.Piesliakas: Normas suformuluoti reikia taip, kad jos apimtų kuo daugiau požymių, kad būtų kuo mažiau sutapčių, nes sutaptys dažnai tampa dirbtinės.

Pritartina ekspertams, jog sudėtinių nusikalstamų veikų skaičius neturėtų būti mažinamas, o netgi atvirkščiai - normas derėtų formuluoti taip, jog šios apimtų kuo daugiau požymių – tokiu būdu tam tikri veiksmų deriniai, dažniausiai pasitaikantys praktikoje, būtų numatyti tame pačiame BK specialiosios dalies straipsnyje, šitaip išvengiant bereikalingos painiavos.

Tačiau grįžkime prie sudėtinio nusikaltimo esmės ir požymių. Apžvelgus mokslo darbus, matyti, jog diskusijų nekyla tik dėl esminio sudėtinės nusikalstamos veikos ypatumo: sudėtinė nusikalstama veika susideda iš dviejų ar daugiau veikų, į kurių kiekvieną atskirai galima žiūrėti kaip į

²⁰⁹ Prof. V.Piesliakas šios rūšies veikas įvardija ne sudėtinėmis nusikalstamomis veikomis, o nusikalstamų veikų sudėtimis, saugančiomis kelias vertybes. Piesliakas V., *supra* note 33, p. 220-229.

²¹⁰ Piteckij, V.V. *Sostavnye normy v ugolovnom prave Rossii. Avtoreferai dissertacii kandidata juridicheskikh nauk* [Composite Norms in Criminal Law of Russia. Summary of Dissertation of Candidate of Law Science]. Krasnojarsk, 2004, p. 10-11

²¹¹ Gulieva, N.B. *Sostavnye prestuplenija v rossijskom ugolovnom prave. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Composite Offenses in Russian Criminal law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kemerovo, 2006., p. 28

atskirą, savarankišką pavienę nusikalstamą veiką. Šis struktūrinis sudėtinės nusikalstamos veikos skiriamasis požymis pripažįstamas daugelio Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkų: Kuznecovos, Nikolajevos, Malkovo²¹² ir kitų. Būtent šis požymis dažniausiai ir yra akcentuojamas įvairiems autoriams formuluojant sudėtinio nusikaltimo apibrėžimą. Klasikinis, dažniausiai sutinkamas sudėtinės nusikalstamos veikos apibūdinimas skamba taip: sudėtinis nusikaltimas – tai toks nusikaltimas, kuris yra sudarytas iš dviejų ar kelių atskirų nusikaltimų, bet jie sudaro vieną veiką.²¹³ Tačiau kiekvienas iš jų gali būti peržiūrėtas kaip atskiras²¹⁴ (savarankiškas).²¹⁵ Taigi, kaip pirmą ir patį svarbiausią sudėtinės nusikalstamos veikos požymį, išskirsime jos struktūrinį elementą: Sudėtinė nusikalstama veika turi susidėti iš dviejų ar daugiau atskirų (vertinant jas izoliuotai) paprastųjų pavienių nusikalstamų veikų, kurie atskirai paėmus gali būti nusikalstami.²¹⁶ Plėšimo (BK 180 str 1d.) norma labai aiškiai atskleidžia sudėtinės nusikalstamos veikos esmę. Šioje nusikalstamoje veikoje ryškiai matome net kelių BK specialiojoje dalyje numatytų nusikalstamų veikų bruožų. Visų pirma, svetimo turto pagrobimas atitinka BK 178 str. 1 d. numatytą vagystės sudėtį, o fizinio skausmo panaudojimas gali atitikti BK 140 str. 1, 2 d. (fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas) arba 138 str. 1, 2 d. (nesunkus sveikatos sutrikdymas). Grasinimas tuoj pat panaudoti fizinį smurtą atitinka BK 145 str. 1 d. (grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti sveikatą). Taigi, matome, jog plėšimo norma gali būti išskaidyta net į keturis atskirus pavienius nusikaltimus, kurie atskirai nekvalifikuojami. Kitas sudėtinio nusikaltimo pavyzdys: riaušių (BK 283 str.) sudėtis apima:

- Fizinio skausmo sukėlimą arba nežymų sveikatos sutrikdymą (BK 140 str.)
- Nesunkų sveikatos sutrikdymą nesant kvalifikuojančių aplinkybių (BK str. 1 d.)
- Turto sunaikinimą arba sugadinimą (BK 187 str.)

Vėlgi, šios veikos atskirai nekvalifikuojamos, o sudaro pavienę sudėtinę nusikalstamą veiką. Taigi, sudėtinė nusikalstama veika yra sudaryta iš atskirų pavienių nusikalstamų veikų, kurios atskirai nekvalifikuojamos. Tokia ir yra sudėtinio nusikaltimo esmė. Taigi, jei kūno judesių kompleksas labai dažnai pasitaikantis, įstatymų leidėjas daro vieną normą, kitais atvejais – tai idealioji nusikalstamų veikų sutaptis.

Kita vertus, kaip pastebi T. Girdenis, nėra visiškai tikslu šį sudėtinio nusikaltimo struktūrinį elementą apriboti vien keleto savarankiškų nusikalstamų veikų junginiu, o derėtų įvardyti plačiau: sudėtinei nusikalstamai veikai būdinga tai, kad jos pagrindinės nusikalstamos veikos sudėties požymiai visiškai apima šalutinę nusikalstamą veiką. Kitaip tariant, paprastai vienos nusikalstamos veikos objektyvusis sudėties požymis (pavojinga veika, jos padarymo būdas ar pavojingi padariniai) gali būti

²¹² Gulieva, N.B. *supra* note 211., p. 28

²¹³ Inogamovoj - Khegai L.V., *et al.*, *supra* note 13, p. 288, V.Pavilionis, E.Bieliūnas, *supra* note 22, p. 40

²¹⁴ *Ibid*

²¹⁵ Gulieva, N.B. *op cit.*, p. 38-46

²¹⁶ Kalinina T.A., *supra* note 4, p. 26, V.Pavilionis, E.Bieliūnas, *op. cit.*, p. 40

vertinamas kaip atskira nusikalstama veika.²¹⁷ Toks apibūdinimas tikslesnis dėl to, jog ne visuomet vienoje normoje yra įtvirtinamos kelios savarankiškos pavienės nusikalstamos veikos. Tai galime pagrįsti BK 181 str. (turto prievartavimas) analize. Šiuo atveju tik vienas iš sudėties požymių, t.y., nusikalstamos veikos padarymo būdas (grasinimas panaudoti fizinį smurtą, sunaikinti ar sugadinti asmens turta, paskelbti kompromituojančią ar kitokią informaciją ar psichinės prievartos naudojimas), gali būti vertinamas kaip atskira nusikalstama veika.. Tuo tarpu vien tik neturint teisėto pagrindo (nenaudojant prieš tai minėtų būdų) vertimas kitą asmenį perduoti turta, suteikti turtinę teisę, atleisti nuo turtinės pareigos arba atlikti kitokius turtinio pobūdžio veiksmus, baudžiamosios atsakomybės neužtraukia – vadinasi, šioje nusikalstamos veikos sudėtyje nėra kelių savarankiškų pavienių nusikalstamų veikų, o tik vienas iš sudėties požymių gali būti vertinamas kaip atskira veika.

Analizuojant BK specialiojoje dalyje numatytas sudėtines nusikalstamas veikas, pastebima, jog dažniausiai pasitaikantis objektyvusis požymis, kuris sudėtinio nusikaltimo atveju atskiros nusikalstamos veikos nesudaro, yra „fizinio smurto²¹⁸“ ar „psichinės prievartos²¹⁹“ naudojimas. Tai parodo nusikalstamo sumanymo įgyvendinimo būdą. Taigi, darytina išvada, jog ne bet kokie objektyvienji požymiai gali sudaryti atskirą nusikalstamą veiką, o tokie, kurie yra pagrindinės nusikalstamos veikos įgyvendinimo būdas ar priemonė. BK taip pat numatyta atvejų, kuomet įstatymo leidėjo įtvirtintas kvalifikuojantis požymis kitais atvejais sudarys atskirą pavienę nusikalstamą veiką. Pavyzdžiui, BK 165 str. numatytas neteisėtas asmens būsto neliečiamumo pažeidimas, tačiau tais atvejais, kai šis požymis tampa nusikalstamos veikos sudėties įgyvendinimo būdu ir atitinkamai įstatymo leidėjo įvardijamas kvalifikuojančiu sudėties požymiu, BK 165 str. netaikomas (taikomas BK 178 str 2d. arba 180 str. 2 d).

Kiek rečiau pasitaikantys atvejai, kuomet atskirą nusikalstamą veiką gali sudaryti priemonė nusikalstamam sumanymui įgyvendinti. Puikus pavyzdys – suklastoto dokumento panaudojimas kaip priemonė nusikalstamai veikai padaryti. Analizuojant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarimus²²⁰, pastebima tendencija, jog tais atvejais, kai suklastotas dokumentas panaudojamas kaip priemonė nusikalstamam sumanymui įgyvendinti, BK 300 str., numatantis baudžiamąją atsakomybę už dokumento panaudojimą, netaikomas.

²¹⁷ Girdenis T. , *supra* note 16., p. 67

²¹⁸ Fizinio smurto naudojimas kaip būdas paplitęs daugybėje nusikalstamų veikų (BK 149 str., 150 str 180 str., 181 str 1d., BK 286 str. ir t.t.). Tuo tarpu fizinio smurto naudojimas visiškai atitinka BK 140, 138, 135, net 129 str. numatytas veikas)

²¹⁹ Psichinės prievartos, įvairių grasinimų naudojimas kaip priemonė priversti asmenį elgtis prieš jo valią, taip pat paplitęs įvairių kategorijų bylose (BK 181 str. 1 d., 308 str. 2 d., 320 str 1 d. ir t.t.). Tuo tarpu psichinės prievartos naudojimas visiškai atitinka BK 148 str. 145 str. numatytas veikas).

²²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2003 12 29 nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 20; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 1998 12 22 nutarimas su pakeitimais, padarytas 1999 06 18, „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“ *Teismų praktika*. 1988, Nr. 10 ir Nr. 11

N.B. Gulieva išskiria ir kitą sudėtinės nusikalstamos veikos požymį: atskiras nusikalstamas veikas turi sieti glaudus ryšys. Pasak šios Rusijos baudžiamosios teisės mokslininkės, veikos, kurios sudaro sudėtinį nusikaltimą, yra glaudžiai susijusios, įvykdomos papildant viena kitą ir būtent tokia derinyje pavojingos visuomenei.²²¹ Nors sudėtinė nusikalstama veika savyje turi keleto atskirų nusikalstamų veikų požymių, tačiau tos veikos tarpusavyje yra taip glaudžiai susijusios, jog nėra vertinamos kaip atskiros. Tačiau, jau šiame darbe buvo prieita prie išvados, jog sudėtinę nusikalstamą veiką nėra tikslu apibūdinti vien kaip atskirų pavienių nusikalstamų veikų junginį. Kita vertus, logiška, jog tam tikri objektyvieji požymiai, kurie nekvalifikuojami atskirai, o yra apimami viena pagrindine nusikalstamos veikos sudėtimi, yra itin glaudžiai susiję su pagrindine veika. Kitaip ir būti negali, nes jie yra privalomi sudėtinės nusikalstamos veikos požymiai, todėl, manytina, šis požymis formuluojant sudėtinės nusikalstamos veikos apibrėžimą nėra būtinas.

Kitas, būtinas ir privalomas sudėtinės nusikalstamos veikos požymis, dėl kurio svarbos pasisako kone visi autoriai, analizuodami sudėtinio nusikaltimo sandarą, yra tai, jog sudėtinei nusikalstamai veikai būdingas daugiaobjektiškumas, t.y., sudėtinė nusikalstama veika visada nukreipta į du ar daugiau objektų. Šį požymį privalu aptarti ir šiame darbe. Taigi, trečiasis skiriamasis sudėtinio nusikaltimo požymis: Sudėtinėms nusikalstamoms veikoms būdinga tai, kad jos saugo kelias baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes.²²² (vokiečių teisinėje doktrinoje teisinė vertybė įvardijama „teisiniu gėriu“²²³) Be to, akcentuotinas tas faktas, jog sudėtinei nusikalstamai veikai yra būtina tai, kad papildomos vertybės pažeidimas galėtų sudaryti atskirą nusikalstamą veiką. Nes jei papildoma vertybė negali sudaryti atskiros nusikalstamos veikos, tai tokiu atveju nėra ir daugeto problemos, todėl tokia veika yra laikoma ne sudėtine, o tiesiog veika su keliomis baudžiamojo įstatymo saugomomis vertybėmis.²²⁴ Jei asmuo savo veika pažeidė kelias socialines vertybes, bendrojoje terminologijoje tai įvardijama idealiąja nusikaltimų sutaptimi.²²⁵

Tačiau vien to fakto, kad sudėtinė nusikalstama veika saugo keletą baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių, sudėtinio nusikaltimo analizei nepakanka. Saugomos vertybės yra dar ir klasifikuojamos - baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės skirstomos į pagrindinę ir papildomą.²²⁶ Pagrindinė vertybė yra tokia, kurią įstatymų leidėjas pirmiausia norėjo apsaugoti kurdamas atitinkamą baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnį. Tuo tarpu papildoma vertybė yra tokia, kuri yra „visada pažeidžiama ar jai kyla pavojus, kėsiantis į pagrindinę baudžiamojo įstatymo saugomą

²²¹ Gulieva, N.B. *supra* note 211., p. 28

²²² Kalinina T.A., *supra* note 4, p.26, Gulieva, N.B., *op cit* p. 30-38.

²²³ Wessels J., *supra* note 27, p. 247-254, Pritartume nuomonei, jog terminas „gėris“ vartojamas etikoje, o teisėje tinkamesnis yra terminas „vertybė“

²²⁴ Girdenis T., *supra* note 16., p. 64

²²⁵ Pradel J., *supra* note 65., p. 594

²²⁶ Piesliakas V., *supra* note 35, p. 221

vertybę“.²²⁷ Siekiant nuspręsti, kuri vertybė yra pagrindinė, reikia pažvelgti į tai, kuri vertybė atspindi šios nusikalstamos veikos esmę. Papildoma baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė visuomet yra susijusi jau su kita (kito BK skyriaus) rūšine baudžiamojo įstatymo saugoma vertybe.²²⁸ Pavyzdžiui, plėšimo norma saugo kelias vertybes : nuosavybę ir sveikatą. Siekiant nuspręsti, kuri vertybė yra pagrindinė, tenka pažvelgti į tai, kuri vertybė atspindi šios nusikalstamos veikos esmę, t.y., reikia nustatyti, su kuria rūšine vertybe ji yra susijusi. Kadangi plėšimo norma įdėta į XXVIII skyrių „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“, tai pagrindine vertybe reikėtų laikyti nuosavybę, o sveikata tampa papildoma baudžiamojo įstatymo saugoma vertybe. Tai parodo, jog papildoma vertybė kartais gali būti net svarbesnė, socialiai vertingesnė už pagrindinę vertybę, tačiau, nepaisant to, sudėtinio nusikaltimo atveju, pagrindinė vertybė bus ta, kurią įstatymų leidėjas pirmiausia norėjo apsaugoti atitinkamu Baudžiamojo kodekso straipsniu. Todėl nors objektus klasifikuojant pagal jų socialinę vertę, pirmenybė teikiama sveikatai ir gyvybei, o ne nuosavybei, tačiau, šiuo atveju, baudžiamojo kodekso specialiosios dalies norma skirta apsaugoti nuosavybei, o sveikata ir gyvybė – tik antraeiliai objektai, kuriems atsiranda žala dėl pagrindinės nusikalstamos veikos.

Kitas svarbus aspektas - papildomos šios normos baudžiamojo įstatymo saugomos vertybės apsauga turi būti lygi ar mažesnė nei pagrindinės. Todėl nustačius, kuri vertybė yra pagrindinė, o kuri papildoma, reikia nustatyti, kokia apimtimi yra saugoma papildoma baudžiamojo įstatymo saugoma vertybė.²²⁹ Kuri vertybė yra labiau saugoma, galima nustatyti lyginant sankcijas – kuo griežtesnė sankcija, tuo vertybė yra svarbesnė.²³⁰ Bendroji taisyklė yra tokia: jei pagrindinės veikos sankcija yra griežtesnė ar lygi nusikalstamos veikos, kuri saugo papildomą vertybę, sankcijai, tai tokiu atveju konstatuojama, jog pavienė sudėtinė nusikalstama veika visiškai apima šalutinės (kuria yra saugoma papildoma vertybė) nusikalstamos veikos sudėtį, tada atskirai šalutinė nusikalstama veika nekvalifikuojama. Laikoma, jog jos požymius visiškai apima pagrindinės nusikalstamos veikos sudėtis. Kitu atveju, jei nusikalstamos veikos, kuri saugo papildomą vertybę, sankcija yra griežtesnė, tai tokiu atveju pagrindinės normos apsaugos apimtis nėra pakankama, todėl susiduriama su nusikalstamų veikų daugetu (tiksliau – idealiąja nusikalstamų veikų sutaptimi).²³¹ (Atkreiptinas dėmesys, jog lyginant sankcijas reikia atkreipti dėmesį, kad lyginti reikia pagrindinės veikos (su keliomis baudžiamojo įstatymo saugomomis vertybėmis) pagrindinės (ne kvalifikuotos) nusikalstamos

²²⁷ Piesliakas V., *supra* note 35, p. 221

²²⁸ Girdenis T., *supra* note 16., p. 66

²²⁹ Piesliakas V., *op. cit.*, p. 223

²³⁰ Girdenis T., *op. cit.*, p. 64

²³¹ *Ibid*

veikos sudėties sankciją su šalutinės nusikalstamos veikos (saugančios papildomą baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę) sankcija).²³²

Paanalizuosime, kaip sankcijų lyginimas vyksta praktiškai. Štai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2004 12 30 nutarime „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“ nurodyta: „*Jeį dėl išžaginimo ar seksualinio prievartavimo metu panaudoto fizinio smurto nukentėjusiajam padaromas nesunkus arba nežymus sveikatos sutrikdymas arba sukeliamas fizinis skausmas, padaryta veika papildomai pagal BK 138²³³, 139²³⁴ ar 140²³⁵ straipsnį nekvalifikuojama. Tačiau jei dėl panaudoto fizinio smurto nukentėjusiojo pasipriešinimui palaužti jam padarytas tyčinis sunkus sveikatos sutrikdymas, padaryta veika kvalifikuojama kaip kelių nusikaltimų idealioji sutaptis – pagal BK 149 ar 150 straipsnį ir 135²³⁶ straipsnio atitinkamą dalį.*“²³⁷ BK 149 str. 1 d. (išžaginimas) sankcijoje numatyta bausmė - laisvės atėmimas iki septynerių metų. Kaip idealioji nusikalstamų veikų sutaptis bus vertinamas šis atvejis tik tuomet, kai asmeniui išžaginimo metu bus padarytas sunkus sveikatos sutrikdymas, kadangi šalutinės nusikalstamos veikos (šiuo atveju – sunkaus sveikatos sutrikdymo) sankcija – laisvės atėmimas iki dešimties metų - didesnė už pagrindinės nusikalstamos veikos (šiuo atveju – išžaginimo) sankciją – laisvės atėmimas iki septynerių metų. Tuo tarpu BK 128, BK 139, BK 140 str. (šiuo atveju tai šalutinės nusikalstamos veikos) numatytos sankcijos yra mažesnės už pagrindinės nusikalstamos veikos sankciją, todėl atskirai veikos nekvalifikuojamos.

Tokia pat praktika patvirtinta ir „Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalgoje“, kur nurodyta: „*Jeį nukentėjusiajam sukeliamas fizinis skausmas ar nežymiai sutrikdoma sveikata, veika kvalifikuojama tik pagal BK 228 str.*“ (LAT apžvalgų 35 punktas)²³⁸

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ taip pat laikomasi minėtų nuostatų: „*Jeį plėšimo metu padaromas sunkus sveikatos sutrikdymas, veika turi būti kvalifikuojama pagal atitinkamą BK 180 straipsnio dalį (nepriklausomai nuo to, kokie yra plėšimą kvalifikuojantys požymiai) ir pagal BK 135 straipsnio 2*

²³² Girdenis T. , *supra* note 16., p. 66

²³³ BK 138 str. 1 d numatyta sankcija – laisvės apribojimas arba areštas, arba laisvės atėmimas iki trejų metų.

²³⁴ BK 139 str. 1 d. numatyta sankcija – viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas arba laisvės atėmimas iki vienerių metų.

²³⁵ BK 140 str. 1 d. numatyta sankcija - viešieji darbai arba laisvės apribojimas, arba areštas arba laisvės atėmimas iki vienerių metų.

²³⁶ BK 135 str. 1d. numatyta sankcija – laisvės atėmimas iki dešimties metų.

²³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2004 12 30 nutarimas „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, 2004, Nr. 22

²³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 4 d. „Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga“. Teismų praktika. 2007, Nr. 26

*dalies 9 punktą, nes BK 180 straipsnio 3 dalis neapima sunkaus sveikatos sutrikdymo padarinių, o BK 135 straipsnio 2 dalies 9 punkto dispozicija apima tik sveikatos sutrikdymo pasekmes dėl savanaudiškų paskatų, tačiau nenumato nuosavybės pagrobimo.*²³⁹

Pažvelgus į sankcijų dydį, matyti, jog praktikoje galioja minėta taisyklė: Jei pagrindinės veikos sankcija yra griežtesnė ar lygi nusikalstamos veikos, kuri saugo papildomą vertybę, sankcijai, tai tokiu atveju konstatuojama, jog pavienė sudėtinė nusikalstama veika visiškai apima šalutinės (kuria yra saugoma papildoma vertybė) nusikalstamos veikos sudėtį, tada atskira kvalifikacija nereikalinga. Jei nusikalstamos veikos, kuri saugo papildomą vertybę, sankcija yra griežtesnė, tai tokiu atveju pagrindinės normos apsaugos apimtis nėra pakankama, todėl susiduriama su nusikalstamų veikų daugetu.²⁴⁰

Apibendrinant, galime suformuluoti tokius sudėtinės nusikalstamos veikos požymius:

- Sudėtinė nusikalstama veika dažniausiai turi kelių, pagal skirtingus BK straipsnius kvalifikuojamų, savarankiškų nusikalstamų veikų bruožų.
- Paprastai vienos nusikalstamos veikos objektyvusis sudėties požymis (pavojinga veika, jos padarymo būdas ar pavojingi padariniai) gali būti vertinamas kaip atskira nusikalstama veika.
- Šalutinė nusikalstama veika yra pagrindinės normos objektyvaus požymio įgyvendinimo būdas / priemonė.

Taigi, sudėtinė nusikalstama veika – tai tokia pavojinga veika, kuri turi kelių, pagal skirtingus BK straipsnius kvalifikuojamų savarankiškų nusikalstamų veikų bruožų ir paprastai vienos nusikalstamos veikos objektyvusis požymis (pavojinga veika, jos padarymo būdas ar pavojingi padariniai) gali būti vertinamas kaip atskira nusikalstama veika, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad šalutinė veika yra pagrindinės normos objektyvaus požymio įgyvendinimo būdas ar priemonė, sudėtinė nusikalstama veika pripažįstama paviene nusikalstama veika ir kvalifikuojama tik pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį.

²³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 06 23 nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*. 2005, Nr. 23

²⁴⁰ Girdenis T., *supra* note 16., p. 64

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Pavienė nusikalstama veika – tai tokia veika, kuri kvalifikuojama pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį ar jo dalį, kuria kėsinamasi į tą pačią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ar vertybių visumą, o jos atskirus elementus jungia vieningas kaltės turinys.
2. Tėstinė nusikalstama veika – tai pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį kvalifikuojama nusikalstama veika, kuri susideda bent iš dviejų savarankiškų nusikalstamų veikų, tačiau jos atskirai nekvalifikuojamos, o, atsižvelgiant į vieną kaltės turinį, glaudų atskirų elementų ryšį, bei tai, kad atskiros veikos pažeidžia tą pačią tiesioginę baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę, jos yra laikomos sudedamosiomis pavienės nusikalstamos veikos dalimis. Esminis kriterijus pripažįstant veiką tęstine turėtų būti išankstinė tyčia, nesvarbu, koku būdu ji bus įgyvendinta, ir nepaisant to, kad pasikeitus aplinkybėms, kaltininkui galbūt teks savo sumanymo įgyvendinimo planą koreguoti.
3. Lietuvos teismų praktika iš esmės pripažįsta tyčią „padaryti kuo daugiau“ tęstinės nusikalstamos veikos požymiu, tačiau, autorės nuomone, vieninga tyčia, kaip tęstinės nusikalstamos veikos požymis, turi būti apibrėžta. Nederėtų laikyti tęstine nusikalstama veika tokių atvejų, kai asmuo, darydamas pirmą veiką, nenumato daugiau ar mažiau apibrėžto galutinio rezultato, o tik abstrakčiai nusprendžia užsiimti tokio pobūdžio nusikalstama veika tol, kol įmanoma.
4. Nusikalstamų veikų sudėtys su alternatyviais veikos požymiais neturėtų būti laikoma atskira pavienės nusikalstamos veikos rūšimi, nes visiškai atitinka tęstinės nusikalstamos veikos požymius.
5. Trunkamoji nusikalstama veika – tai tokia pavienės nusikalstamos veikos rūšis, kuomet kaltininkas tam tikrą laiko tarpą nepertraukiamai yra nusikalstamos būsenos, kuri susidaro nevykdant baudžiamajame įstatyme numatytų pareigų arba neteisėtai veikiant, tiek tyčia, tiek neatsargiai, ir šiais pavojingais veiksmais ar neveikimu įgyvendinant nusikalstamos veikos sudėtį, kuri trunka tol, kol jo nenutraukia pats kaltininkas, kiti asmenys ar teisėsaugos institucijų pareigūnai arba neišnyksta kaltininko pareiga veikti ar dėl jos įsiteisėja apkaltinamasis nuosprendis.
6. Sudėtinė nusikalstama veika – tai tokia pavojinga veika, kuri turi kelių, pagal skirtingus BK straipsnius kvalifikuojamų savarankiškų nusikalstamų veikų bruožų ir paprastai vienos nusikalstamos veikos objektyvusis požymis (pavojinga veika, jos padarymo būdas ar pavojingi padariniai) gali būti vertinamas kaip atskira nusikalstama veika, tačiau, atsižvelgiant į tai, kad šalutinė veika yra pagrindinės normos objektyvaus požymio įgyvendinimo būdas ar priemonė, sudėtinė nusikalstama veika pripažįstama paviene nusikalstama veika ir kvalifikuojama tik pagal vieną BK specialiosios dalies straipsnį.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė medžiaga

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002. Nr. 37-1341
4. Abramavičius A. ir kt. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2004.
5. Goda G., at al. . Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras V-XI dalys (221-461 straipsniai). Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2003.

Mokslinė literatūra

6. Abramavičius A., et al. *Baudžiamoji teisė*. Bendroji dalis. Trečiasis pataisytas ir papildytas leidimas . Vilnius: Eugrimas, 2003
7. Fedosiuk O. *Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas*. Vilnius: Lietuvos Teisės universiteto leidybos centras, 2002
8. Girdenis T. Tęstinės nusikalstamos veikos samprata ir požymiai. *Jurisprudencija: mokslo darbai*. 2007, 8.(98)
9. Girdenis T. Nusikalstamų veikų daugeto samprata: teorinės ir praktinės problemos. *Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai*. 2009, 4
10. Gulieva, N.B. *Sostavnye prestuplenija v rossijskom ugolovnom prave. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Composite Offenses in Russian Criminal law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kemerovo, 2006.
11. Inogamovoj - Khegaj L.V., Rarog, A.I., Chuchaeva A.I., *Ugolovnoe pravo Rossijskoj federacii*. [Criminal Law of Russian Federation. General Part.] Moskva: Kontrakt, 2005
12. Jakovlev, A.M. *Sovokupnost prestuplenij po Sovietskomu ugolovnomu pravu* [Aggregation of Offenses in the Soviet Criminal Law]. Moskva, 1960.
13. Kalinina, T.A. *Formy i vidy edinogo prestuplenija i otgranichenie ikh ot mnozhestvennosti prestuplenij. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Types and Forms of a Single Offense and Its Distinction from Multiple Offenses. Dissertation of Candidate of Law Science]. Moskva, 2005
14. Klimka A. *Nusikaltimų kvalifikavimas*. Vilnius: VU leidykla, 1970

15. Kulichenko, N. N. *Ugolovno – pravovaja ocenka edinichnogo slozhnogo prestuplenija. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Criminal-Legal Evaluation of a Single Complex Offense. Dissertation of Candidate of Law Science]. Omsk, 2006
16. Orazdurdyev, A.M. *Prodolzhaemoe prestuplenie po Sovetskomu ugolovnomu pravu. Dissertacija kandidata juridicheskikh nauk* [Continuous Offense in the Soviet Criminal Law. Dissertation of Candidate of Law Science]. Kazan, 1984
17. Pavilionis V., Bieliūnas E. *Nusikaltimų kvalifikavimas esant daugeliui ir baudžiamosios teisės normų konkurencijai.* –Vilnius: VVU, 1984.
18. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė.* Pirmoji knyga. Antroji pataisyta ir papildyta laida. Baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai. –Vilnius: Justitia. 2009
19. Piesliakas V. *Lietuvos baudžiamoji teisė.* Antroji knyga. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai atsakomybei ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai. Vilnius: Justitia. 2008 m.
20. Piteckij, V.V. *Sostavnye normy v ugolovnom prave Rossii. Avtoreferai dissertacii kandidata juridicheskikh nauk* [Composite Norms in Criminal Law of Russia. Summary of Dissertation of Candidate of Law Science]. Krasnojarsk, 2004, p. 10-11
21. Pradel J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė.* Vilnius: Eugrimas, 2001.
22. Rejman, G. *Czyn ciągły. Problemy prawa i procesu karnego.* [Problems of Criminal Law and Procedure]. Warszawa, 2008
23. Stankevičius V. *Baudžiamoji teisė.* Paskaitos. Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, Kaunas, 1925,
24. Wessels, J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis.* Baudžiamoji veika ir jos struktūra. -Vilnius: Eugrimas. 2003.
25. Zalewski W, „Prezstępstwo ciągłe *de lege lata i de lege ferenda*“ Prokuratura i Prawo [Prosecution and Law]. 2003
26. Zoll, A., *Glosa do postanowienia SN z 9,03,2006 r. V KK 271/105. Orzecznictwo Sądów Polskich* [Jurisprudence of Polish Courts]. 2007

Teismų praktika

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2004 12 30 nutarimas „Dėl teismų praktikos išžagavimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“. *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 1996 06 21 nutarimas „Dėl teismų praktikos nagrinėjant turto prievartavimo baudžiamąsias bylas“. *Teismų praktika*, 1996, Nr. 3-4
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2007 m. sausio 4 d. „Teismų praktikos nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams

- baudžiamosiose bylose (BK 225, 226, 227, 228, 229 straipsniai) apibendrinimo apžvalga“. *Teismų praktika*. 2007, Nr. 26
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 06 23 nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“, *Teismų praktika*. 2005, Nr. 23
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr. 37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų (prekursorių) gaminimo, įgijimo, laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavimo ar kitokio platinimo baudžiamąsias bylas (BK 232-1, 232-2, 232-5. 232-10 str) *Teismų praktika* 2002, Nr. 17
32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2005 m. gruodžio 29 d. nutarimas Nr. 55 „Dėl teismų praktikos nusikalstamų veikų finansų sistemai baudžiamosiose bylose (BK 214,215,219,220,221,222,223 straipsniai“. *Teismų praktika* 2006, Nr. 24
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 2003 12 29 nutarimas Nr. 43 „Dėl teismų praktikos kontrabandos bylose“. *Teismų praktika*. 2004, Nr. 20;
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų Senato 1998 12 22 nutarimas su pakeitimais, padarytas 1999 06 18, „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 ir 275 str.)“ *Teismų praktika*. 1998, Nr. 10 ir Nr. 11
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2002 m. gruodžio 20 d. nutarimas Nr. 38 „Dėl teismų praktikos taikant Baudžiamojo kodekso normas, reglamentuojančias baudžiamųjų įstatymų galiojimą laiko atžvilgiu“. *Teismų praktika*. 2002, Nr. 18
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K–671/2001)
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 2 d. nutartis (bylos Nr. 2K–285/2002)
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 25 d. nutartis (bylos Nr. 2K–307/2004)
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio 25 d. nutartis (bylos Nr. 2K–491/2005)
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. balandžio 12 d. nutartis (bylos Nr. 2K–311/2005)

41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis (bylos Nr. 2K-632/2005)
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 11 d. nutartis (bylos Nr. 2K-7-513/2005)
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 17 d. nutartis (bylos Nr. 2K-309/2005)
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 12 d. nutartis (bylos Nr. 2K-430/2006)
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 5 d. nutartis (bylos Nr. 2K-649 /2006)
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 19 d. nutartis (bylos Nr. 2K-493/2006)
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 14 d. nutartis (bylos Nr. 2K-27/2006)
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K-451/2006)
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 26 d. nutartis (bylos Nr. 2K-124/2007)
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 18 d. nutartis (bylos Nr. 2K-P-412/2007)
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 12 d. nutartis (bylos Nr. 2K-446/2007)
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis (bylos Nr. 2K-605/2007)
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 27 d. nutartis (bylos Nr. 2K-743/2007)
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gegužės 15 d. nutartis (bylos Nr. 2K-288/2007)

55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. kovo 6 d. nutartis (bylos Nr. 2K–181/2007)
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 2 d. nutartis (bylos Nr. 2K–605/2007)
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis (bylos Nr. 2K–717/2007)
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. rugsėjo 18 d. nutartis (bylos Nr. 2K–527/2007)
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. kovo 13 d. nutartis (bylos Nr. 2K–111/2007)
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 13 d. nutartis (bylos Nr. 2K–65/2007)
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 30 d. nutartis (bylos Nr. 2K-199/2007)
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 26 d. nutartis (bylos Nr. 2K-124/2007)
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K-307/2007)
64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K–695/2007)
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis (bylos Nr. 2K-322/2008)
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 22 d. nutartis (bylos Nr. 2K-146 /2008)
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 28 d. nutartis (bylos Nr. 2K–454/2008)
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis (bylos Nr. 2K–446/2008)

69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 4 d. nutartis (bylos Nr. 2K–58/2008)
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis (bylos Nr. 2K–322/2008)
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis (bylos Nr. 2K–291/2008)
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 13 d. nutartis (bylos Nr. 2K–12/2009)
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. spalio 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K–P-218/2009)
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 9 d. nutartis (bylos Nr. 2K-245/2009)
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 24 d. nutartis (bylos Nr. 2K–7-68/2009)
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. vasario 9 d. nutartis (bylos Nr. 2K-40/2010)
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis (bylos Nr. 2K–582/2010)
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 14 d. nutartis (bylos Nr. 2K–588/2010)
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 15 d. nutartis (bylos Nr. 2K–481/2010)
80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. birželio 1 d. nutartis (bylos Nr. 2K–323/2010)
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. sausio 25 d. nutartis (bylos Nr. 2K–16/2011)
82. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. birželio 14 d. nutartis (bylos Nr. 2K-269/2011)

83. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 31 d. nutartis (bylos Nr. 2K-236/2011)
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. vasario 24 d. nutartis (bylos Nr. 2K-84/2011)
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. rugsėjo 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K-377/2011)
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos 2011 m. spalio 20 d. nutartis (bylos Nr. 2K-P-267/2011)
87. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2011 m. vasario 10 d. nutartis (bylos Nr. 1N-22/2011)
88. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-99/2010)
89. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2007 m. rugsėjo 7 d. nutartis (bylos Nr. 1A-338/2007)
90. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2010 m. spalio 29 d. nutartis (bylos Nr. 1A-386/2010)
91. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2008 m. rugsėjo 29 d. nutartis (bylos Nr. 1A-321/2008)
92. Lietuvos Apeliacinio Teismo 2008 m. gegužės 14 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-97/2008)
93. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. sausio 27 d. nutartis (bylos Nr. 1A-1057/10)
94. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. vasario 8 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A – 192/2011)
95. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. gegužės 3 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A – 414/2011)
96. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. birželio 23 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-560 /2011)
97. Kauno apygardos teismo 2010 m. balandžio 6 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-162-175/2010)
98. Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 23 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-396-81-2011)
99. Kauno apygardos teismo 2011 m. vasario 4 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-41-60/2011)
100. Kauno apygardos teismo 2011 m. birželio 17 d. nutartis (bylos Nr. 1A-347-120/2011)
101. Kauno apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 3 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-515-120/2008)
102. Kauno miesto apylinkės teismo 2009 m. liepos 21 d. nuosprendis (bylos Nr. 1-206-667/2009)

103. Klaipėdos apygardos teismo 2011 vasario 10 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-50-361/2011)
104. Panevėžio apygardos teismo 2011 m. birželio 9 d. nutartis (bylos Nr. 1A-441-193/2011)
105. Panevėžio apygardos teismo 2010 m. kovo 26 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-52-366/2010)
106. Šiaulių apygardos teismo 2009 m. balandžio 16 d. nutartis (bylos Nr. 1A-127-135/2009)
107. Šiaulių apygardos teismo 2011 m. balandžio 29 d. nuosprendis (bylos Nr. 1A-132-332/2011)
108. Kaišiadorių rajono apylinkės teismo 2010 m. kovo 26 d. nuosprendis (bylos Nr. 2K-1-113-359/2010)

Dienaitė J. Pavienė nusikalstama veika: jos samprata, rūšys, atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto teorinės ir praktinės problemos / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. T.Girdenis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. – p. 70.

ANOTACIJA

Magistro baigiamojo darbo tikslas – aptarti galimas teorines ir praktines problemas, kylančias atirbojant atskiras pavienės nusikalstamos veikos rūšis nuo nusikalstamų veikų daugeto. Pirmame skyriuje nagrinėjama pavienės nusikalstamos veikos samprata bei požymiai. Antrame skyriuje analizuojami atskirų pavienės nusikalstamos veikos rūšių ypatumai, gvildenamos jų atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto teorinės ir praktinės problemos. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, pastebėta, kad teismų praktika tam tikrais aspektais tampa nevienoda, prieštaringa, atsitiktinė. Pateikiami pasiūlymai šioms problemoms spręsti.

Pagrindinės sąvokos: pavienė nusikalstama veika, tęstinė nusikalstama veika, trunkamoji nusikalstama veika, sudėtinė nusikalstama veika.

Dienaitė J. Single criminal act: its conception, kinds, theoretical and practical problems of dissociation from multiple offences of criminal acts / Master's Thesis in Criminal law and Criminology. Supervisor assoc. dr. T.Girdenis. – Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011. – p. 70.

ANNOTATION

The objective of master's final work is to discuss possible theoretical and practical problems, raising demarcating individual kinds of single criminal act from multiple offences. The first section analyzes the conception and features of single criminal act. The second section analyzes the peculiarities of individual kinds of single criminal acts, theoretical and practical problems of their demarcation from multiple offences are ventilated. It was observed during the analysis of the practice of Lithuanian courts that in certain aspects court practice becomes unequal, contradictory and incidental. Suggestions are presented for the resolution of these problems.

Key Words: single criminal act, continuous criminal act, ongoing criminal act, complex criminal act.

Dienaitė J. Pavienė nusikalstama veika: jos samprata, rūšys, atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto teorinės ir praktinės problemos / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. T.Girdenis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. – p. 70.

Pagrindinės sąvokos: pavienė nusikalstama veika, tęstinė nusikalstama veika, trunkamoji nusikalstama veika, sudėtinė nusikalstama veika.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjamos teorinės ir praktinės problemos, susijusios su atskirų pavienės nusikalstamos veikos rūšių atirbojimu nuo nusikalstamų veikų daugeto. Pirmiausia siekiama susipažinti su bendrąja pavienės nusikalstamos veikos samprata, išskirti jos požymius bei palyginti su Rusijos baudžiamosios teisės doktrinoje vyraujančia pavienės veikos samprata. Toliau darbe atskirai aptariamos Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje išskiriamos pavienės nusikalstamos veikos rūšys (tęstinė, trunkamoji, sudėtinė nusikalstama veika bei veikos su alternatyviais veikos požymiais), išskiriami jų požymiai, formuojami bendri kriterijai, leidžiantys tinkamai atriboti atskiras pavienės nusikalstamos veikos rūšis tarpusavyje, o ypač, nuo nusikalstamų veikų daugeto instituto. Analizuojant Lietuvos teismų praktiką, pastebėta, jog daugiausiai problemų teismų praktikoje kyla susidūrus su paviene tęstine nusikalstama veika. Todėl šiai pavienės nusikalstamos veikos rūšiai šiame darbe skiriamas ypatingas dėmesys. Kadangi iki šiol nėra vienodų, griežtų tęstinės nusikalstamos veikos kriterijų, teismų praktika nevienoda, padirka, pagrįsta išimtimis. Netgi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse tam tikrais aspektais galime rasti prieštaravimų. Todėl darbe analizuojami įvairių kategorijų baudžiamosiose bylose problemiškesni aspektai, sukelti daugiausiai diskusijų vertinant veikos tęstinumą. Toliau darbe atkreipiamas dėmesys į kitą sąlyginai savarankišką pavienės nusikalstamos veikos rūšį – veikas su alternatyviais požymiais. Keliamas šios rūšies savarankiškumo klausimas. Galiausiai, aptariami trunkamosios bei sudėtinės nusikalstamos veikos ypatumai, jų santykis su nusikalstamų veikų daugeto institutu. Darbe pateikiami teoriniai siūlymai teismų praktikai ir įstatymų leidėjui sprendžiant pavienės nusikalstamos veikos atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto problemas.

Dienaitė J. Single criminal act: its conception, kinds, theoretical and practical problems of dissociation from multiple offences of criminal acts / Master's Thesis in Criminal law and Criminology. Supervisor assoc. dr. T.Girdenis. – Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011. – p 70.

Key Words: single criminal act, continuous criminal act, ongoing criminal act, complex criminal act.

SUMMARY

Master's final work analyzes theoretical and practical problems, related with demarcation of individual kinds of single criminal act from multiple offences. First, it is sought to familiarize with general conception of single criminal act, to distinguish its features and to compare with Russian conception of single act prevailing in the doctrine of criminal law. Further, the work individually discusses the kinds of single criminal act distinguished in the doctrine of Lithuanian criminal law (continuous, ongoing, complex criminal act as well as criminal acts with alternative elements of a dangerous act), their features are distinguished, general criteria are formed allowing properly demarcating individual kinds of single criminal act together, and especially from the institute of multiple offences. It was observed during the analysis of the practice of Lithuanian courts that most problems in court practice raise when confronting with single continuous act. Therefore this kind of single criminal act in this work receives a special attention. As there are still no unanimous, strict criteria of continuous criminal act, court practice is unequal, scattered and based on wisdoms. Even in the rulings of Lithuanian Supreme Court in certain aspects we could find some contradictions. Therefore the work analyzes the most problematic aspects in criminal cases of various categories, raising most discussions in assessing the succession of the criminal act. Further, the work pays attention to other relatively independent kind of single criminal act – criminal acts with alternative elements of a dangerous act. The problem of independence of this kind is raised. Finally, the peculiarities of ongoing and complex criminal act are discussed as well as their relation to the institute of multiple offences. The work presents theoretical suggestions for court practice and legislation publishers in solving the problems the demarcation of single criminal act from multiple offences.

INTERVIU SU EKSPERTAIS

KLAUSIMAI

1. Jūsų nuomone, kokios kvalifikavimo problemos pačios aktualiausios šiuo metu pavienės nusikalstamos veikos atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto atvejais
2. Kaip manote, ar tokios situacijos, kai asmuo nenumato nusikalstamos veikos rezultato, o tik abstrakčiai siekia užsiimti nusikalstama veika *tol, kol įmanoma*, gali būti laikomos pavienė testine nusikalstama veika? Kodėl?
3. Kaip vertintumėte tokią situaciją: asmuo epizodiškai, pvz., tuomet, kai prireikia pinigų, grobia turtą iš to paties šaltinio. Jūsų manymu, ar apibrėžtos tyčios nebuvimas šiuo atveju atima galimybę veiką vertinti kaip testinę?
4. Jūsų manymu, kaip turėtų būti vertinamas asmens *siekis kuo daugiau uždirbti* platinant narkotines/psichotropines medžiagas skirtingiems asmenims (ir kaip tam pačiam asmeniui): kaip pavienė testinė nusikalstama veika ar kaip realioji nusikalstamų veikų sutaptis?
5. Kokia Jūsų pozicija dėl apibrėžtos tyčios kriterijaus nusikalstamų veikų valstybės tarnyba atvejais? Ar visuomet, Jūsų įsitikinimu, daugkartinis piktnaudžiavimas tarnyba arba kyšio ėmimas kaskart, pasitaikius progai iš skirtingų asmenų, turėtų būti vertinamas kaip atskiros pavienės nusikalstamos veikos? O iš to paties asmens?
6. Kaip manote, ar vieno šaltinio požymis keliskart pasikartojančiais turto grobimo atvejais, pagrįstai laikomas vienu iš svarbiausių kriterijų, kodėl veika kvalifikuojama kaip pavienė?
7. Teismų praktikoje kyšininkavimo bylose pabrėžiama to paties dalyko svarba, t.y., skirtingi kyšiai kaip skirtingi dalykai, laikomi esminiu kriterijumi, kodėl daugkartinio kyšininkavimo atvejai laikomi pakartotinėmis veikomis. Kokia Jūsų pozicija šiuo klausimu?
8. Jūsų nuomone, veikos su alternatyviais požymiais, turėtų būti laikoma atskira pavienės nusikalstamos veikos rūšimi, ar, atsižvelgiant į vieningos tyčios požymį, tikslinga būti šias veikas priskirti prie testinių nusikalstamų veikų?
9. Ar sutinkate su nuostata, jog sudėtinių nusikalstamų veikų skaičius turėtų būti mažinamas, daugelį šių veikų keičiant idealiąja nusikalstamų veikų sutaptimi. Kodėl?
10. Kokių kitų pastebėjimų ir pasiūlymų turite pavienės nusikalstamos veikos atirbojimo nuo nusikalstamų veikų daugeto problemoms spręsti.